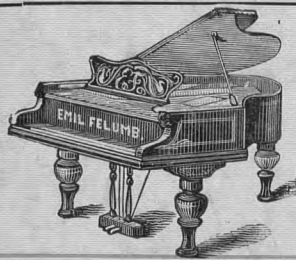

Grundlagt 1841.
Thehandelen
 Vimmelskaffet
 34, Stuen. 34, Vimmelskaffet
 Stuen,
 hvor der alene handles med
 * **Thee.** *

„Avance“.
 Kontor for Indkjøb af Manufakturvarer til en gros Priser,
 ved **Jul. Boeck**, Kulturvet 2, Kjøbenhavn K,
 er den eneste Forretning her i Landet der er baseret paa, at levere Forbrugere Manufaktur-
 varer, direkte fra de største Grossister og Fabrikanter, til de originale en gros Priser, med
 en Provision af 3 à 5 pCt.

EMIL FELUMB'S PIANOER

anbefales for deres
Soliditet, Prisbillighed og smukke Tone.
PRISBELØNNINGER:

Paris 1878. Hædersdiplom 1879.
 Medaille Malmø 1881. Kjøbenhavn 1888.
 Grundlagt 1872. Vestergade Nr. 20. Kjøbenhavn K.

1849-1893.
 Østergade 10.
C. M. FOMESBECH
 Thehandelen.
 Handlez kun med de i udvalgte fine
 og aromatiske Qualiteter.
 Til Sverrig
 gaaes den danske Told
 paa 5 fl og derover.
 Telefon
 252.

Medicinal
TOKAYER
 anbefalet af Lægeautoriteterne
 som den mest nærende og styrkende Vin,
 garanteres kun ægte naar mit Firmanavn
 findes indbrændt i Proppen. **J. BAUER.**

Drik altid
Elisabethsmindes
 Chocolate & Kakaopulver.

HENRIK DORCH.
 Nouveautés i
 Herrehatte.
 1. KJØBMAGERGADE 1.

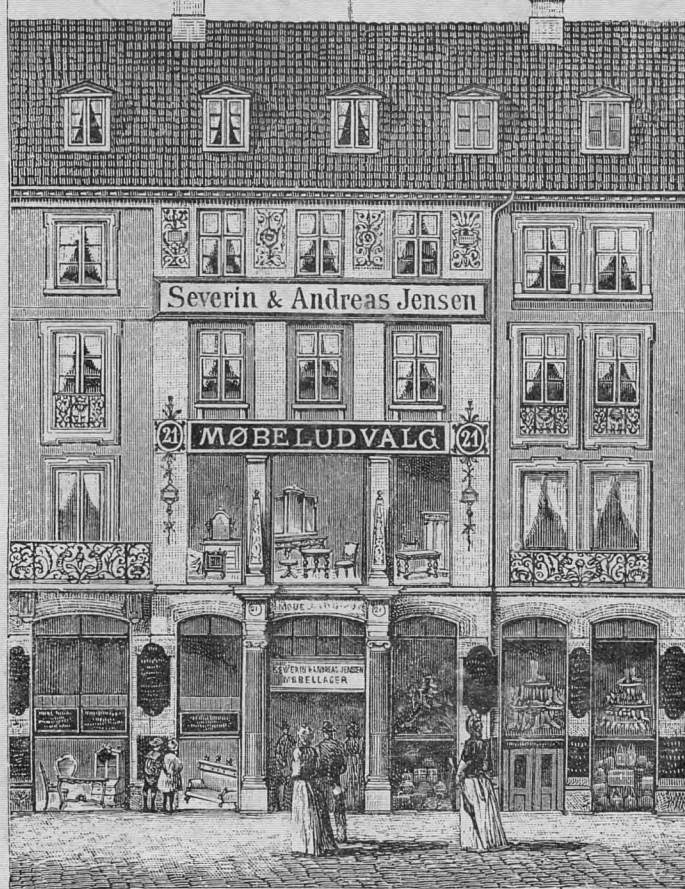
LAURITZ TRUE.
 38, Vimmelskaffet 38.
 en **Vinforretning** en detail.
 Specialitet:
Bordvine samt Cognac.
 Vin de Bordeaux pr. 1/1 Boutl. Kr. 1.⁰⁰.

P. M. KNUDSEN.
 Fabrik af Udsalg af
 Barne-, Syge-, Lege- og Dukkevogne,
 Barnestole, Gyngestole, Slæder,
 Bicycler og Tricycler.
 Axelhus 2 a, Vesterbro
 KJØBENHAVN.

 FOTOGRAFI-APPARATER.
 Kromoartikler.
 Budtz Müllers Eftf.
 Amagertorv 22.
 (Indgang i Walkendorffsgade).

Største Lager af røget
Lax! Lax!
 Daglig nyfanget og ferskrøget,
 billigste Priser en gros & en detail.
Soldath. Højbroplads.

Severin & Andreas Jensen
 MØBELFABRIK.
 Kongens Nytorv 21.
 mellem
 Østergade og Lille Kongensgade.
 KJØBENHAVN.

SKANDINAVISK SKOTØJS-MAGASIN,

Østergade 35, Hj. af Halmstræde,
 anbefaler **PARISER-FODTØJ** samt
 Engelsk og Dansk Fodtøj
 i enestaaende righoldigt Udvalg og i praktiske og smukke Façoner og gode Pasformer.
 Lyst Promenadefodtøj samt Sports- og Turistsko i meget stort Udvalg.
 Herrefodtøj, Damefodtøj, Børnefodtøj i alle Arter og Façoner.
 Ordres til Provindserne effectueres mod Efterkrav.

Telefon-Nr. 538. **CORNELIUS KNUDSEN.** Grundlagt 1838.
 Kjøbmagergade 37. Kjøbenhavn K.
 Theater-, Rejse- og Barometre & Thermometre. Væg-
 Marinekikkerter. Tegnebestik. Elek. Ringe
 Brilller & Pince-nez. Nivelleringsinstrumenter. Elek. Ly
 Mikroskopet. Kompass. Telefonanlæg
 udførelse

MAGASIN FRANÇAIS.
 2, NY ØSTERGADE 2.
 Største Lager af Pariser-Fodtøj.

Simplex Hektografen
 skal ikke vaskes, leverer sortblaa, skarpe, tydelige Aftryk.
 Prisen i 4to med to Plader Kr. 8
 — i Folio — 12
 Simplex Hektografblok pr. Glas — 1
 Hektograf-Masse pr. Pd. — 3
NICOLAI HANSENS Papirforretning.
 Telefon 552. Kjøbmagergade 52 (ved Rundetaarn).

A. M. SØRENSEN'S
 Etablissement
 for
Rejseeffekter og fine Lædervarer.
Hovedvagtsgade Nr. 2,
 Hjørnet af Kongens Nytorv.
 Vis à vis Hotel d'Angleterre. Kjøbenhavn K.

Engelsk Herre Mode-Forretning
„MAGASIN de l'EUROPE“
 ved
Franz Adolf Schmidt.
 Civil — Uniform — Livrée — Sports & Ladies tailoring.
 1, Gl. Kongevej. Kjøbenhavn V.

KNUD CHRISTENSEN.
 Piano-Magasin.
 Hyskenstræde 2, Stuen.

Dansk Arbejde Dansk Arbejde
 Sælges med Garanti saavel pr. Kontant som paa
 billig Afbetaling.
 Fabrik: Wodroffsvej Nr. 6, V.

C. TH. ROM & CO.
 2 B, Axelhus 2 B,
 HOVEDOPLAG
 af
Eskiltuna Staalvarer,
 Bord- og Husholdningsknive, Lommeknive,
 Staalvare, Skøjter i største Udvalg.

KRARUPS PATENT-SKJORTE
 faaes kun i

KROGH & DAHL.
 SILKEVARELAGER.
 Nr. 13, AMAGERTORV Nr. 13,
 LIGEFOR NIELS HEMMINGSENSGADE.

Lamper

101 KØBENHAVNS BIBLIOTEKER
 bibliotek.kk.dk

4959709081

79.11

KBH

fol

PIVOLI OFFICIALS FESTAL ALBUM

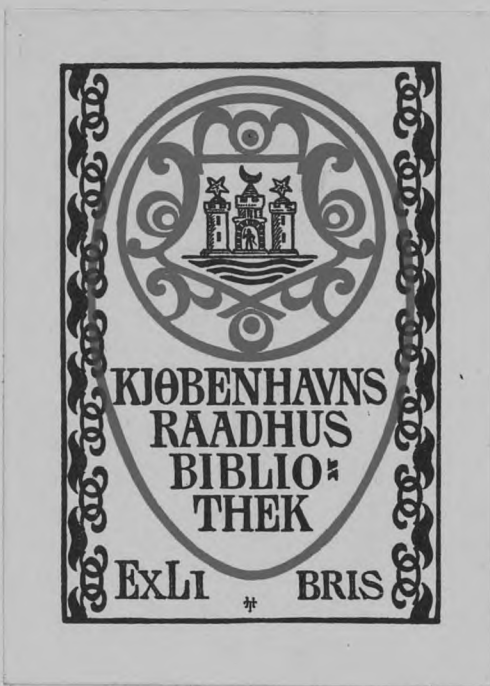

1843

1893

RHB

s 09.79

Fiwoli

5
09.79
Ti 91
o

En høist mærkværdig
Nye Vise
om
Det splænske Tivoli med samt dets
Yndigheder.
Sjældent mødt af

E. B. Hoff,
Diktator.

Skrevet paa det gamle Oplag, om en Mand, som
søgte, at være og blive det samme, som han var.
Indkommen af Hoff. Med Brevet. Sæltes i 2 R.
Omslag med Bly. Hver med 2 Bøger. Hver for 2 Skilling.

Kjøbenhavn 1843.
Paa Forlaget hos H. S. Christenb.

Melodi: „D Fortids stolte Minde.“

1.
Dg dersom du møder dig daartig
Paa Rosenlund og paa Fjedsberg,
Saa skal du tæe ind paa Tivoli,
Dg see om du møder dig der.

2.
Man gier en Mark for Personen,*)
Dg ikkun det Halve for Børn.
Ved Porten staaer Tidriktionen
Tillegemed Entreprenøren.

3.
Et Hurra for Entreprenøren.
Gud glæde hans fløgtige Krop
Han fik sin dog Guldøren
Til at lukke Væstionen op.

4.
Der kan du rutsche saa deilig,
Der staaer paa Maskine du Thee.
Dg kommer du rigtig beleilig,
Saa hører du der Nummer Tre.

5.
Dg Bunsch kan du faae hos Carbelli
Dg Staaels Dissellation.
Paa Theatret seer du Herr Belli,
Han fører saa smukt en Person.

6.
Man seer paa Beridderens Kunst
A Trængselen tæt og varm.
Til Trods for Publicums Duns
Beundres den Starfemands Arm.

7.
Man hvidter Jean Jensen udbendig,
Dg dreier ham rundt paa en Vlof,
Dg kjendte han er ganske lebendig,
Saa staaer han saa stiv som en Stot.

8.
Dg der er min Kjeldebæge,
Hun hedder Madam Jean D'spy,
Hun har saadan himmelske Lægge,
Dg sigler hun bærer af Bly.

9.
Dg her har du Lumbyeffe Dandsje
Dg Ginderups Resteration
Dg Schæferfje Lamper med Krandsje
Dg Povel Dahls Ascension.

10.
Sos Firmenich spiser man Kaver,
Som man saa gjerne vil hae;
Dg Daajer, som gjøres af Slaver,
Dem seer man ved Siden af.

11.
I Statsgraven yndigt man seiler
I Vaade ved Lampernes Stind,
Sos Peter Jensen spiller man Regler
Dg gaaer saa til Nielsen's ind.

12.
Dg alle Nationernes Fæner
Indgyder saa stor en Respect.
I magelige Divaner
Man knuser sin Theevandskvaegt.

13.
Saa mange Muffer spores,
Men det er slets inte sandt,
Ihi Alt, hvad herinde gjøres,
Er yderst net og galant.

14.
Kantsejens de inte forstod'et
Den første Dags Tid eller fleer.
Derfor fik han Vognen paa Ho'det,
Nu faaer han den inte meer.

15.
Der klages fra Temmerbladen
At dem, som stærer Langfang;
Men havde de faaet paa Kassen,
Saa havde de nok streget: „Nu!“

16.
Saa lae vi da nu være glade
Dg inte være forstemt.
Tivolis Retirade
Den havde jeg nær at forglemt.

17.
Ja her er Gudernes Bolig,
Ja her har Fru Venus sin Fart,
Hvor er der dog stjont i Tivoli,
D Gud, hvor er her dog rart.

Uhang.

18.
Hvor gjør det mig ondt for de Stakler,
Som udenfor moune staae,
Dg lytter til vore Spektakler,
Formedelt de inte har Naad.

19.
Men Noget seer de dog altid,
Dg sommetidens de her,
Naar de bliver rigtig gevaltig
Deroppe hvor Jernbanen her.

20.
Dg Nogle tager til Taffe
Med oppe fra Volden at see;
Men ude paa Ralby Vaffe
Der staaer de Fornuftigste.

21.
Dg saa er det ganske umulig,
Naar hjemad i Porten man gaaer,
At see hvem der var i Tivoli
Dg hvem der stod udenfor.

*) Naar der er Bogjal, synger man 2 Mark.

N. 4

Fjerde Klasse - 3660 -
til Documenter efter Stemplepapirs
Forordningens §. 5. litt. d.
42 Rigsbankstilling Eolv.

1885

Bentzen. 1841: Falkenskiold

Til Kongen

Kjøbenhavn den 23. October 1841

Candidatus philosophica og Licentiat
Lieutenant Georg Johans
Bernhard Carstensen
ansøger allerhøieste om
allernaadigt Privilegium
paa Tørre Aar, fra 1. Juli 1842
at regne, til at anlægges et Tivoli,
under Navn af: Kjøbenhavns
Tivoli og Vandkald.

Under mit Ophold i forskjellige
lige af firrøds godstoder har
jeg fundt Lidelighed til at gøre mig
bekjendt med de forskjellige
Blystammer, som hinner Lønsom
under Navn af Waingall,
Cinoli, Fardin-türe, Pazar,
Kuit-veretienne v. g. m. - Da jeg
størst for interesseret mig for
dette Lønsomstykke og gjort
mig min bekjendt med dens
Organisation er til de mindste
Details, og opmindret af det
Bifald, som jeg har været saa
lykkelig at opnå med de
Waingaller, jeg, med Dannes
Majestets Naade, har gjort
mig i stand til at foranstalt
i Provenberg Høstfænge, som
jeg af fremkomme med den
allerhøieste Bøns at
Dannes Majestet allernaadigt
vilde forvise mig tilladelse til
i Kjøbenhavn eller nær af dens
Løstoder, at anlægges et permanent

allerhøieste om
ansøger paa

2 Apr A 2852
25 Oct 1841

Stabliksmunt inden Baniennet: 'Kjøbenhavns Tivoli
og Waiuehall'.

Da Oprættelsen af et suadant Tivoli, efter den Plan,
jeg har lagt for fremme, er forbrindt med betydelige,
Omkostninger, der i det første Aar vilde beløbe sig til
15 a 20,000 Rbd., vil jeg ikke kunne opnaae den Destil-
ferindtne Driftsægtal inden et noer garantant med
et Privilegium paa et niog Aar - faaledes, at
Jns min Plan skulde vinde Dens Majestets allar-
-maadigste Befald, Privilegium da maatte lyde
paa 5 Aar, fra d. 1. Julii 1842 at regne. - Da fremdeles
et suadant Stabliksmunt fremmer, ikke alene
et forøget det store Publikum Lidelige til, for
en ringe Indgangspris, at seilags i en storlystale,
der kan tilfredstille de forskjellige Aldere og Kaster
med de mangfoldigste Variationer i Kunst, Kunst-
grestationer etc.; men ogsaa at aabne nye Sofnes-
-Leder for Kunst- og Industriindvunden, saa tillader
jeg mig allerindvundenst at ansøge Dens Majestets
allermadigste Tilladelse til at det noernte Privile-
gium maatte give mig det til, i min Tivoli og
Waiuehall:

- 1, for Bazar til Forsærling af alle Aar inden
Lærtes Industriproduktioner.
- 2, for Concertpavillon.
- 3, et Tivoli-Theater, (for Kunstgrestationer,
Dance, Musikkens of: m.) -
- 4, et Cosmorama eller Panorama.
- 5, for Lantbronden Fjrværkeri-Estrade.
- 6, Gyngur, Kjøstiske Glidbaner of: m.

7. Reglebaner og andre Tivoli-Spil
8. fire Billard-Pavilloner.
9. fire Restauration
10. Kaffehuus, samt Divan for Tobakrygning.
11. Conditorpavilloner.

Skulde jeg navn som lykkelig at vore som at paa den alle
 naadigt privilegium, tillader jeg mig tillige alle
 indtægter at udfolde over, at Afgifter til Sættig
 Casper i den Anledning, maatte bestemme til
 5 Proct af den Brutto-Indtægt, der maatte indkomme
 med Valget af Billard.

Det ringe Antal Solklokketale, Kjøbenhavn,
 i Kommunerne med andre hørte, frembyder
 sine Tjenester og tilværelse, og der tildels
 forat flyvende Kæmpelighed for mange hørte
 og Indtægter, at bringe den Etableret
 i flere af de betydelige, giver mig haab om
 at den Majstat vil skjænke mit Andragende
 den allernaadigste Bemaerksomhed.

Allerindertænkt

Georg Carstensen

TIVOLI.

Dets Stiftelse, Udvikling og Liv i 50 Aar.

AF
PROFESSOR P. HANSEN.

HVO som endnu kan erindre den gamle Vesterport, vil ogsaa mindes, at den var den mest yndede af de fire Aabninger i Volden, gennem hvilke Forbindelsen mellem Fæstningen Kjøbenhavn og det øvrige Danmark fandt Sted tillands. Grunden til denne Vesterports Popularitet var den, at den tilbød et Hvilepunkt paa den lange Promenade „fra Kjøkkenkurven ved Kallebodstrand og ud til Kastellet“, som det hedder i Kaalunds bekjendte Digt om Voldenes Fald. Portens Tag var nemlig en flad Spaserevei med en muret Balustrade til hver af Siderne: ud imod Vesterbro og ind imod Byen. Sjældent passerede en Fodgænger dette Udsigtspunkt uden at standse et Øieblik for at kaste et Blik enten ned over Halmtorvet og ind gennem den mørke Frederiksberggade eller ud over Broen med Ravelinen og den lave Vagtbygning, hvor Toldbetjentene havde deres Stade. Især denne sidste Balustrade mod Landsiden var et meget søgt Belvedere. Kom man gaende over Broen ind mod Byen, saae man Hoved ved Hoved deroppe; adstadige Borgermænd og forfløine Læredrenge, alderstegne Matroner og sorgløse Barnepiger, der satte „Ungen“ op paa det brede Brystværn og lod den fra dette ikke farefrie Sæde kaste et første Blik ud i den vide Verden. Mange dvælede baade halve og hele Timer her, og Udsigten var ogsaa fængslende nok. Det er den, Kaalund skildrer i sit ovenfor nævnte Digt, hvor han læser sin Fødeby Texten og i et Par skjønne Strofer minder den om, hvad det er, den er ifærd med at demolere:

Din Stadsgrav — og din Kirsebærgang,
hvor Violer vi plukked,
hvor den blomstrende Tjørn over Vandet hang
og Sivene vugged,
hvor den vilde Drossel i Buskene sang,
mens Aftenen dugged,
og Fiskeren med sin Bambusstang
over Bredden sig bukked —

Og de gamle Broer, som speiled sig smukt
dernede i Vandet —
og Udsigten lige til Kjøgebugt —
og Synet af Landet,
naar Solen gik ned og i Aftenen sval
den første Stjerne
tændtes paa Himlen — mens Hornsignal
lød fra det Fjerne.

I Sommeren 1843 var Brystværnet over Vesterport en særlig søgt Udkigspost. Der var ikke altid Plads til de Skuelystne, saa at deres Flokke trak sig længer og længer tilvenstre, helt hen til Terrainet bag Lucie-Mølle, hvor man egenlig ogsaa var Gjenstanden for sin Interesse nærmere, thi her lige overfor, paa den anden Side af Stadsgraven, foregik den mystiske Syssel, hvis Enkeltheder man saa gjerne vilde have et Indblik i, og hvis Resultat man imødesaa med den mest spændte Forventning, eftersom Rygtet fortalte hverken mere eller mindre, end at der paa dette hidtil uænsede Parti af Glaciet, hvor de græssende Vognmandsheste hidtil havde været de eneste levende Væsner, skulde reise sig en Tryllehave af feagtig Pragt og fuld af Vidundere, hvis Lige Verden, eller da ialfald den Del af den, som laa indenfor Kjøbenhavns Volde, endnu aldrig havde skuet. Og man var ikke utilbøielig til at tro, at Rygtet talte sandt, thi Troldmanden, paa hvis Bud Forvandlingen skulde ske, var den meget omtalte Lieutenant (i Studenterkorpset) Carstensen, og hans Evne til at arrangere havde man allerede havt god Leilighed til at beundre.

GEORG JOHAN BERNHARD CARSTENSEN var af exotisk Oprindelse og kosmopolitisk Udvikling — allerede nok til at gjøre ham til et Særsyn i det lille og snevre Kjøbenhavn, som hans Optræden og Foretagender desuden gav Stof nok til alskens Betragtninger. Hans Moder var født i Reval, hans Fader var dansk Generalkonsul i Marokko, og selv kom han til Verden i Algier

den 31. August 1812 som den ældste af tolv Søskende. En Del af sin Barndom tilbragte han i Danmark, blev Discipel paa Herlufsholm, privat dimitteret i en Alder af tyve Aar og bredte saa sine Vinger ud til Langveisfart i fremmede Lande: tog over Spanien til Fædre-hjemmet i Marokko, derfra til Paris, efter et Aarstids Dvælen der til Amerika og over Frankrig, Spanien og Portugal tilbage til Kjøbenhavn. Litteraire Foretagender havde han tidligt havt Sands for; i Philadelphia havde han 1837—38 udgivet et fransk-engelsk Tidsskrift og stiftede nu efter sin Tilbagekomst Ugebladet „Portefeuillen“, en fin Salonjournal med lithografiske Tillægsblade af danske og fremmede Kunstnere. 1841, da Carstensen efter en ny Udflugt til Paris omsider tog fast Stæde i Kjøbenhavn, skød Bladet Ham og fremtraadte under Navnet „Figaro“.

Fra dette Blad har Tivoli sit Udspring, thi det var som Ud giver af „Figaro“, at Carstensen først fik Leilighed til at aabenbare sit sjældne Talent som Festarrangeur. Han fik Tilladelse til at benytte om Vinteren Christiansborgs Ridehus, om Sommeren Rosenborg Have og Classens Have til de forskjelligartede Festiviteter, han gav for sit Blads Abonnenter som gratis Tillæg til dets Underholdningsstof, for andre Besøgende mod en ret rundelig Entrée. Disse Arrangementer gjorde Epoke i Hovedstadens Forlystelsesliv, især Fyrværkerierne i Classens Have og endnu mere Vauxhall-Belysningen af Rosenborg Have. Fra Omegnen og fra de svenske Kystbyer strømmede Fremmede til for at faae deres Del af denne

nye Herlighed, og Carstensen tjente gode Penge. Den Tanke laa da meget nær, at gaa videre ad denne Vei og grunde et fast Etablissement for Afholdelsen af saadanne Fester. De havde fundet en god Jordbund hos Kjøbenhavns Befolkning, og de fandt en ikke mindre villig hos Kongen og Regeringen, der kjendte Historien godt nok til at vide, at lige siden Romerfolkets Dage havde „circenses“ været et virksomt Middel til at mildne og berolige politisk Misfornøielse; just den samme Baggrunds-Betragtning var Aarsagen til, at den liberale Presse fra Begyndelsen af stillede sig vrantent overfor Carstensens Plan, thi den politiske Opposition var ikke tjent med et Folk, som i kritiske Tider vænnedes til at foretrække lette Adspredelser for alvorlige Tanker.

Under Carstensens Overveielse angaaende Planen for dette nye Forlystelses-Etablissement formede dets Anlæg sig i de store Træk omtrent saaledes, som det senere blev udført, og som vi nu Alle kjende det.

Herom vidner hans foran meddelte Ansøgning, hvis Enkeltheder gjenfindes i det Privilegium, der tilstodes ham under 7. April 1842 paa Betingelse af, „at Hr. Carstensen saavel med Hensyn til Valget af det Sted, hvor han vil anlægge Etablissementet, som i Henseende til Alt, hvad der angaaer Overholdelsen af Orden, Sikkerhed og Velanstændighed, forholder sig efter de specielle Forskrifter, som af Politiet eller andre vedkommende Autoriteter maatte blive ham givne; at han forbryder dette Privilegium enten ganske eller for en enkelt Del, saafremt det maatte befindes, at der jevnlig forefalder Uordener ved Etablissementet, eller at det i anden Henseende bliver det Almindelige til Skade; at Etablissementet under Privilegiets Fortabelse inden eet Aar fra 1. Juli 1843 at regne skal være til Afbenyttelse for Publikum; og at dette Privilegium ikke

har nogen Indflydelse med Hensyn til saadanne Etablissements, der ikkun indbefatte enkelte Dele af, hvad det her beskrevne Anlæg i sin Totalitet indeholder; og endelig at Carstensen i Henseende til Fortolkningen af dette Privilegii Bud er underkastet Cancelliets Kjendelse.“

Med sit Privilegium i Lommen begyndte Carstensen nu at se sig om efter en Plads, hvor han kunde reise sine Pauluner efter de Linier, Cancelliets Pen havde draget. En Byggegrund indenfor Voldene vilde let blive for kostbar og desuden medføre en Indskrænkning paa et meget væsentligt Punkt, idet Fyrværkeriets store Tiltrækningskraft da vilde gaa tabt, eftersom Anlægget af en Fyrværkeri-Estrade var betinget af

Etablissementets Beliggenhed udenfor Voldene; at søge for langt ud i Forstæderne var misligt under Datidens Forhold, da Veiene vare daarlige, Kommunikationerne mangelfulde og Afstandene for den almindelige Bevidsthed stod som mangefold større end nuomstunder. Da fik Carstensen en Ide, der var genial som en stor Feltherres, naar han vælger sit Terrain for at levere en Kamp: tæt udenfor Vesterport, paa Fæstningens Glacis, skulde Slaget staa. Som alle geniale Tanker havde ogsaa denne noget næsten Dumdrigtigt ved sig — det maatte nærmest tage sig ud som Afsind at ville trænge ind paa Fæstningsterrainet og aabne det for en Indvandring af hele det civile Kjøbenhavn, for hvilket Stadens Porte lukkedes hver Aften paa Slaget Tolv. Men hvilke indflydelsesrige Introduktioner eller veltalende Demonstrationer Carstensen nu end har havt til sin Raadighed — nok er det: han naaede sit Maal og fik, som det hedder i Tivolivisen, „s'gu dog Gouver-

GEORG CARSTENSEN,
efter Professor Wilh. Marstrands Maleri.

nøren“, den militairstreng Landgreve af Hessen, „til at lukke Bastionen op“. I den kongelige Resolution af 29. Mai 1843 hedder det om Carstensen, at „da han antager, at denne smukt beliggende Plads i Nærheden af Byen fortrinlig egner sig til et Forlystelsessted, saa har han besluttet her at etablere sit Sommer-Tivoli“, hvorfor Leieretten til „det store Terrain, som er beliggende paa Københavns Fæstnings Glacis imellem Vesterport og Tømmerpladsen“ — tilsammen omtrent elleve Tønder Land — overlades ham mod en aarlig Afgift af 472 Rd. 4 Mark. Denne første Bresche i Fæstningens Ukrænkelighed førte snart til andre i militair Henseende mislige Indrømmelser; naar Tivolis store Fester varede til over Midnat, gav Kommandantskabet Tilladelse til, at Vesterport maatte holdes aaben til Kl. 1, ja ved de allerstørste Festiviteter, der først vare til Ende ud paa Morgenstunden — saasom naar „Entreprenøren“ havde Benefice — var der Passage gennem Fæstningsporten hele Natten, som om den ikke i fjerneste Maade havde noget med Hovedstadens Forsvar at gjøre.

Men vi have her foregrebet Begivenhederne. Endnu var der intet Tivoli, ja, der var end ikke begyndt paa det. Tre vigtige Betingelser for dets Tilblivelse vare tilstede: Pladsen, hvorpaa det skulde staa, Tilladelsen til at drive det og Manden, som skulde lede denne Drift. Men en fjerde, ikke mindre vigtig Faktor gjaldt det om at skaffe tilveie: Pengene. Selv kunde Carstensen ikke magte Foretagendet, og da Begyndelsen af Fyrerne just var Aktievæsnets vilde Tid, laa det nær

nok at paakalde Offentlighedens Interesse for det nye Etablissement. Den var ogsaa, som ovenfor fremstillet, levende nok som Forventning om det Overraskende, der skulde skabes, men temmelig tam og forbeholden, hvor Talen var om positiv Støtte. Sagen kom dog imidlertid i Gang, hvor trent det end gik. Ved at tage Tilbud om Levering af Materiale og Arbeide som jevn gode med kontante Indbetalinger og ved at ansætte hver Aktie til den beskedne Sum af 25 Rdl., fik man det tegnede Beløb op til 25,000 Rdl., hvorved Aktieselskabet rigtignok kom til at bestaa af et uforholdsmæssigt stort Antal Deltagere, da kun Faa turde vove noget Klækkeligt, idet man snarere ansaa det tegnede Beløb for en halvt bortkastet Kapital end for Noget, man virkelig ventede sig Udbytte af. Med den saaledes tilveiebragte Sum mente man at turde paabegynde Arbeidet. Til liden til Værkets Fremme var imidlertid saa ringe, at den valgte Komite allerede fik Skrupler paa Halv-

veien og tænkte paa at standse Arbeidet, da Udgifterne begyndte at overskride det foreløbig tegnede Beløb; især blandt Aktionairerne af Haandværkerstanden herskede der en saadan Modløshed, at de for 17—18 Rigsdaler solgte Masser af Aktier, for hvilke der var ydet Arbeide til 25 Rigsdalers Værdi. Dette er Carstensens egen Fremstilling af Sagen ved en senere Leilighed, og at den er rigtig nok, bekræftes af den offentlige Stemme, forsaavidt den er naaet til os gennem Datidens Blade. Saaledes indeholder „Corsaren“ for 30. Juli følgende:

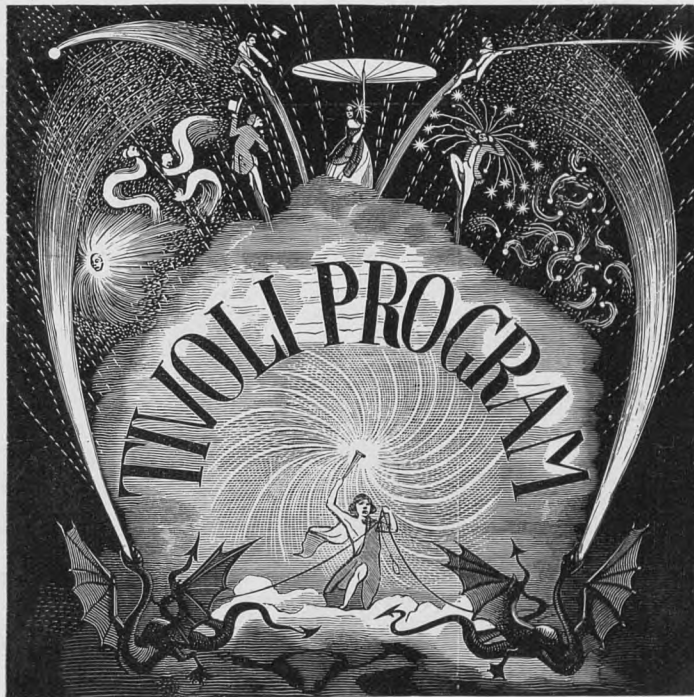
Ouverture til Tivoli.

A. (Ved Indgangen til Tivolimarken). Med Forlov! maa jeg se mig lidt om paa Byggepladsen?

Portneren. Ja, har De Adgangskort?

A. Lieutenanten har glemt at sende mig det; men jeg forsikrer paa Ære, at jeg er Aktionair.

En Haandværkssvend. Behøves ikke: vi troer Dem nok. (Til Portneren). Luk op Du! Herren har jo et langt Ansigt.

IDAG GIVES EN STOR FEST TIL BENEFICE FOR ENTREPRENEUREN.

Hoved fra Tivoliavisen ved en Carstensensk Benefice.

som Ornamenttegner, og Haand i Haand med ham arbejdede som Dekorateur CARL JOH. ALBR. LÖFFLER, der lige var kommen hjem fra sin Studiereise i Syd-europa med Mappen fuld af Dekorationsmotiver. For Carstensen var der samtidig en anden stor Virksomhed at tage fat paa og føre til Ende: Engagementet af de kunstneriske Kræfter, der skulde optræde, og Kontraktafslutning med de Leiere, som skulde tage Tivolis forskjellige Lokaler og Arrangementer i Brug. Jevnlige Bekjendtgørelser i „Adresseavisen“ holdt Forbindelsen mellem Entreprenøren og hans Leiere vedlige, samtidig med at de virkede hensigtsmæssigt paa Læserne som en stadig fortsat Reklame; de sidste af dem anmodede Leierne om at have tilendebragt deres Indflytning af Varer og have deres Inventar færdigt og malet senest Mandag den 14. August Kl. 8 Aften. Næste Dag — efter knap to Maaneders Arbeide, tilmed hindret af det ustadige Veir — stod Tivoli rede til at

modtage sine Gjæster, hvorom den første Plakat underrettede Københavnerne med følgende Ord:

TIVOLI.

Tirsdagen den 15. August,

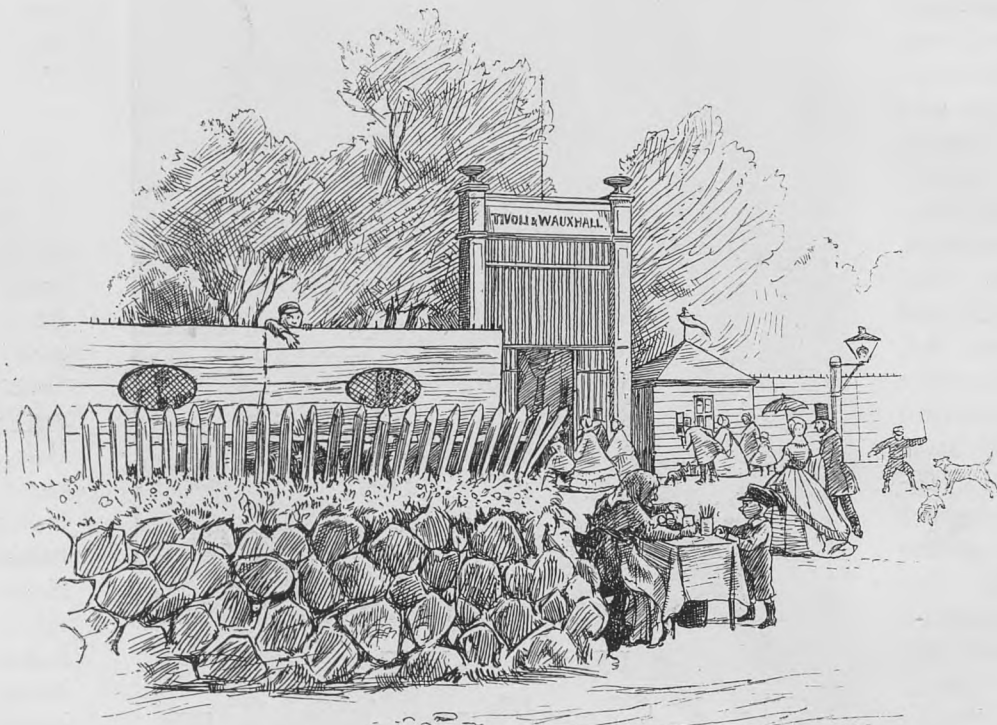
Eftermiddag Kl. 4,

aabnes

Kjøbenhavns Tivoli og Vauxhall

og staaer fremdeles aaben hver Dag fra Kl. 6 Morgen til Kl. 11 $\frac{1}{2}$ Aften. Entreen betales med 1 Mark *pro persona* indtil Kl. 12 Middag og 1 Mark 8 Skilling fra

heden: en nogenlunde rummelig Bræddebarak, bygget udenom Træerne, hvis Stammer steg op igjennem Gulvet og forsvandt gennem Loftet; her beværtede Konditor Lardelli sine Gjæster, hvis musikalske Underholdning besørgedes af en spillende Herre og en syngende Dame. Paa Theatret, flankeret af to smaa Beværtningstelte, kunde man se Hr. Belli, der „fører saa smuk en Person“, producere sig i Egenskab af Jongleur, hans Børn som Gymnastikere, de danske Artister Westerblaa og Jean Jensen som Athleter, medens Sidstnævnte, naar der skulde fremstilles plastiske Marmorfigurer, som bekendt blev „hvidtet udvendig“ og „stod saa stiv

TIVOLIS INDGANG 1843. Tegning af Hans Tegner.

Middag indtil Aften; for Børn under 10 Aar det Halve. Billetter erholdes ved Indgangen.

Musiken i Koncertsalen, Præstationerne paa Theatret og Cirkus finde afvekslende Sted imellem Kl. 5 og Kl. 11.

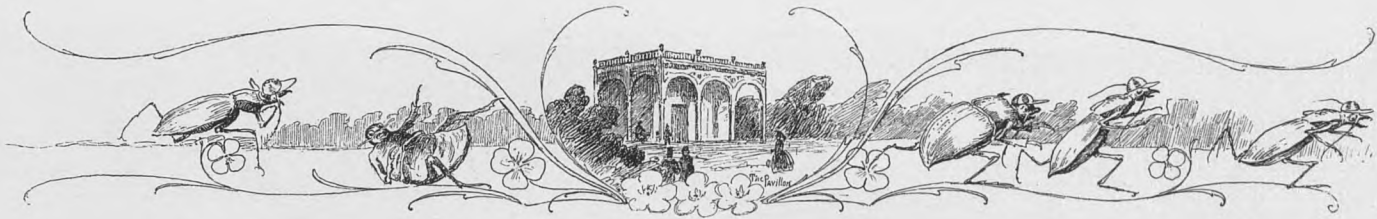
Signalet til Lukningen af Tivoli om Aftenen Kl. 11 præcis gives ved Klokkeringning eller Kanonskud.

Med Hensyn til Arrangementet af Dans, som vil finde Sted paa Abonnement i enkelte Aftener af Ugen i Løbet af Saisonen, vil en Anmeldelse nærmere blive bekendtgjort.

Programmet gjør endvidere i sexten Rubriker Rede for de forskjellige Lokaliteter, som findes paa Etablissementet. Istedetfor at meddele dette Skema ville vi i korte Træk give Tivolis Topografi paa Aabningsdagen; i Grundlinierne er den som den Dag idag, hvorvel dens enkelte Led næsten alle ere fornyede og forandrede.

Til venstre for Indgangsporten laa, som nu, en Pavillon, men af et saa beskedent Ydre, at dens Afløser ikke har Andet tilfælles med den end Beliggen-

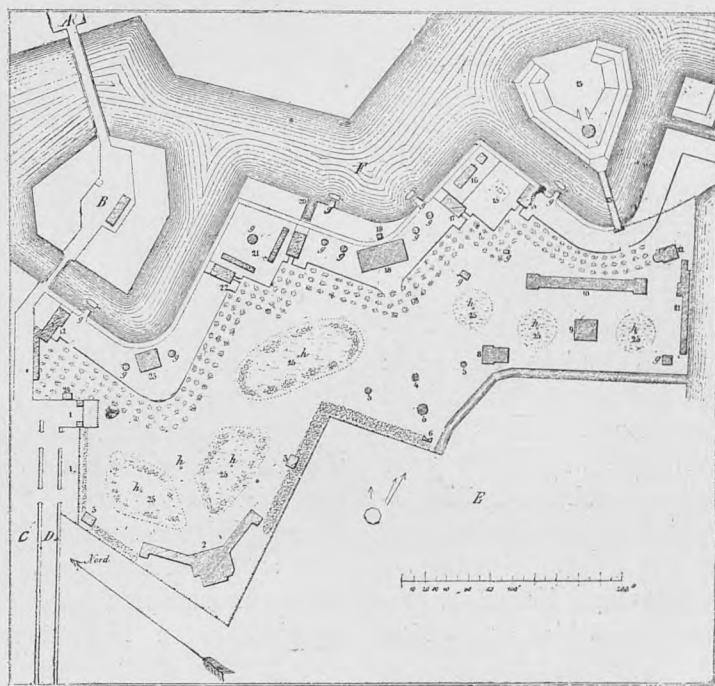
som en Stok;“ Kraftkunster udførtes ligeledes af Jean Dupuis og hans af Tivolidigteren paa Grund af hendes legemlige Fuldkommenheder besungne Kone. Ikke langt fra Theatret, mellem dette og den første Divan, havde Mad. Schäffer sin Buffet, hvor der bødtes paa Punsch og andre Drikkevarer samt Harpespil og Sang. Mellem de to Divaner, hvis Buffetter forestodes af Konditor Grandjean og Firmaet Mini & Cloetta, laa Koncertsalen, den ene af de to Hovedbygninger, hvis Omfang og Pragt især imponerede de Besøgende; med sin lette Glaskonstruktion afgav dette Koncertlokale — Københavns største — et tiltalende Skue, navnlig om Aftenen, naar de mange Lys brød sig gennem de farvede Ruder, hvorvel det endnu kun var Olielamper, man maatte nøies med. Serveringen her forestodes af Konditor Firmenich. Bag Koncertsalen var der Anlægsbroer for de fire Baade, med hvilke man mod en Afgift af otte Skilling kunde foretage en Lystseilads rundt i Stadsgraven; fra dette Sted udførte tillige „den skandinaviske Badoutspringer,“ Nordmanden Poul Dahl, og hans Kone

deres Ascension tværs over Vandet. Paa Veien til Rutschbanen passerede man Späths Voxkabinet og stod nu i det mere borgerlige Kvarter af Tivoli, hvor et Komplex af en Kegelbane med Beværtning, Karousselbanen med sit Orkester, hvis sex Blæsere atter og atter maatte foredrage den populære „Numer Tre“ (Strauss's „Annen-Polka“), samt den lukkede Skydebane for Riffel- og Pistolskydning lokkede det jevnere Publikum til alskens fornøielig Sport. Lige for Skydebanen laa Cirkus, et tildels aabent Telt, hvor Familien Berg gav Kunstberider-Forestillinger. En Række Lysthuse af Løvværk med faststaaende Borde og Bænke førte i en Halvbue ned til den første saakaldte The-Pavillon og forbi denne hen til Bazaren, Tivolis anden store Hovedbygning, Gjenstand for almindelig Beundring, og med Rette, thi de særdeles heldige Dimensionsforhold, den lette Leddeling ved Hjælp af stumpe Vinkler, de fine Linier og de lyse Farver frembragte i Forening et ualmindelig harmonisk Indtryk, ikke mindst naar ved Vauxhall-fester Papirlampernes brogede Farver kraftigt fremhævede Vexelvirkningen mellem Buerne og de lige Linier. I Bazarens Midtparti, der dog først Sommeren efter modtog sit Taarn med det senere saa uundværlige Uhr, hvis transparente Skive har været et veiledende Fyr for Saamange, var den store Restaurant installeret, forpagtet det første Aar af Carl Ginderup, Saisonen efter af Domenico Capozzi. Til begge Sider strakte sig en Række Boutiker med Udsalg af Cigarer, Blomster, Frugt, Konfekturer o. s. v.; her havde Schandorff en „Øl- og Postehandel“, Staal en Destillation, Petersen en Handskeboutik og Cohen en Manufakturhandel; hos Firmenich kunde man, ifølge Visen, „spise Kaver — og Daaser, som gjøres af Slaver, dem seer man ved Siden af,“ nemlig i det franske Udsalg af Galeislavernes Arbejder; fremdeles var her et Daguerreotyp-Atelier og et Bogtrykkeri, hvorfra „Tivoli-Avisen“ udgik. En ny Række Lysthuse dannede Forbindelsen mellem Bazarens nederste Ende og The-Pavillonen Nr. 2, der især fik sit Besøg fra Middelstanden, hvad enten den nød Husets egne Varer eller selv medbragte Proviant og kun lod sig udlevere „Vand paa Maskine“, Tallerkener o. l. Faa Skridt fra denne Beværtning gjenfinde vi vort Udgangspunkt, Porten med Overskrift „Tivoli & Vauxhall“,

og have fuldendt vor Rundvandring. Midt i Terrainet laa den store Kunstnerplaine, og paa passende Steder vare dekorative Trægrupper og Blomsterpartier anlagte. Længe varede det ikke, før nye Arrangementer optog de ledige Pladser: en Søile med Canovas Hebe paa Toppen og Thorvaldsens Aarstider paa Fodstykets Sider, en Volière for Sangfugle og Papegøier, et Abebur, en Indhegning til et Par Hjorte, en „nordisk Kraftprøve“, én Kastegyngel bag den første Divan, Flagstænger, Piedestaler m. m. Øen var endnu ikke inkorporeret i Tivoli; den drog først den næste

Saison ind i Ensemblet og sattes i Forbindelse med det øvrige Terrain ved en Bro, som det kostede en Skilling at passere; paa Toppen af Skrånten blev der bygget en Beværtning-Pavillon og ovenpaa dens Tag anlagt et lille astronomisk Observatorium. Senere plantede VILH. RANTZAU sin Stander paa Øpavillonens Tribune som Directeur for det Valentinske Selskab, hvis Traditioner i en til Tidens Udvikling svarende Skikkelse han senere flyttede til „Kisten“, det forhenværende „Slukefter.“ — Hele Tivoli-Anlægget havde kostet paa det Nærmeste 60,000 Rdl. og overskredet Overslaget med ca. 9000 Rdl.

- Oprindelig Grundplan.
1. Indgangen og Vognpladsen.	11. Kegelbanen.	19. Observatorium.	A. Vesterport.
2. Bazaren og Restaurationen.	12. Ishuset.	20. Gondol-Havnen.	B. Acciseboden og Bommen.
3. The-Pavillons.	13. Øen og Broen.	21. Belvedere.	C. Vesterbro.
4. Colonnen.	14. Panorama.	22. Cafféer.	D. Alleen.
5. Voliererne.	15. Gyngen.	23. Theatret.	E. Dronningens Enghave.
6. Kliden.	16. Laboratorium.	24. Koitoret.	F. Fæstningsgraven.
7. Fyrværkeri-Forstet.	17. Divaner.	25. Haveanlæg.	G. Tempier, kinesiske Paraplyer, Kraftprøve etc.
8. Billardt.	18. Koncertsalen.		H. Flag- og Illuminations-Stænger.
9. Jernbanen.			
10. Rutschbanen.			

Mellem tre og fire tusind Mennesker — 3,615 er Billetsalgets nøiagtige Tal — besøgte Tivoli paa Aabningsdagen og spredte dets Ry rundt i hele Byen, saa at Tilløbet blev alt større og større. Paa den første Søndag gjæstede omtrent 10,000 Mennesker Etablissementet, et ganske betydeligt Tal, naar man erindrer, at Kjøbenhavn dengang kun havde noget over 120,000 Indbyggere; i de første otte Dage solgtes der i det Hele 30,000 Billetter. Paa Vauxhall-Aftenerne, naar Tivoli var „oplyst med henved 10,000 orientalske Lamper i Kranse, Guirlander, Festons o. s. v.“ og Adgangsprisen var 2, ja en enkelt Gang endog 3 Mark, var Indtægten særlig rigelig, som f. Ex. Vauxhall den 19. September, der havde samlet over 10,000 Besøgende. Fra Begyndelsen af den nævnte Maaned blev den ordinaire Entrée forøvrigt nedsat fra en Rigsort til en Mark, hvilket sikkert var en klog Imødekommen af Bestyrelsen, da den sikrede Anstalten et varigere Publikum. End fastere blev dette bundet til den nye Anstalt, da der fra Begyndelsen af Saisonen 45 indførtes Abonnementskort,

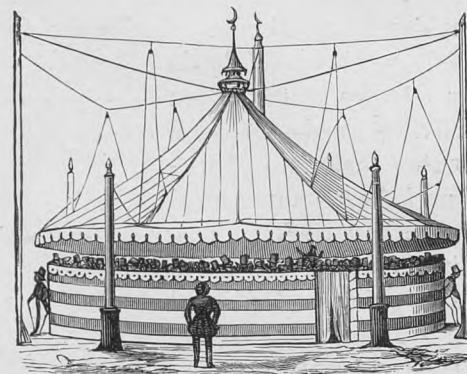

som kostede 8 Rdl. Stykket. Et Held for det unge Etablissement var den udmærkede Høst 1843; selv de bekendte ældste Landmænd kunde ikke mindes Mage til frugtbart Aar, og Tanken om de fyldte Lader satte Humeur i Folk, saa at man tourede ind fra Provinserne for at se det nye Vidunder; Dampskibet „Iris“ førte saaledes i Slutningen af September halvferdsindstyre Aalborgensere til Kjøbenhavn paa Tivolibesøg, og paa den anden Side Sundet stimuleredes der til Indvandring i den nye kjøbenhavnske Trylleverden ved Journalartikler som f. Ex. Orvar Odds (Sturzenbeckers): „O Tivoli, Tivoli! Dette Kjøbenhavnerens Paradis og Verdens ottende Underværk, hvilken Mangfoldighed, hvilken Afvexling, hvilket Kaleidoskop af Forestillinger i dette eneste Ord! Hvorledes vil min fattige Pen finde Udtryk for at gengive blot et nogenlunde taaleligt Billede af al denne Herlighed?“ Intet Under, at Besøget overgik Forventningerne. Da Saisonen sluttedes Søndagen den 1. Oktober, var der i dens halvhundrede Dage solgt noget over 173,000 Billetter til et Beløb af godt og vel 34,000 Rdl.

I et Nu havde Tivoli vundet Kjøbenhavnerens, Provinsernes og det svenske Oplands Yndest, og ligefra Kongehusets Medlemmer ned til den jevne Almuesmand havde Hovedstadens Befolkning været dets Gjæster. Kun den liberale Presse surmulede, som sagt, over denne nye Kilde til godt Humeur og politisk Indifferentisme. Skjøndt denne Presse jo tillige var demokratisk, savnede den Blik for Tivolis strax fremtrædende og senere saa ofte fremhævede folkelige Karakter, der gav det konservative „Aftenblad“ „rigt Stof til Studium

i den brogede Vrimmel af Løver i enhver Genre, Hoffets Elegants, Grisetter, ærbare Familiefædre, letsindige Studenter og den ubeskrivelige Klasse af amfibialske Væsner, der udgjør Hovedelementet i enhver Folke-masse.“ Kun forsaavidt Enkeltheder i Tivolis Arrangementer kunde tjene den politiske Tendens, omtalte „Corsaren“ dem i sin satiriske Jargon. „I Bazaren, hvor jeg først traadte ind,“ siger dens Anmelder i Nr. 155 for 1.

Septbr. 1843, „interesserede mig især Udsalget af Galeislavernes Arbejder. Man seer der, hvad Slaver kunne bringe det til, naar de med uafbrudt Kraft, Flid og Taalmod arbeide til Maalet. Jeg beder

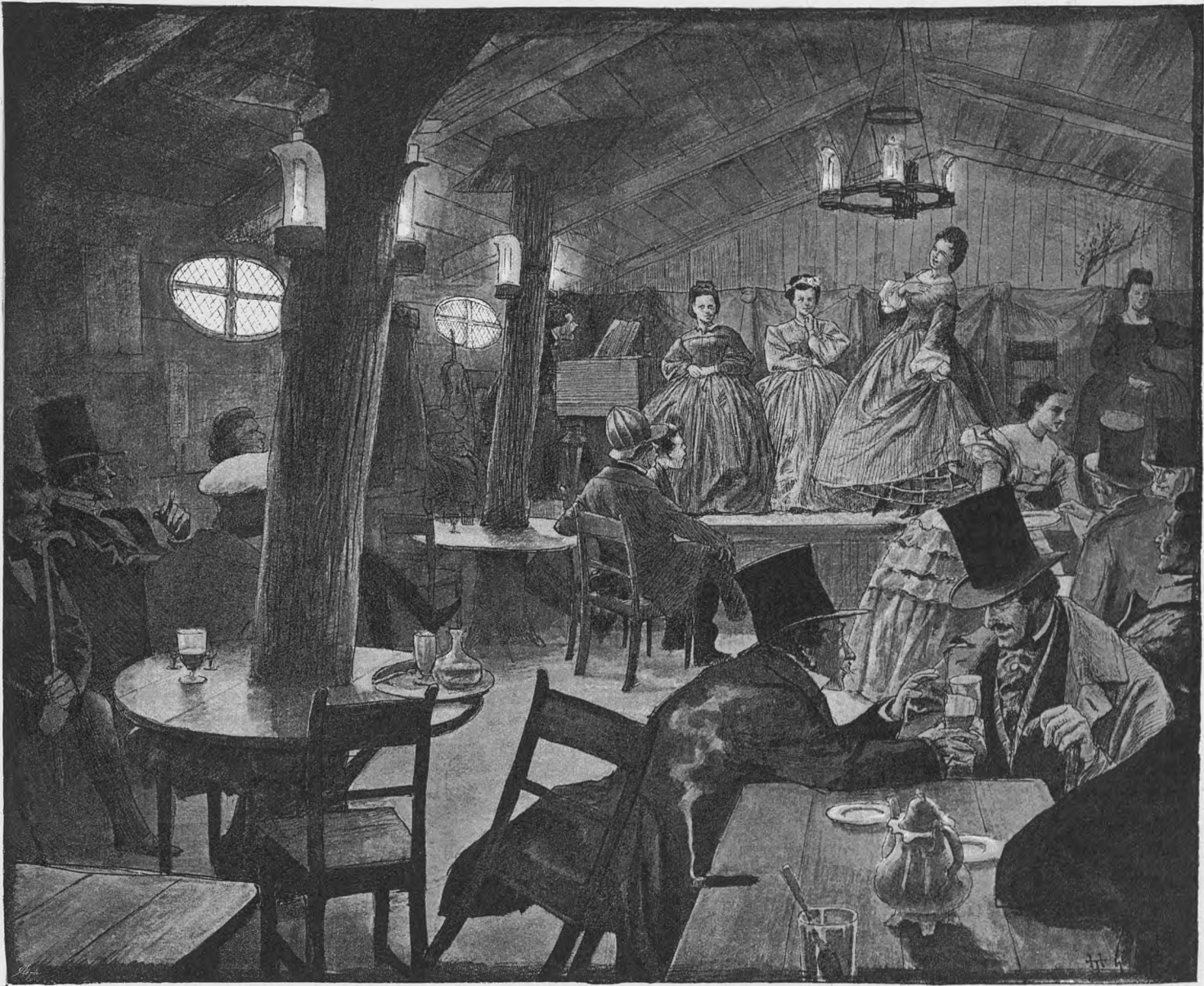
Den oprindelige Circus.
(Træsnit fra Tivoliavisen).

Eder, danske Brødre, gaar ret ofte ind og betragter disse Sager og tænker paa Salomons Ordsprog: Gak til Myren og bliv viis! Lidt fra Bazaren finder man Karousselbanen. Ret en dansk national Fornøielse! Det gaaer bestandig rundt. Den skal i den Grad have vundet Vedkommendes Bifald, at en Model skal opstilles i en af Kancelligangene. Paa Theatret saae jeg først endel Smaadrenge gjøre Kunster. Gud, hvor de var smidige, sikke Hofmænd der kunde blive af dem!

Senere gjorde Jean Dupuis Kraftkunster. Gid enhver Dansk havde saadanne Kræfter — dog, hvad kunde det hjælpe?“ Spartansk Alvorsmand, som „Kjøbenhavnsposten“ var, opstillede den det menige Folks Nød som Modstykke til Overdaadigheden paa Tivoli og fremhævede Husmandsstandens trange Kaar til Advarsel for „det danske Folk, som efter den velsignede Høst syntes at ligne Høstmanden i Parablen, der efterat have faaet sin Lo fuld kun tænkte paa at nyde.“ Mest glubende var dog „Fædrelandet“. Kort efter Aabningsdagen profeterede det i dyster Stemning, at „den sidste Rest af drømte Friheder og Rettigheder kunde forsvinde mellem vore Hænder, Høsten kunde slaa fejl, Kvægsygen udbyde, Øresundstolden tabes, Slesvig og Holstein løsrive sig og Jylland gaa under ved Vandflod, Kjøbenhavnerne vilde i denne Tid dog kun have en Interesse, og den hedder — Tivoli.“ Der gik

Rasmus Petersens Pavillon (nuværende Harmoniorchester).
Tegnet efter et gammelt Maleri af H. Tegner.

SLUKEFTER (Tivolis første Sangerindepavillon) med det Valentinske Selskab. Tegning af H. Tegner.

Rygter om, at Prins Frederik af Hessen skulde indgaa Ægteskab med den russiske Storfyrstinde Alexandra, og denne politiske Eventualitet stilledes sammen med Tivolis Arrangementer i følgende Diatribe: „Vi ere forlovede med Rusland, siges der, eller rettere, det maa ikke siges, skjøndt Enhver veed, det er sandt; men hvad gjør det? Rusland har rigtignok Livegne og Knutstraf, men det har ogsaa Rutschbaner, og hvor der er Rutschbaner, er der godt at være. Lad os i Guds Navn blive russiske Vi kunde formæle os med Fandens Oldemoer; hendes Rige, Helvede, er rigtignok beboet af Djævle uden Fipskjæg og Glacéhandsker [Hentydning til Carstensens Ydre]; men der er stadigt Fyrværkeri. Helvede er et interessant Sted; lad os gaa ad Helvede til!“

Ogsaa udenfor Dagspressen blev Tivoli et litterairt Emne. Allerede til de kongelige Skuespilleres Sommerkomedie næste Aar havde F. J. Hansen skrevet Vaudevillen „En Aften i Tivoli“, og for Studenterne forfattede P. Faber den kaade Farce „Familien Oxhall eller Fiskebløderen i Tivoli“ med Motiver fra Etablissementets første Dage. En Hærskare af Viser besang dets Herligheder, men kun een af dem har trodset Tidens Magt og staaer endnu efter et halvt Aarhundredes Forløb som et klassisk Exemplar af en Gadeviser: det berømte Kvad af „T. I. Voli, Dreiersvend,“ bag hvilket Pseudonym tre velkjendte Akademikere skjule sig: „Landsoldatens“ senere Forfatter PETER FABER, Mathematikeren ADOLF

STEEN og Theologen J. F. HAGEN, Samboer paa Borchs Kollegium, hvor Visen blev skreven eller ialfald paa-begyndt en Eftermiddag umiddelbart før en Tivolitour, medens den muligvis — som Legendens beretter — er bleven fortsat og afsluttet ved et Glas Punsch i Madam Schäfers Pavillon. Den medde-

Den første Bazar. Tegning af Knud Larsen.

Behøver vel
denne Befolkning
Fortolkning?
Kisten var trængende
Til Kunstneres Ydelser,
Og Kassen fik Pengene
For Kundernes Nydelser,
Derfor blev de hængende
Paa Væggene som
Prydelser.

E. B.

Carl Boghs Billeder i Tivolis Variété.

les andensteds i dette Mindeskrift, hvis foregaaende Fremstilling vil have forklaret alle dens Hentydninger med Undtagelse af et Par, nemlig Klagen fra „dem, som skjærer Langsaug,“ hvormed sigtes til den Ulempe, at nogle af Projektilerne fra Tivolis Skydebane fløi ind paa den bagved liggende Tømmerplads; samt Bemærkningen om ham, der „fik Vognen i Ho'det,“ hvilket hentyder til den Malheur, at en Rutschbanevogn en af de første Dage løb ud af Skinnerne og faldt ned paa en ikke ubekjendt Komponist, som dog ikke tog anden Meen af Slaget, end at han endnu den Dag idag lever iblandt os i bedste Velgaaende.

Direkte knyttet til Tivoli var det journalistiske Foretagende „Tivoli-Avisen“, der udgik hver Dag i de tre Saisoner 1844—46, redigeret af G. SIESBY. Den bragte foruden Aftenens Program en Text, der paa Vers eller Prosa dreiede sig om Tivolis Anliggender, og hvor lette disse Artikler end vare og efter Opgavens Natur ogsaa burde være, maatte man anerkjende det Talent, hvormed Redakteuren forstod at variere sit Thema, hvad enten han skildrede Folkelivet paa Anstalten eller besang de forskellige Lokalteter i den Stemning og den Form, som Emnet krævede; hvad enten han veiledede de Besøgende med en Beskrivelse af

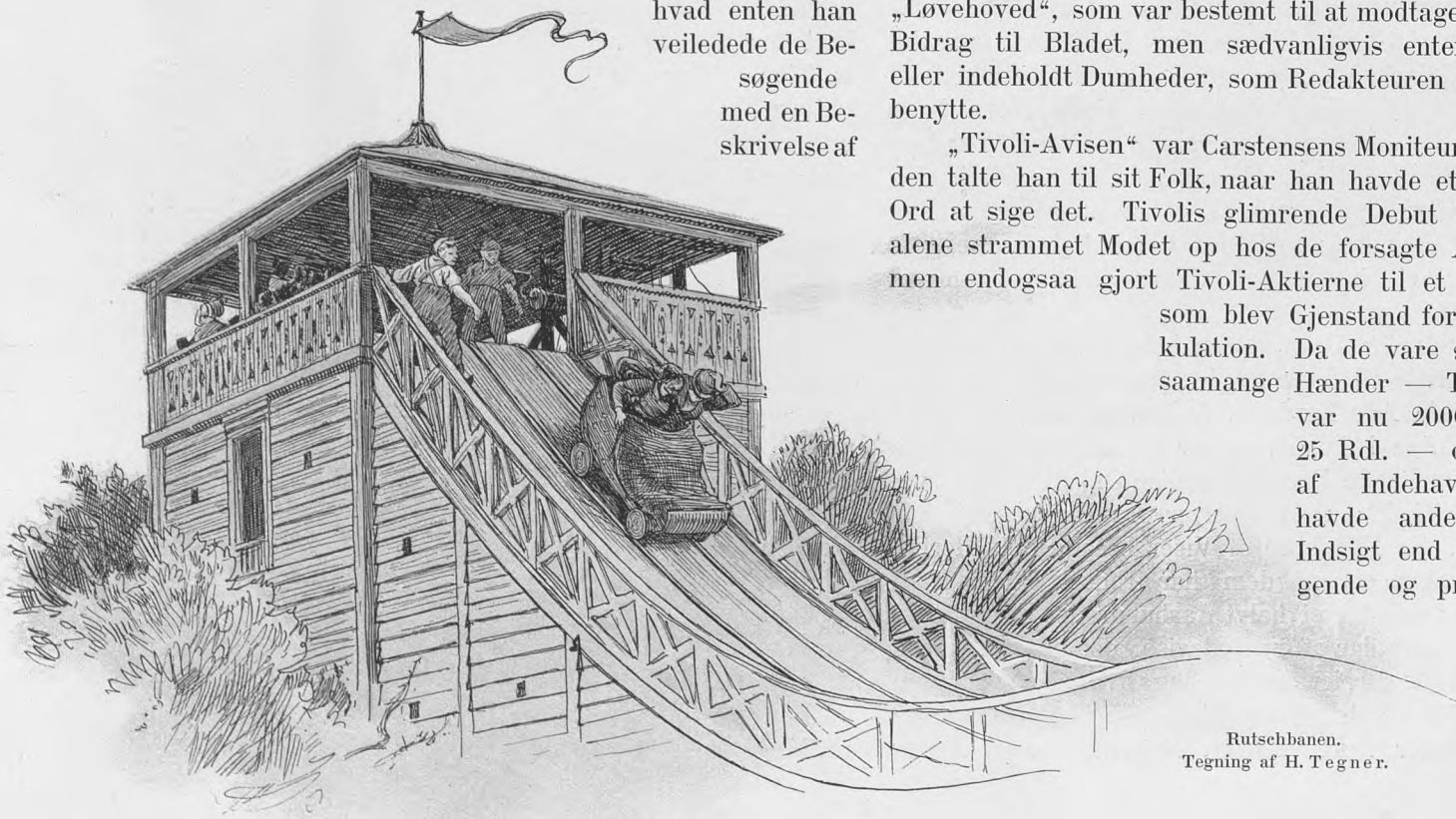
Miniaturstaten paa Glaciet eller tog den i Forsvar saavel mod dens Fjenders Angreb som mod den bekjendte kjøbenhavnske Blaserthed. Æsthetik og Polemik, Elegi og Dithyrambe, Epigram og Program vexlede med hinanden i dette nyttige Blad, som desuden fik en

To Hoveder fra Tivoliavisen.

særlig Tiltrækning derved, at man ved et Besøg i Louis Kleins Trykkeri i Bazaren kunde faae sit Exemplar trukket ud af Haandpressen med det Samme og saaledes kaste et lille Blik ind i Typografiens Mekanisme, medens man derimod kun lidet ænsede det udenfor ophængte „Løvehoved“, som var bestemt til at modtage Publikums Bidrag til Bladet, men sædvanligvis enten var tomt eller indeholdt Dumheder, som Redakteuren ikke kunde benytte.

„Tivoli-Avisen“ var Carstensens Moniteur. Gjennem den talte han til sit Folk, naar han havde et retledende Ord at sige det. Tivolis glimrende Debut havde ikke alene strammet Modet op hos de forsagte Aktionairer, men endogsaa gjort Tivoli-Aktierne til et søgt Papir, som blev Gjenstand for livlig Spekulation. Da de vare spredte paa saamange Hænder — Totalantallet var nu 2000 Aktier à 25 Rdl. — og de fleste af Indehaverne ikke havde anden finansiell Indsigt end den nærliggende og praktiske, at

Rutschbanen.
Tegning af H. Tegner.

— de hurtigst muligt vilde have saameget som muligt ud af deres Penge, var det let nok at faae baade en Baisse og en Hausse sat i Gang, alt som den kyndige Børsmanoeuvrering ønskede det; Rygtet om Anlægget af Vandkuranstalten paa Klampenborg og et andet Rygte om, at Roeskildebanen vilde bortskjære en Del af Tivolis Terrain, fremkaldte næsten en Panik. Der var overhovedet en Mangel paa Fasthed i Aktionairernes Holdning, som klart viste, at de kun tænkte paa den øieblikkelige Gevinst istedenfor at sikre sig en varig Fordel. Det var Carstensen om at gjøre at faae denne feilagtige Synsmaade forandret, og han skrev i den Anledning: „Det ligger i Sagens Natur, at Aktionairernes og Etablissementets Interesser her ere forbundne paa en ganske anden Maade end ved slige Foretagender i Almindelighed. Ved ethvert betydeligt Foretagende, der udfordrer store pekuniaire Kræfter, er det naturligt, at de deltagende Kapitalister ene se paa deres Fordel og søge at gjøre sig deres Entreprise saa indbringende som muligt. Her derimod grundlagdes en Indretning ved svage, men forenede Kræfter, som var paatænkt ligesaa meget til fælles Glæde som til fælles Gavn.

Her var ikke saameget Tale om en øieblikkelig betydelig Gevinst som om at opnaa det tilsigtede Øiemed og dog være skadesløs. Efter vor Formening har man imidlertid aldeles forrykket Standpunktet, idet man strax har kastet sig over Gevinsten, fra det Øieblik af man antog Tivoli for at staa fix og færdigt.“ Men, siger Carstensen — og her udtaler han den gyldne Læresætning, der bør være enhver Tivolibestyrelses Motto og Devise — „Tivoli bliver saa at sige aldrig færdigt. Det maa, som enhver Luxusartikel, være betænkt paa idelige Forandringer og Forskjønelser, kun derved sikkes dets Existens. Nu at ville slaa sig til Ro og kun tænke paa forøgede Indtægter uden forøgede Udgifter vilde være det Samme som at blive staaende paa Halvveien, ja næsten at opgive det Hele. Publikum er desuden i høieste Grad variabelt; det vil idelige Forandringer, idelig Afvexling. Man hyde det noget nok saa Smukt, nok saa Fuldkomment, dets Tiltrækningskraft vil kun vare meget kort. Kun ved bestandig at sørge for noget Nyt, kan Interessen vedligeholdes.“

Carstensen's forretningsmæssige Forhold til Tivoli var oprindelig dette: at han drev Anstalten paa sit Privilegium og modtog som Vederlag herfor 400 Aktier, fem Procent af Brutto-Indtægten samt Udbyttet af en aarlig Benefice; det øvrige Netto-Overskud skulde fordeles blandt Aktionairerne i 3 — senere forlænget til 5 — Aar, efter hvilket Tidsforløb Aktierne skulde være amortiserede, saa Carstensen stod som Eier af Etablissementet og kunde drive det for egen Regning, forudsat at han fik sit Privilegium fornyet. Men dette Program viste det sig snart umuligt at gennemføre. Carstensen forstod ikke den Kunst at holde Ballance mellem Indtægter og Udgifter. Jo rigeligere de første flød, des yppigere strømmede ogsaa de sidste. Han havde en *grand seigneur's* kost-

Flora-Søilen og Burene.
Tegnet af Knud Larsen.

Lucie Møllen.

bare Vaner, var extravagant i sin Luxus og holdt sin Pung aaben for den Skare af Venner og Bekjendte, der flokkedes om ham som Hovedstadens moderneste Figur. Fornyeede og atter fornyede Transaktioner med Aktieselskabet gjorde mere og mere dette til hans Herre, istedenfor at Forholdet fra først af havde været lagt an paa det Modsatte. Uden Rivninger løb disse Arrangementer og den daglige Samvirken ikke af. Gjennem Generalforsamlingsforhandlinger og Avisdebatter flød disse Trakasserier ud i Offentligheden og frembragte Indtrykket af, at „Entrepreneuren“ og hans Aktionair-Komite enedes omtrent som Hund og Kat. Carstensen, flot og myndig og Opfinder af det Hele, som han var, havde ondt ved at lade sig Love og Veie foreskrive af en Komite, der vel havde en Lektor ved den polytekniske Lærestanstalt til Formand, men forøvrigt hverken i ham eller i de andre Medlemmer: en Uhrmager, en Partikulier og en Kancelliraad, besad Overblik og Fart nok til at lede det nyskabte Etablissement frem ad de Baner, der kunde føre til en stor og varig Succes. Var denne Komite ofte smaalig i sine Forholdsregler overfor Tivolis Stifter, saa manglede den paa den anden Side ikke Grund til at se Driftsherren skarpt paa Fingrene f. Ex. i det daarlige Aar 1845, da hans Dispositioner viste sig høist forfeilede og efterlod et Underskud paa 10,000 Rdl. Samme Aar kastede Carstensen sig ind i et nyt Foretagende, idet han dannede Aktieselskabet „Casino“, hvis Etablissement som et Slags Vinter-Tivoli skulde supplere hans kjøbenhavnske Forlystelses-Regime, saa det kunde svinge sit Scepter Aaret rundt. Det nye Lokale aabnedes i Begyndelsen af 1847, men viste sig strax som en Overflødighed i Hovedstadens Liv, en ny Form for selskabelig Samværen, som der ikke var Brug og Betingelser for. Aa-

ret efter brød Krigen ud, og Carstensen drog i Felten som Frivillig, ladende Tivoli og Aktie-Komiteen i Stikken med den Besked, at hvis Krigens Gang skulde give Anledning til Glædesfester, kunde man sende Bud efter ham til at arrangere dem. Det var det foregaaende Aar gaaet stærkt ned ad Bakke baade med hans egne og med Tivolis Affairer, og han havde saa ringe Haab for Fremtiden, at han end ikke gjorde sig den Uleilighed at ansøge om sit Privilegiums Fornyelse; dette overlod han til Aktieselskabet, der som Følge heraf fik det overdraget til sig. Nogen Tid derefter reiste Carstensen til Vestindien som Premierlieutenant ved den derværende Hærstyrke, tog 1852 sin Afsked som Kapitain og reiste til Nordamerika, hvor han udførte de Tegninger til Industriudstillingsbygningen i New-York, som vandt Prisen, men — paa Grund af en finansiell Katastrofe — ikke indbragte ham det paaregnede Vederlag. 1856 var han paany i Kjøbenhavn, begyndte en haabløs Kamp med Tivoli om den formelle Besiddelsesret, stiftede som en Konkurrent til sit eget populaire Ungdomsværk Forlystelsesanstalten Alhambra, men oplevede ikke dens Aabning, end mindre dens kortvarige Tilværelse. Georg Carstensen døde i Kjøbenhavn den 4. Januar

1857, kun femogfyrretyve Aar gammel — et kort og med Fart levet Liv, et Lys, tændt paa eengang i begge Ender: blussende og flammende, men hurtigt udbrændt. Paa sin Femogtyveaars-Stiftelsesdag reiste Tivoli hans Brystbillede, og Publikum sang til ham med Erik Bøghs Ord:

Og selv om Georg Carstensen ikke fik sig gjort udødelig ved andre Bedrifter, og om Kritiken ikke just fandt, der var Stort ved hans Kompositioner og Skrifter: herinde staaer hans Minde med Alles Sympathi, herinde kan den Blinde knap nægte hans Geni. Ja, er her Een at finde, der ikke stemmer i et høit Hurra for Tivolis Stifter?

Carstensens Skive paa Skydebanen. Tegnet af R. Christiansen.

Aften ved Tivolis første Concertsal.
Tegning af H. Tegner.

Musik og Gymnastik — under disse to Hovedformer indbefattede Grækerne de Kunster og Videnskaber, Ungdommen burde oplæres i. Uden at ville hævde Tivoli nogen særlig Plads som pædagogisk Institution, kan man dog sige, at Hovedmassen af dets Ydelser, baade hvad Betydning og Omfang angaaer, falder ind under denne klassiske Tvedeling og bekvemtest lader sig omtale paa Grundlag af den. Vi begynde da med Musikken.

I Koncertsalen var der oprindeligt to Orkestre, der afvexlede med hinanden: et for Hornmusik, dirigeret af Braunstein, og et andet, der efter sin Anfører kaldtes „Det Lumbyeske Selskab.“ Lige fra Tivolis første Dag var dette berømte Navn knyttet til Etablissementet, og det er ikke let at afgjøre, hvilken af de to Parter der har haft mest Udbytte af Forbindelsen: om Lumbye mere er i Tivolis Gjæld end det i hans. Uadskilleligt vare de knyttede til hinanden i næsten tredive Aar, og saalænge det ene Navn nævnes, vil strax det andet træde frem for Tanken.

HANS CHRISTIAN LUMBYE var Søn af Vagtmester ved Dragonerne Rasmus Lumbye og en svenskfødt Moder; han kom til Verden i Kjøbenhavn den 2. Mai 1810, fik sin første Musikundervisning i Randers og blev i Odense Trompeter ved Dragonregimentet, men blev 1829 efter Ansøgning forsat til Hestgarden i Kjøbenhavn, hvor han vel mente at faae bedre Anvendelse for det Kompositionstalent, han tidlig havde lagt for Dagen. Han øvede sig flittigt paa Violinen, skrev nogle Marscher, Danse og Sangmelodier, men kom først rigtig til Bevidsthed om sit Kald og sine Evner ved at høre de Dansekompositioner af Lanner og Strauss, som udførtes af et steiermarksk Orkester, der gav Koncerter i Kjøbenhavn 1839. „En Gjenklang af disse henrivende Toner, dog med en Eiendommelighed, der smagte af den hjemlige Sangbund,“ lod sig snart efter høre herhjemme, fortæller Bournonville i sine Erindringer. „Disse Forsøg bleve efterhaanden dristigere, og snart gjenlød de fra Balsalene

ned til Lirekasserne; de blæstes paa Vagtparaden og fløitedes af Drengene paa Gaden, men Ingen anede, at Opfinderen af disse liflige Strofer var den samme Trompeter, der paa sin Graaskimmel red foran Hestgardens Afløsning, naar den om Middagen drog gennem Byen til Amalienborg, og kun ganske Faa vidste, at hans smukke Danse vare inspirerede og udarbejdede i det snevre Kaserneværelse, der paa eengang indesluttede hans Musa, hans Kjærlighed og en voxende Børneflokk.“ Personlig kjendt af et større Publikum begyndte Lumbye først at blive, da han med et lille Orkester gav Koncerter i Hôtel d'Angleterre — det er om dette Lokale, Emilie taler, naar hun siger, at hendes Hjertebanken paany kom til Udbrud, da „forleden min Tante til Lumbye tog mig hen.“ At dog de Kyndige tidligt havde anerkjendt hans Talent, sees bedst deraf, at Bournonville

1842 søgte hans Hjælp til Balletten „Napoli“, der efter Paullis fyrige Tarantel skulde sluttes af med et endnu fyrrigere Effekt nummer; Lumbye komponerede da sin uimodstaaelige Finale, der svulmer og sprudler af Sydens mest potenserede Liv — som han aldrig selv havde seet. Snart skulde hans Person dog blive en af de bedst kjendte: fra det Øjeblik af, han i Spidsen for sine toogtyve Musici betraadte Dirigentpladsen i Tivolis Koncertsal, steg hans Popularitet med hver Dag og med hvert Aar efter en saa stærkt voxende Proportion, at ikke mange, om nogen, af hans Landsmænd kunde maale sig med ham i denne Henseende.

Sovende kom Lumbye ikke til denne Folkeyndest. Det nye Etablissement regnede paa hans Kompositioner som paa et af sine vigtigste Tiltrækningsmidler, og en Tidlang var han endog kontraktmæssig forpligtet til at levere et nyt Nummer hver Uge. Saa strømmede da Melodiernes Væld, og kunde de ikke alle være lige friske og oprindelige, saa var der til Gjengjæld dem iblandt dem, som fløi Verden rundt og have bevaret deres unge Humeur til den Dag idag. Adskillige af dem gjorde Propaganda for Anstaltens Lokalteter ved at tage Navn efter dem: Tivolis Skydebane-Galop, Tivolis Dampkarousselbane-Galop, Tivoli Theater-Galop, Cirkus Galop, Rutschbane-Galop, Gondol-Galop, Bazar-Galop, Vauxhall-Vals og saa fremdeles i glad Uendelighed. Blandt Kompositioner fra den første Tid, som enten gjorde stærk øie-

Ungdomsportræt af H. C. Lumbye.

blikkelig Lykke eller vandt varigt Ry som Førstearangsværker af Lymbye, kan nævnes Galoppen „En Sommernat paa Møens Klint,“ Johanne Louise-Vals, tilegnet Fru Heiberg, Döblers Zauber-Galop, Zigeuner-Galop, Jubel-Galop, Amélie-Vals, Krolls Ballklänge, Pomona-Vals. „En Tour paa Dyrehavsbakken“ spilledes første Gang den 26. Juli 1845 og fremkaldte faa Dage

H. C. LUMBYE.

efter i „Tivoli-Avisen“ en poetisk Kommentar, der endte med de Ord: „Lumbye kan gjøre Mirakler;“ samme Sommer, paa Tivolis Fødselsdag, hørtes første Gang den verdensberømte Champagne-Galop, som endog har naaet det Høidepunkt af musikalsk Anerkjendelse, at den er bleven baade varieret og transskriberet af tyske Komponister. Aaret efter fremkom den næsten ikke mindre berømte Fantasi „Drømmebilleder“, som ligeledes kommenteredes i et Digt, underskrevet 3. 13., bag hvilke Tal det er tilladt at søge Tivoli-Stamgjæsten Carl Nielsen, en juridisk Kandidat og ministeriel Embedsmand, som hørte til det faste Inventar fra Tivolis første Dag til sin Død; han var en udmærket Bellman-Sanger, og Lumbye tilegnede ham 1844 sit Arrangement „Bellmans Fest paa Djurgården“, medens Otto Bache fastholdt hans Skikkelse fra en senere Tid paa sit Tivolibillede, hvor han er kjendelig paa sit stadige Attribut: Guld-Halskjeden, der faldt frem over Vesten.

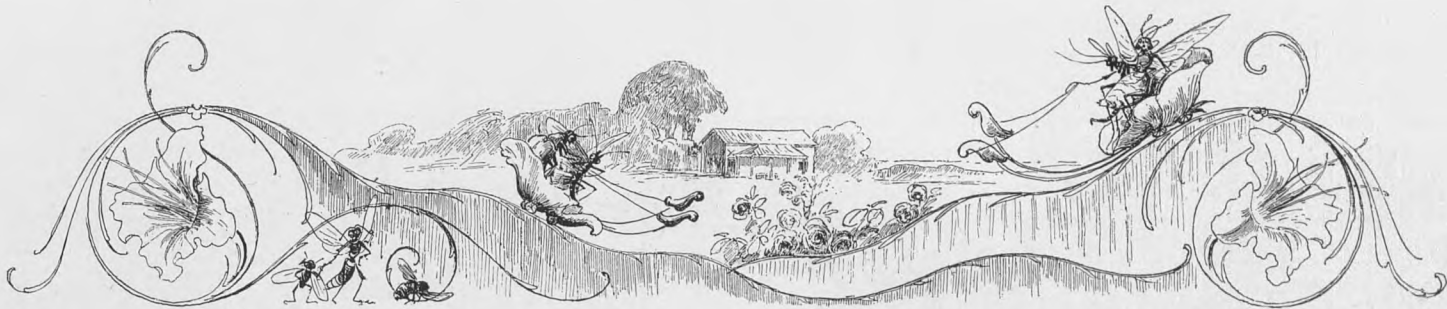
Foruden Lumbyes Kompositioner indeholdt Repertoiret overveiende Danse af Strauss, Lanner og Labitzky — Valse og Galopper. Polkaen var den Gang endnu en ganske ny Dans, som var ifærd med at kæmpe sig frem; den var slaaet igjennem i Paris, men i Valsens Hjem, Tydskland, varede det længe, inden den blev husvant. Allerede 1844 spillede Lumbye dog sin Caroline-Polka og gjorde hermed det første vellykkede Forsøg i den Genre, som tilligemed Galoppen skulde blive hans Hovedforce, i hvilken han overgik de syd-

tydske Dansekomponister, om disse end til Gjengjæld vare ham overlegne i Valsen. Lumbyes Foredrag af Strausserne blev i Begyndelsen ikke ganske uanfægtet af Kritiken. En aabenbart meget kyndig „Straussianer“ beklager, at „den talentfulde Musikus ikke har hørt Strauss selv; der mangler hans Maade at anføre Dansene paa noget af den Delikatesse, som er uadskillelig fra deres Karakter. Der er en idelig Jagen afsted, enten det saa er en Vals eller en Galop, der spilles. Men Tempoet er en altfor vigtig Sag i Dansemusiken, og uden en omhyggelig Nuancering gaaer den egenlige Duft tabt. Lumbye skulde f. Ex. høre Strauss med sit Orkester spille sin deilige „Loreley-Rheinklänge“, og han vilde forstaa denne Vals ganske anderledes, end han nu synes at have gjort“. Det store Publikum var dog ikke saa fintmærkende. Det applauderede Lumbye Numer for Numer og var saa ihærdigt med sine Dacapo-Forlangender, at der i Juni 1845 udgik Direktionsforbud mod enhver Gjentakelse, da det var Orkestret umuligt at udføre de i Programmerne anmeldte Musiknumre „paa en anstændig Maade“ indenfor det fastsatte Tidsrum Kl. 7—11, saafremt Publikum vilde høre dem flere Gange. Ogsaa hos Udlandets Publikum høstede Lymbye rigelige Laurbær for sine Kompositioner. Hans Koncerter i Paris i Vinteren 1844—45 anmeldtes paa den mest smigrende Maade af selve Berlioz, i Strauss's egen By Wien tillagde Kritiken ham det der meget betydende Prædikat af „Nordens Strauss“, og i Berlin flettede man hans Navn ind i de største dalevende Dansekomponisters Krans istedetfor Lanners, hvis Bærer nylig var død; ja endog „General-Musikdirektor

H. C. Lumbyes Monument.
Tegnet af H. Tegner.

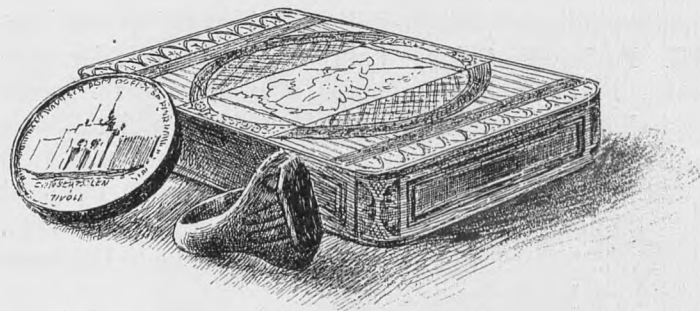
Meyerbeer, som overværede en af Koncerterne, opmuntrede Komponisten ved Bifaldsytringer“, som det hedder

i et Berlinerblads Referat. Begivenheden foregik saaledes, at Meyerbeer sendte sit Kort ned til Lumbye med Forespørgsel, om han maatte aflægge ham et Besøg i Artistværelset, eller om Lumbye vilde bære ham med en Visit i hans Loge. „Og Du kan jo nok begribe“, fortalte Lumbye senere Oplevelsen til en Ven, „at jeg ikke kunde uleilige saadan en Mand med at komme ned til mig“. Lumbye gik altsaa op til Meyerbeer, som komplimenterede ham for hans Kompositioner og forsikkrede, at en saadan Galop som „Eine Sommernacht in Dänemark“ (paa Dansk: „En Sommernat paa Møens Klint“) var der ikke Mage til i Verden. „Og jeg troer nu ogsaa nok, de skal have svært ved at finde den“, tilføiede Lumbye, naar han aflagde Referat om denne mindeværdige Aften. Den følgende Vinter var han atter i Berlin, og skjøndt han fulgte umiddelbart efter Strauss, hyldede Pressen ham som dennes „fuldkommen jevnbyrdige Afløser“. 1850 koncerterede Lumbye fem Maaneder i St. Petersburg, hvorfra han hjembragte Kufferter fulde af Laurbærkranse og mere kurante Gaver fra Hof og Adel; senere gjæstede han paany Paris, Berlin og Hamborg under stadig voxende Berømmelse.

Fra Begyndelsen af Tivoli-Saisonen 1846 bleve de to Orkestre i Koncertsalen samlede til eet, og de saaledes forenede toogtredive Musikere stilledes under Lumbyes Taktstok. En mærkelig officieus Udtalelse i „Tivoli-Avisen“ betonedede, at denne Forandring ikke skulde have nogen Indflydelse paa den musikalske Under-

„Don Juan“, Webers Jubel-Ouverture, Marschners „Hans Heiling“ og Kuhlhaus „Lulu“ sammen med lettere Sager af Flotow og Lachner, Auber og Adam, Rossini og Bellini. Saavel Beethovens „Prometheus“ - som hans „Egmont“-Ouverture findes paa Programmet, og den

Lumbyeske Tivolierindringer.

Fingerring, Gave til Lumbye fra Georg Carstensen; Medaille, præget af Tivolf til hans Ære, samt en Gulddaase, skjenket ham af Bestyrelsen ved Etablissementets 25 Aars Stiftelsesfest.

4. August 1846 udfyldes Koncertens anden Afdeling af en Schubertsk Symfoni — det første Exemplar af denne Kunststart, Tivolis Orkester gav sig ikast med. Der gik endnu to Aar, inden Symfonierne blev en faststaaende Bestanddel af Tivolis Lørdagsprogram og samlede Kjøbenhavns distingverede Publikum i og om Koncertsalen Kl. 8^{1/2}. Begyndelsen blev gjort den 26. August 1848 med Beethovens C Moll-Symfoni, derpaa indstuderedes B Dur-Symfonien, Eroica og F Dur-Symfonien; dermed løb Saisonen ud. Næste Aar tog man fat igjen med C Dur-Symfonien og holdt saa ved med

Autograf af H. C. Lumbye.

holdnings lette Art: „Den, der søger en gediegen musikalsk Nydelse, forsaa vidt som derved skal underforstaaes Opførelsen af grundige og alvorlige Kompositioner, er det vist aldrig faldet ind at søge den her; ja, al Musik af en mere alvorlig Karakter vilde endogsaa være af en ren parodisk Virkning paa et Sted, hvor den ikke har mere hjemme end Danse- og Opera-Musik i en Kirke“. Trods disse ufornerdte stærke Ord finde vi dog, at det fra nu af blev Koutume at aabne hver af Koncertens tre Afdelinger med en Ouverture, og blandt saadanne forekomme baade Glucks „Iphigenia“, Mozarts

Beethoven hele Saisonen, som om der ikke gaves andre Symfonikomponister end ham, indtil man paa den sidste Lørdag aften opdagede en anden ved Navn Mozart og spillede hans G Moll-Symfoni. Den 13. Juli 1850 udførtes Gades C Moll-Symfoni; men udover ham og de tyske Klassikere vovede man sig ikke i mange, mange Aar.

Efter den eksklusive Lørdag fulgte den glade Søndag og de andre Dage i Ugen med det Publikum, som var Lumbyes eget. Han vedblev at holde det varmt med sin udtømmelige Produktion. Af de mere end

400 Opusnumre, den tæller, vilde det blive for udførligt at nævne endog blot saamange, som fordres til en nogenlunde fyldig Repræsentation. Vi begrænse os til at minde om saadanne Mesterstykker i deres Genre som Bacchus-Galoppen, Storm-Galoppen, Bouquet-Royal, Nordisk Føstbrødre-Galop, Camilla-, Pepa- og Amager-Polka, Frederik den Syvendes, Christian den Niendes og Carl den Femtendes Honneur-Marscher, Polka militaire og La Lithouanienne, skandinavisk Kvadrille, Musiken til Balletdivertissementet La Ventana, Krigsdansen i „Fjernt fra Danmark“ og Finalen i „Livjægerne paa Amager“.

H. C. Lumbye var forlængst bleven „gamle Lumbye“ i den Betydning, Ordet har, naar det bruges som Udtryk for et grundfæstet Hengivenheds og Fortrolighedsforhold. Han var Ven med det halve Kjøbenhavn, og hans smaa gjenkjendende Nik ud i Salen, naar han stod ved Anførerpudden, hørte til de Eienommeligheder ved ham som Dirigent, man ikke vilde give Afkald paa. Og hvis Nogen fortjente at have mange og gode Venner, saa var det Lumbye. Han var et bravt og elskværdigt Menneske, mild i sin Dom om Andre, en barnlig og naiv Kunstnernatur med liden Indsigt i denne Verdens stundom saa sært forviklede Forhold og uden Spor af Begreb om at trænge sig frem med Brask og Bram og Reklame; beskeden i Værd-sættelsen af sin egen kunstneriske Gjerning, skjøndt han ingenlunde gik omkring som en Drømmer uden Forestilling om, hvad hans Evner mægtede og hvad de ikke mægtede.

Han havde vel ogsaa nok denne Forestilling, da Alderens Tryk gjorde sig gjældende og han for Alvor blev „gamle Lumbye“, da Hørelsen tog betænkeligt af og Energien svækkedes, saa det maatte skorte paa Nøiagtighed i Indstuderingen og Aplomb i Anførselen. Men det faldt ham haardt at resignere, at forlade den Anstalt, han mere end de Fleste havde været med til at skabe, det Publikum, han i saamange Aar havde samlet om sig. Tilsidst lod dog Skilsmissen sig ikke undgaa længer. Saisonen 1872 blev den sidste, i hvilken han førte Taktstokken; ved dens Slutning gik han af med Pension. Kun kort Tid overlevede han denne Forandring i sin vante Stilling og døde den 20. Marts 1874. Hans Buste reistes samme Aar foran Koncertsalen.

Hans Efterfølger blev BALDUIN CHRISTIAN FLORUS DAHL, født i Kjøbenhavn den 6. Oktober 1834. Han var fra Barndommen af hjemme i Tivoli. Faderen

anførte Pantomimetheatrets Orkester, og da Krigsaarene berøvede ham en Del af hans Musikere, blev Balduin sat til Stortrommen, medens han samtidig fik musikalsk Undervisning af sin ældre Broder Hofpianist Valdemar Dahl. I otte Aar tjente han i Gardens Musikkorps og dirigerede fra Begyndelsen af Treserne det lille Blæseorkester, som spillede i den nye Musikpavillon for Enden af Bazarplainen, hvorfra Musikanterne med Let-hed smuttede over paa Theatret, naar der skulde akkompagneres til Jongleurkunster og Pantomime; thi Dirigentpladsen her havde Balduin Dahl arvet efter sin Fader. Adskillige Danse komponerede han for sin Stab:

Polkaen „Foraarshilsen“, Tivoli-Polka, Wörishöffer-Marsch, Anna-Polka, Gratulations-Galop og fremfor Alt den saa meget yndede amerikanske Tappenstreg; var der i Kompositionerne en Solo eller et Parti for obligat Trompet, satte Dahl selv Instrumentet for Munden, og hans sølvklare Toner lokkede Skarer af Tilhørere hen foran hans Plads. Om Vinteren spillede han en fremtrædende Rolle i det kjøbenhavnske Selskabsliv. Han havde samlet et Hold af dygtige Musikere omkring sig, og med ligesaa megen Energi som administrativ Dygtighed forstod han at varetage baade sine egne og deres Interesser, idet han svang sig op til at blive en Slags En-Gros-Leverandeur af Musik til offentlige og private

BALDUIN DAHL.

Festligheder. Intet Grosserer-Bal bar Fuldstændens Præg, medmindre Balduin Dahl leverede Musiken og selv anførte den. Vare hans Folk engagerede flere Steder paa een og samme Aften, maatte Dirigenten dog vise sig en Time eller to paa hvert Sted; hans brede stivede Skjortebryst og hans sylspidse vixede Moustacher pyntede formelig i Salen, de opførende Herrer drak et Glas med ham ved Souperen, og blandt Damerne samlede han sig et beundrende og trofast Publikum. Dertil kom, at der faldt en kunstnerisk Glans over hans Orkester fra dets Medvirkning ved Musikforeningens Koncerter, hvor det dannede den solide Kjerne, til hvilken det kgl. Kapels fremragende Kræfter med Tryghed kunde slutte sig.

Og Musikforeningen viste sig ikke uskjønsom for den Tjeneste, Dahl havde ydet. Da Tivolis Bestyrelse betroede Valget af Lumbyes Efterfølger til Gade, Hartmann og Paulli, udpegede de Balduin Dahl som den bedst Kvalificerede. Han modtog da sin Udnævnelse, men selve Tronbestigelsen gik ikke af uden Revolte. Den Popularitet, gamle Lumbye nød hos brede Lag af

den københavnske Befolkning, var bleven overført paa hans Descendens, Døttre som Sønner. Disse sidste, Carl og Georg, havde man saa at sige kjendt fra Barndommen af, seet dem sidde som Halvvoxne i Faderens

Koncertsalens Veranda.

Orkester og fulgt deres musikalske Løbebane næsten med Familiekjærlighedens Interesse. Det var derfor et i Manges Sind fastgroet Krav, at Dirigentpladsen i Tivolis Koncertsal skulde være arvelig i det lumbyeske Dynasti, og da denne Fordring krydsedes af det nye Valg, gav Utilfredsheden sig Luft i lydelige Protester. Da Dahl paa Tivolis Aabningsdag den 11. Mai 1873 traadte hen til Dirigentpulten, blev han modtaget med Piben, Hyssen og

krænkende Tilraab, og disse Demonstrationer gjentog sig endnu et Par Aftener under heftig Kamp med det klappende Modparti. I nogle Aar holdt det sig som en kjær Skik, som en Slags Tribut til Lumbyes Minde, at modtage Dahl paa Saisonens Aabningsdag og skilles fra ham paa dens Slutningsaften med en lignende stormfuld Indsigelse imod, at han stod der, hvor Landets første musikalske Autoriteter havde sat ham.

Denne Opposition var dog for rent Barneværk at regne imod den Orkan, som Dahl rejste imod sig 1881, foranlediget ved egen Ubetænksomhed, men for en Del begrundet i den ovenfor berørte dynastiske Tendens, som denne Gang fik en mægtig Allieret i den ophidsede Nationalfølelse. Generalfeldmarskal Moltke opholdt sig en Eftermiddag i Kjøbenhavn paa Gjennemreisen til Sverig, og for at høre lidt Musik, gik han om Aftenen i Tivoli, civilklædt og med en enkelt Ledsager. Gjort opmærksom herpaa af en Tilstedeværende begik Dahl den Taktløshed at lade Orkestret istemme den preussiske Kongehymne, hvis første Textlinie „Heil Dir im Siegerkranz“ jo unegtelig var en høist malplaceret Hyldest fra Danske til Strategen fra Als. Der var imidlertid ikke Mange tilstede i Koncertsalen, og Episoden vakte ikke nogen synderlig Opmærksomhed, før den nogle Dage efter blev omtalt i et Blad. Hermed var

Formiddagsgjæster.

Signalet givet til et rasende Udbrud af den kun overfladisk tilslørede Uvillie mod Dahl, her forøget med en stærk patriotisk Harme. I nogle Aftener blev nu Koncertsalen Vidne til de mest tumultuariske Optrin med Hyssen, Piben og Hujen, Slagsmaal og Ødelæggelse af Borde, Stole og Bænke, Skrig og Besvimelser fra Damerne Side, Leveraab for Brødrene Lumbye og forbittede Opfordringer til Dahl om at pakke sammen og reise til Berlin. Den tredie Aften

havde man forsøgt den Udvei at engagere en Pianist til at udfylde Pauserne mellem Numrene, fordi det var forbudt at pibe, saalænge der blev musiceret; men Publikum respekterede ikke denne Bestemmelse, og Politiet maatte skride ind og rydde Koncertsalen, hvor Dahl nu Aften efter Aften havde trodset Stormen som en Helt, om end rigtignok som en meget bleg og næsten segnefærdig Helt.

Under Balduin Dahls Regimente blev Koncertsalens Virksomhed ført ind i et nyt Spor, som det musikkyndige Publikum fulgte villigt og med Interesse. Han gjorde sig det til Opgave at holde sine Tilhørere à jour med de nye musikalske Frembringelser af Værd, som fremkom herhjemme og i Udlandet, og mange betydelige Orkesterværker gjorde vor Musikverden for første Gang Bekjendtskab med i Tivolis Koncertsal. Men ikke nok hermed: han mente, at Eiendommelighederne ved den fremmede Stil og Aand i adskillige Tilfælde først vilde komme til deres

Koncertsalen.

Ret, naar Komponisten selv le-

dede Udførelsen, ligesom det maatte interessere Publikum at se Bærerne af de europæisk berømte Musiknavne Ansigt til Ansigt; han veg derfor jevnlige sin Anførerplads snart for en JOSEPH GUNGL og en EDVARD STRAUSS, snart for BRENNER og FAHRBACH, for MÉTRA og KÉLER BÉLA saavel som for hjemlige Kapaciteter som

EMIL HARTMANN og JOHAN SVENDSEN. Og ikke alene dirigerende, ogsaa udførende Kræfter gav under Dahls Auspicier Concertprogrammet forøget Tiltrækning: Sangerinder som ZELIA TREBELLI og CARLOTTA PATTI, Signora DONADIO og EMMA THURSBY, HERMINE BRAGA og DINA BEUMER, SELMA EK og DINA NIEHOFF, SIGRID

GEORG LUMBYE.

WOLFF og ANNA PETTERSSON, for ikke at tale om den uforlignelige Koupletsangerinde JUDIC; Sangere som N. J. SIMONSEN og SALOMON SMITH, HEINRICH BØTEL og BOTTERO, ALGOT LANGE, ARVID ØDMAN og CARL LUNDQVIST, den LUTTEMANSKE Kvartet, JØRGEN MALLINGS Sangkor, lundensiske og upsalensiske Studentersangere,

Bellmans-Kvartetter, Zigeunerorkestret og „Derjawas“ russiske Musikkorps.

Det er saaledes ikke formeget sagt, at Balduin Dahl skabte en ny Æra for den musikalske Underholdning i Tivoli. Hans Virksomhed blev dog kortere, end vel baade han selv og Publikum havde ventet. I Aaret 1890 begyndte den tilsyneladende saa kraftige Mand at skrante, og midt i Tivolisaisonen 1891 døde han den 3. Juni. Fra dens Begyndelse af havde Harmoniorkestrets to Dirigenter C. C. Møller og Georg Lumbye alterneret i hans Sted, men fra den følgende Saisons Begyndelse var Sidstnævnte Enehersker paa sin Faders gamle Plads og den afbrudte Arvefølge saaledes paany sammenknyttet.

GEORG LUMBYE er jevn gammel med Tivoli, født den

C. C. MØLLER.

26. August 1843, og sit Fornavn fik han efter dets Stifter, som stod Fadder til ham. Han lærte, sammen med den ældre Broder Carl, Violinspil af Kapelmusikus Ferd.

Stockmarr, Musiktheori af Edv. Helsted og gennemgik mod Slutningen af Tresserne et toaarigt Kursus paa Konservatoriet i Paris, hvor Bazin var hans Lærer i Komposition. Frugten af denne Undervisning blev et

Par Strygekvartetter og firstemmige Sange, som dog ikke ere trykte, medens han har udgivet en talrig Mængde — over hundrede — lettere Kompositioner, foruden en Del Sange til Klaverakkompagnement, mest Danse i alle Tempoer; en Fakkeldans, Oskar den Andens Honneurmarsch, Keiser Alexanders Kroningsmarsch turde høre til de mest bekjendte. I en ung Alder blev Georg Lumbye Orkesterchef og ledede Musiken paa en Del af Kjøbenhavns mest besøgte Forlystelsesanstalter, ligesom han ogsaa koncerterede i Provinserne og i Hertugdømmerne samt i en Række af Aar var en af Stockholmerne almindelig yndet Dirigent i Blancs Kafé paa Kungsträdgården. Georg Lumbye nyder overhovedet en Popularitet, der er paa Vei til at naa Faderens i Omfang og Styrke, hvilket let lader sig forklare deraf, at han har vundet den med de samme Midler som den Gamle: sit venlige, imødekommende og beskedne Væsen. Ægte Kunstnerblod er der i ham som i hele Slægten, og da han staaer i sin bedste Manddomsalder, vil han neppe mangle Energi til at fortsætte Tivoli-Koncerternes berømmelige Traditioner paa en værdig Maade.

Harmoniorkestret blev 1875 flyttet fra sin beskedne Plads i Udkanten af Kunstnerplainen til et større Podium lige overfor, paa det Terrain, hvor i

ældre Tider den bekjendte og meget besøgte Restaurant „Labyrinthen“ laa, og hvor nu dens Smaaaborde og Stole grupperedes udenfor den konchaformede Musiktribune som Tilhørerpladser, der aldrig savne Publikum.

Fra denne Flytning af daterer sig et mægtigt Opsving af Orkestrets Ydelser og Betydning for Tivoli. Under Ledelse af „C. C. Møller“ — saaledes hedder han altid paa Plakater og i Folkmunde — er

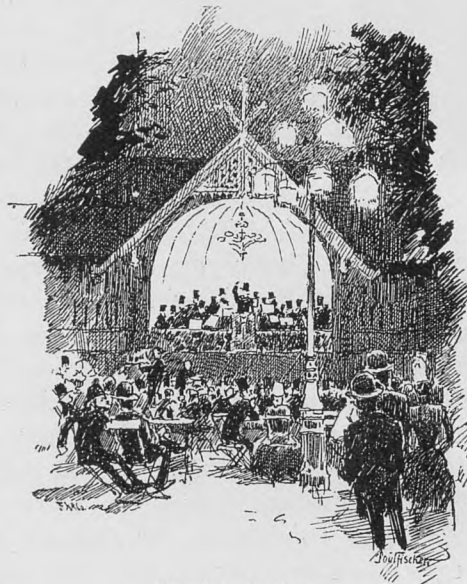
Hornmusikken bleven et uundværligt Led af Tivolis Program, og samtidig med at den byder en let og oplivende

Underholdning, følger den baade godt med paa de udenlandske Musiknyheders Omraade og forøger stadig sit hjemlige Repertoire, ikke mindst med Kompositioner af Dirigenten selv, der endnu er produktionskraftig, skjøndt han i Tivolis Jubelaar overskrider Grænsen ind til Halvfjerdserne.

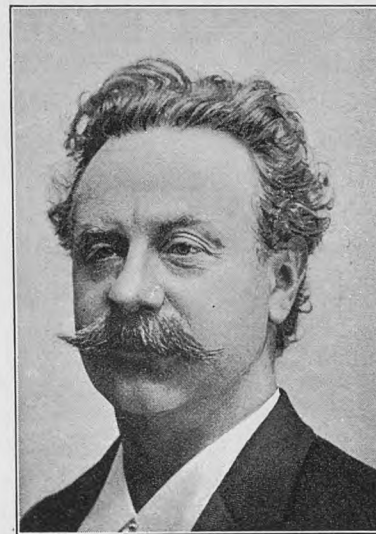
CARL CHRISTIAN MØLLER, der blev født i Kjøbenhavn den 2. Juni 1823, hører til Tivolis oprindelige Kunstnerstab, idet han i en ung Alder fik Plads i Lumbyes Orkester. Som Komponist traadte han tidligt i sin Mesters Fodspor, og allerede 1845 forekommer hans Navn paa Koncertprogrammet,

knyttet til en „Defileermarsch“. Siden da har han skrevet Marscher og Danse i hundredvis, komponeret Sange, Vaudeville- og Balletmusik („Fra Siberien til Moskou“), men ogsaa forsøgt sig i de større Former: en Koncertouverture og i Tidsrummet 1886—88 hvert Aar en ny Symfoni for Harmonimusik.

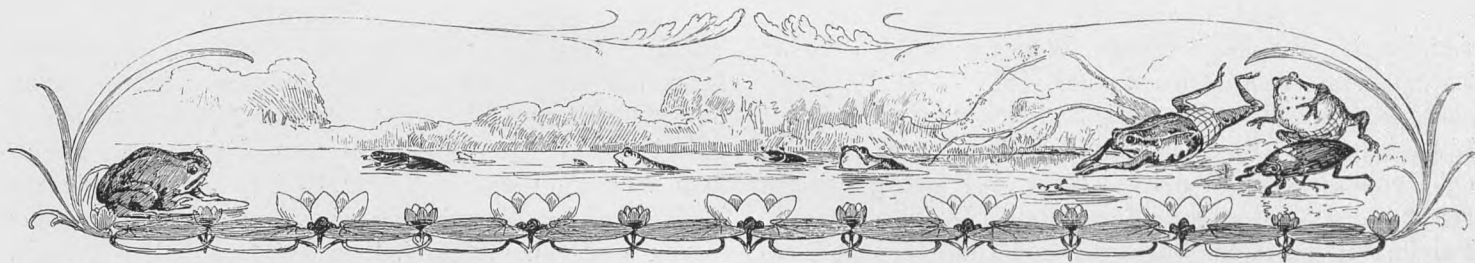
C. C. Møllers kraftige, tætsluttede Skikkelse med Skjægget à la Napoleon den Tredie er kjendt af enhver Kjøbenhavnner fra en næsten trediveaarig Vinterkampagne som Anfører for Folketheatrets Orkester ikke mindre end fra hans Sommerstævne med et talrigt og

Harmoniorkestret.

CARL LUMBYE.

paaskjønnende Publikum i Tivoli. Hans Meddirigent var, som ovenfor nævnt, i nogen Tid Georg Lumbye, og ved dennes Overgang til Koncertsalen indtog CARL LUMBYE, født den 9. Juli 1841, hans Plads ved Anfører-pulten, ligesom Broderen en utrættelig Dansekomponist, kjendt af den opvoxende Ungdom som Sanglærer ved de københavnske Kommuneskoler og Indehaver af folkeligt Ry og almindelig Yndest i ligesaa fuldt Maal som Familiens øvrige Medlemmer.

Overgangen fra Etablissementets musiske til dets gymniske Kunst foregaaer bedst, naar vi lægge Veien forbi Theatret. Overgangens Retning motiverer, at vi ikke kunne dvæle ved det reciterende Skuespil, der til sine Tider har gjæstet Tivolis Scene, som i Saisonen 1854, da det Iversenske Selskab gav den senere ligesaa bekjendte som afholdte Skuespiller HELSENGREEN Leilighed til at tjene sine dramatiske Sporer f. Ex. i den store Forklædningsrolle i „En Komædie i det Grønne“; eller i langt nærmere liggende Tider, da Sommerrevuerne 1886 og 87 havde gode Succes'er. Talestykket har kun i Ny og Næ givet Gjæsteroller paa Tivoli, enten paa Theatret eller i Cirkus, men det hører ligesaa lidt til Etablissementets faste som til dets eiendommelige Kunst. Dette gjør derimod i høi Grad det stumme Skuespil, der omtrent fra Anstaltens første Begyndelse har havt hjemme paa dens Enemærker. Pantomimen er

Volkersen som Pierrot.

Tivolis egen dramatiske Kunstform, som det har Æren af at have holdt Hævd over i snart et halvt Aarhundrede, saa at der paa en ganske mærkelig Maade er skabt et Hjem og fortsat en Tradition for denne sydlige Skuespilgenre under vore nordlige Breddegrader. En Artikel om „Tivolis Kunst-udvikling“ i et Nummer af Etablissementets officielle Blad fra Juli 1844 efterligner paa en skjemtende Maade Datidens filosofisk-kritiske Stil under en Paavisning af, hvorledes den teatrale Kunst paa sit første Stadium i den foregaaende Saison nærmest var et Udtryk for Kraftens Ide, realiseret af den stærke Mand Jean Dupuis; vel prøvede Skønhedens Ide at gjøre sig gjældende i Skikkelse af hans Ægtehalvd, og vel dannede de bevægelige Tableauer med deres plastiske Stillinger en passende

Overgang fra de raa Kraftøvelser til en mere luttret Nydelse, men først den følgende Saison „blev det forbeholdt at fremkalde den høiere Udvikling, der havde slumret Vinteren over, ligesom Vintersæden under det snelagte Jorddække“. I denne Saison anstilledes nemlig de første Forsøg med „en anden og høiere Kunst: Pantomimen“, og de lykkedes over al Forventning. „Ogsaa i denne Henseende er Udviklingen skeet ad den naturlige Vei, skjøndt vistnok med forbausende Skridt,“ fortsætter Bladet sin lærde Udvikling. „Det er igjennem det Komiske, at den høiere Ide bedst og naturligt tiltaler Folket. Hvad det her seer, finder Indgang af sig selv, thi det er Kjød af dets eget Kjød. Som Repræsentant for den komiske Ide staaer PIERROT. Hvor var det muligt Andet, end at Folket øieblikkelig maatte gribe og fastholde den Ide, som udtaler sig gjennem ham? Den slumrede saa at sige i Folkets Bevidsthed og trængte kun til en ydre Tilskyndelse for at slaa ud i Flamme. Med Pierrot er Folket blevet til og voxet op — Folket i København og Folket i Tivoli; thi da Tivoli endnu er saa ung, vel endogsaa den yngste i Stædernes Række, bestaaer den naturligvis kun af Udvandrere, og først en kommende Generation vil det være forbeholdt at faae sit eget tivolistiske Præg. Pierrot altsaa, det Komiskes Repræsentant i Tivoli, er ægte dansk. Han er af sydlandsk Oprindelse, men forlængst klimatiseret og nationaliseret. Allerede i sin oprindelige Skikkelse, da han endnu udelukkende bar sit italienske Præg, saaledes som CASORTI fremstillede ham for os, vandt han alle danske Hjerter i den Grad, at endog vor Nations største Digter har besunget ham. Hvormeget mere nu, da han er bleven ægte national, da han ikke længer er Dumhedens og Dorskhedens Repræsentant i Almindelighed, men meget mere repræsenterer disse Ideer i hele deres danske Eiendommelighed. Hvormeget denne Karakters Fremstiller i Tivoli har bidraget til i denne Henseende at sætte Folket paa det rette Standpunkt til Opfattelsen og Bedømmelsen af den moderne Pierrots Karakter, er her ikke Stedet til at udvikle; det vilde desuden saare den unge Mands Beskedenhed, der alt er bleven Tivoli-Publikummets Yndling“.

„Den unge Mand“, som her sigtes til, er NIELS HENRIK VOLKERSEN, der den Gang var fireogtyve Aar gammel. Han kom til Verden den 2. Marts 1820 i en Landsby i Skjelskøregnen, hvor Faderen var Skolelærer; da han senere flyttede til København som Graver ved Frue Kirke, bleve hans to Sønner satte i Bogtrykkerlære: men medens den ene af dem gennemgik hele sin Læretid og senere etablerede sig — han trykkede i mange Aar Tivoliplakaterne — var Broderen af et mindre stadigt Temperament og følte sig stærkt dragen mod det frie Artistliv. Han uddannede sig til Akrobat og fik 1838 Engagement ved Gauthiers Beriderselskab, som gav Forestillinger paa Vesterbros Theater, Petoltis Theater, lige udenfor den Plads, hvor senere Tivoli blev anlagt. I denne Stilling stiftede Volkersen Bekjendtskab med et Par ældre Medlemmer af Faget:

den for faa Aar siden afdøde BUSHOLM og den endnu levende Hesse, født den 2. Juli 1817 — et Bekjendtskab, der førte til en fortsat Samvirken et helt langt Liv igjennem. Disse forenede Kræfter — om Athleter og Gymnastikere er dette Udtryk vel særlig paa sin Plads — gav deres første Forestilling i Lyngby, bereiste Provinserne og havde en særlig god Tournée paa Bornholm; ogsaa de nærmestliggende svenske Byer afsøgte, og i Dyrehavstiden opslog Troupen sit Telt paa Bakken. At Præstationerne vakte Opmærksomhed og paaskjønnes af Kjendere, kan sees deraf, at Brødrene Price 1842 engagerede Volkensen og Hesse til deres berømte Morskabstheater. De optraadte her baade som Akrobater og som Mimikere; Volkensen, der forøvrigt allerede hos Petoletti og instrueret af denne (der var Casortis Svigersøn) havde spillet Pierrot i Pantomimen „Den bedragne Skrædder“, fik Leilighed til at studere Adolph Prices Kunst, som denne havde studeret Casortis og Winthers, medens Hesse feirede en stor Triumf ved sin første Optræden som Polichinel i Pantomimen „Elskovsdrikken eller Cassanders Juletræ“.

Ved Carstensens Benefice i Efteraaret 1843 spillede Volkensen sin første Pierrot-Rolle paa Tivoli i „Harlequin mekanisk Statue“ og engageredes fra næste Aar af sammen med sine to Kunst- og Rejsfæller. Den første Pantomime — eller „Rustique“, som Kunstarten i Begyndelsen benævnes — i hvilken Volkensens Navn forekommer paa Tivoli-Plakaterne, er „Spaakvinden eller Pierrot i Knibe“ den 18. Juni 1844; her er Busholm Cassander, Mad. Busholm Columbine og Hesse „en Konditor“, medens hans senere Genre, Harlequin-Rollen, udføres af Hr. Westerblaa. Det er værd at lægge Mærke til, at Repertoiret med en vis Forsigtighed holder sig borte fra de casortiske Kompositioner; istedenfor disses bekjendte Navne træffe vi Titler som „Det forstyrrede Maaltid eller Elskeren med Træbenet“, „Pierrots uheldige Ægtestand“, „Den fortryllede Duel“, „Den skjæbnesvangre Nat i en Røverkrog“, „Trylloseren“, „Pierrots Heltemod“, „Pierrot som Husholderske“ o. fl. Midt imellem disse pantomimiske Emner, som synes at besidde Genrens ægte Naivetet, overrasker det at træffe en litterair Parodi: „De skandinaviske Brødre eller De forvandlede Træer“. Ved en Sommerforestilling af det kongelige Theaters Kunstnere var i Juni 1844 for første og eneste Gang M. V. Bruns Femakts-Skuespil „De skandinaviske Brødre“ blevet opført, udleet — ja man kan uden Overdrivelse bruge det mindre ædle Udtryk: udgrint, thi i Skuespilhuset var Ævret saa fuldstændig opgivet, at der vexledes Repliker mellem Tilskuerpladsen og Scenen. Fjorten Dage efter mødte Tivoli-

Theatret med sin pantomimiske Parodi — overflødig forsaavidt som, efter Baggesens Udsagn, „ingen, ingen Moderssjæl kan slaa tilgavns en Død ihjel“ — men dog opført en Uge igjennem for et formodenlig mere intelligent Publikum end det, der til Dagligbrug lagde sin Deltagelse for Pierrots Skjæbne og Vanskjæbne for Dagen med Haandklap, Latterudbrud og livlige Tilraab. Af Personerne i denne Parodi kunne nævnes Etatsraad Cassander — Hr. Busholm; Fruen — Mad. Volkensen; Pierrot, theologisk Student i Danmark — Hr. Volkensen; Harlequin, Forvalter i Norge — Hr. Westerblaa; Polichinel, Grosserer i Sverig — Hr. Hesse; Columbine — Mad. Busholm.

Neppe en Maaned efter at Tivoli havde ladet denne litteraire Polemik løbe af Stablen paa sit Pantomimetheater, blev der foreløbig slaaet en Streg over den hele mimiske Genre. Brødrene Price nedlagde, i Henhold til deres Privilegium for Morskabstheatret, Protest imod de mimiske Forestillinger paa Tivoli, og Cancelliet, som var eneste Instans med Hensyn til Fortolkningen af Carstensens Koncession, gav Indsigelsen Medhold. Den 26. Juli 1844 indeholdt Tivoli-Entrepreneurens officielle Avis det sidste Pantomime-Program — „Pierrot som Husholderske“ og „Trylloseren“ med Volkensen som den hvide Mand i begge Stykker — og bragte paa samme Tid følgende Communiqué: „Igaar blev Tivolis Entrepreneur tilsagt at møde paa Kjøbenhavns Politikammer. Han mødte uden nogensomhelst Urolighed eller Frygt, thi Tivoli og Politiet staaer paa en meget venskabelig Fod med

VOLKERSEN.

hinanden. Hvor forbauset maatte han derfor ikke blive, da Politidirektøren, Hr. Etatsraad Bræstrup, underrettede ham om, at det hverken gjaldt mere eller mindre end et Offer, ikke paa Fædrelandets, men paa Privilegiernes og Monopolernes Alter. De monopoliserede Pantomimister Brødrene Price have nemlig nedlagt Protest imod, at der paa Theatret i Tivoli gives Pantomimer, hvortil de antage dem eneberettigede, og det kgl. danske Cancelli har givet denne Protest Medhold. Hertil har det nævnte Collegium især fundet sig foranlediget ved en Clausul, som forefindes i det Tivolis Entrepreneur meddelte Privilegium. I dette Privilegium er det nemlig tilladt at oprette et Tivoli-Theater og der at opføre alle Slags Kunstpræstationer etc., dog med Undtagelse af sceniske Forestillinger. Ved sceniske Forestillinger maatte man vel nærmest underforstaa, hvad man i Almindelighed underforstaaer ved scenisk Kunst, nemlig Opførelsen af egenlige Skuespil, men at der dermed ogsaa skulde være ment mimiske Forestillinger og navnlig den Slags Farcer, som hidtil ere blevne givne paa Tivolis Theater iflæng

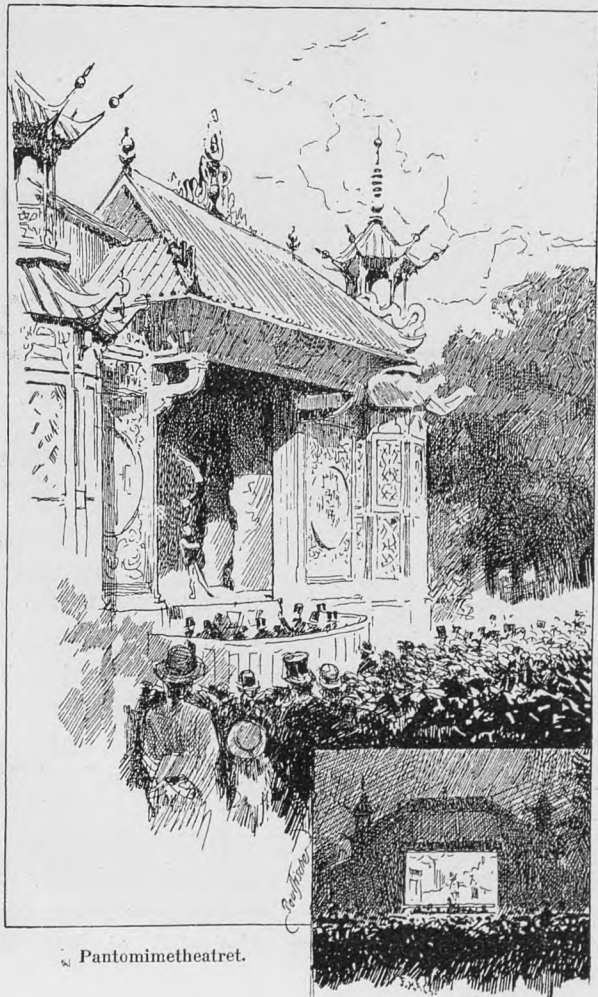
Det ældste Theater
med Tableaut: „Pierrot paa Dødsleiet“.
Tegning af Hans Tegner.

med andre Kunstpræstationer, er vist ikke faldet Nogen ind. Man har imidlertid gjort Pierrot den Ære at hæve ham til scenisk Kunstner, en Ære, han vist aldrig har drømt om, og Pierrot og Pantomimen ere blevne forviste fra Tivoli.“

Dette Sidste stod fast. Tivolibladet kunde raisonnere og kommentere, saameget det vilde — Cancelliets Afgjørelse var inappellabel, om end ikke uangribelig i Henseende til Fortolkningen af Begrebet „sceniske Forestillinger“ og hvad der oprindeligt havde været tænkt paa ved dette Begrebs Anbringelse i Tivolis Privilegium. Anstalten ombyttede fra den følgende Dag

Pantomimen med en Række „Tableauer eller levende Billeder,“ som aabnedes med en Fremstilling af „Pierrot paa Dødsleiet“: den hvidklædte Skikkelse laa paa en Baare, bag hvis

Hovedgjærde Troldmanden stod med opløftet Tryllestav, medens de øvrige Pantomimefigurer vare grupperede rundt om Dødsleiet i sørgende Attituder. Volkersen indtog sin Plads i det akrobatisk Ensemble, navnlig i komiske Scener sammen med den udmærkede ita-

Pantomimetheatret.

Pantomimen „Pierrot som Husholderske“ med Volkersen og Busholm i de vante Roller. Overenskomsten med Petolettis Theater skal have været temmelig ufordelagtig for Tivoli, og om den end stod ved Mægt til henimod Saisonens Slutning, ophørte dog Pantomimen efter nogle faa Opførelser, og Tivoli vendte tilbage til sin egen Scene, hvor et akrobatisk Divertissement „Joco, den amerikanske Abe, eller Kampen med Slangen“ gav en Slags Erstatning for de forbudne „sceniske Forestillinger“. Først fra Begyndelsen af Saisonen 1847 se vi atter Pantomimen som en legitim Kunstform paa Tivoli. Volkersen havde nemlig i Mellemtiden faaet udvirket Tilladelse til ogsaa i

Kjøbenhavn at udøve den Ret til mimiske Forestillinger, som allerede forlængst var bleven ham tilstaaet for Provinsernes Vedkommende. Det hedder desangaende i den allerhøieste Bevilling: „Ligesom vi allernaadigst have forundt Athlet Niels Henrik Volkersen af vor kongelige Residensstad Kjøbenhavn Bevilling til at give mimiske og atletiske Forestillinger i Kjøbstæderne i vort Rige Danmark med Undtagelse af bemeldte Kjøbenhavn, saaledes ville vi efter hans derom gjorte Ansøgning allernaadigst have bevilget og tilladt, saa og herved bevilge og tillade, at han i merbemeldte vor Residensstad maa give de anførte Forestillinger.“ Fra nu af træder Trekloveret Volkersen, Busholm og Hesse til Stadighed i Tivoli-Pantomimens Tjeneste, Sidstnævnte som Harlequin og den smukke Mad. BUSHOLM som Columbine. 1851 forekommer for første Gang Jfr. PETOLETTIS Navn i denne Rolle, og LUIN, Pricernes Svoger, en behændig Gymnastiker og livlig Pantomimespiller, afløste for en Tid Hesse i Elskerfaget. Den obligate „Frier“ fik tidlig sin drevne Udfører i Hr. OLSEN, der, da han tillige stod paa Akrobatprogrammet som Mester i det „kinesiske Bjælkespil“,

lienske Clown Mancini, og Programmets Slutnings-Bebudelse: „Pierrot gaaer igjen,“ tyder paa, at han demonstrativt bar sit vante hvide Kostume som en varslende Gjenganger. Indtil hans forhaabede fuldstændige Opvækelse fra de Døde kunde finde Sted, bestræbte Tivoli sig for at berede ham en Slags Mellemtilstand. Ved Carstensens Benefice den 6. August 1845 blev der etableret en Indgang fra Tivoli til Vesterbros Theater, hvor der spillede fransk Komædie — smaa Vaudeviller og det store Grædestykke „Herren seer dine Veje“; men allerede fire Dage efter indeholdt Programmet for dette neutrale Territorium, som notabene kun kunde betrædes via Tivoli,

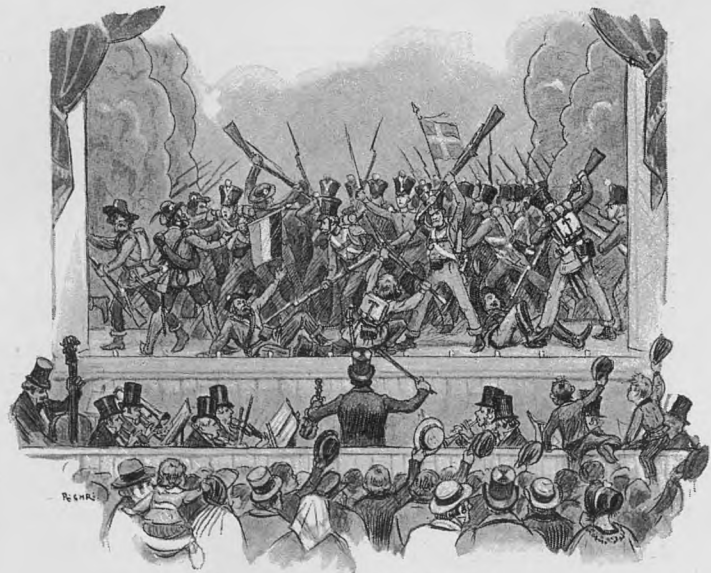

derfra modtog Navnet „Bjælke-Olsen,“ under hvilket *nom de guerre* han er optegnet i Tivolis Annaler som en flink og veltjent Artist.

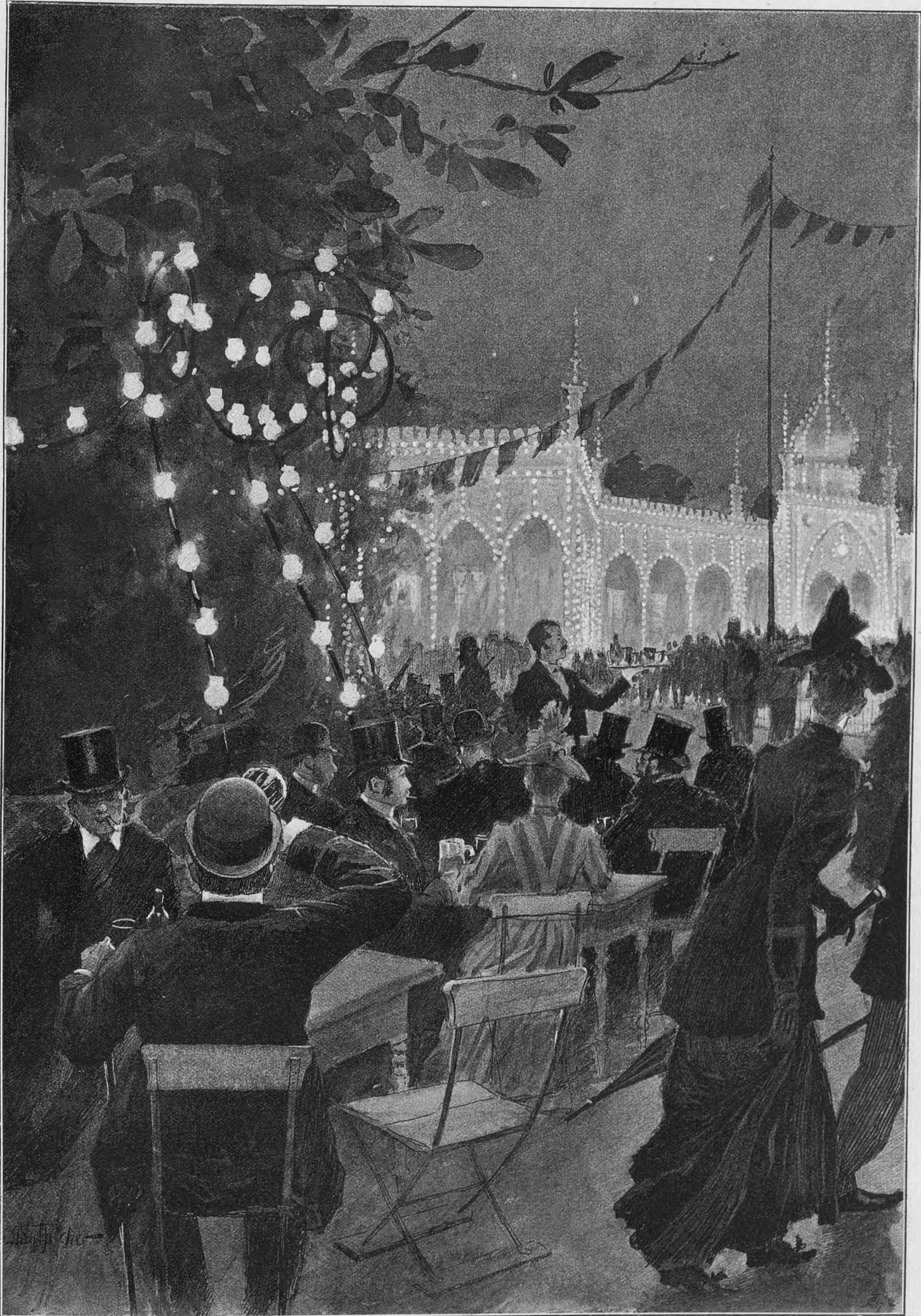
Pantomime-Theatrets Repertoire var dels de gamle casortiske Kompositioner „Harlequin mekanisk Statue“, „Harlequin Kok“, „Harlequin Skelet“ og lignende klassiske Værker, som fra Morskabstheatrets Dage til nu have givet Generation paa Generation de første og ingenlunde de mindst fyldige Indtryk af theatralsk Kunst; dels en lang Række af Stykker, for hvis Opfindelse eller Arrangement Volkersen er Hovedmanden, de fleste byggede over den faststaaende Konstellation med Cassander som den ærværdige *pater familias*, Columbine som hans flagrelystne Datter, Harlequin som hendes begunstigede og „Frieren“ som hendes refuserede Elsker samt Pierrot som den tjenstivrige, klodsede, enfoldige, men i sine egne Tanker høist opfindsomme og fiffige Domestik. Leilighedsvis gik man udenfor denne Ramme, hvor Tidsomstændighederne krævede en særlig Effekt, saaledes f. Ex. i det første Krigsaar, da ogsaa Tivoli-Pantomimen appellerede til de patriotiske Instinkter med sine egne noget grovkornede Midler. Den 5. August 1848 og senere flere Gange i Saisonen opførtes „Oprørerne eller de tyske Friskarer“ med en Personliste, der bl. A. indeholdt Prinsen af Noer, spillet af Busholm, en ingenlunde misundelsesværdig Rolle, da Tilskuerne sædvanligvis modtog dens Indehaver med højroret Misbilligelse og et Bombardement af ikke ganske friske Sommeræbler. En af Scenerne forestillede den nævnte Prætendent „alene, grundende over Forholdene; Medlemmerne af den provisoriske Regering komme til, der drikkes Skaaler for Schleswigholstein, og den nye Fane indvies.“ I den næste Scene hverves „reisende tyske Vagabonder“ for en Pris af 15 Mk. Courant til Oprørshæren, men allerede i det følgende Optrin lægge nogle af dem deres Uvederheftighed for Dagen ved at sælge deres Vaaben til en Jøde og bagefter bestjæle ham, hvorpaa i Slutnings-Optrinet „Friskarerne flygte for de Danske, som gjøre Hvil og derpaa afmarschere. Fægtning. Friskaren fanges. Stort Tableau. Det danske Vaaben, Engle bekranse Dannebrog. Derpaa skandinavisk Tableau“.

En Succes som denne hørte naturligvis til de efemere og taaler ikke nogen Sammenligning med den gennem Aaringer, ja gennem Menneskealdre varende Popularitet, som omgiver det Pantomime-Repertoire,

der har Pierrot til Centrum — Pierrot, hvis Fataliteter og Gjenvordigheder, hvis kluntede Forslagenhed og urokkelige Selvtilfredshed man aldrig bliver kjed af at vise sin Deltagelse. De historiske Vidnesbyrd godtgjøre, at VOLKERSEN allerede fra sin første Optræden af vandt Bifald i denne Rolle; hans Yndest er kun bleven befæstet og forøget i de siden den Tid forløbne halvthundrede Aar, ligesom hans Udførelse aabenbart maa have vundet i Fasthed og Afrunding, uden at Routinen har dæmpet Lunet. Hans Pierrot er en nationaliseret Maskefigur, hvis oprindelige italienske Grazioso-Væsen er blevet forvandlet til Folkeeventyrets Klumpedumpe-Natur, beslægtet med Arv hos Holberg og som han Syndebuk for de mere Snedige. Altid kommer denne ulyksalige „Pechvogel“ som en Hund eller snarere som en Elefant i et Spil Kegler, altid er ved

Fra Pantomimetheatret i Krigsaarene.
Tegning af R. Christiansen.

EN FESTAFTEN VED BAZAREN.

Efter Akvarel af POUL FISCHER.

Skjæbnens lunefulde Spil hans Ryg vendt til, naar Pryglene skulle uddeles. Men i denne Modgang er hans stærkt udviklede animalske Velvære ham en Trøst: han nyder Dovenskabens Salighed som en solmættet Lazzaron, og han æder som en Tærsker, naar Leiligheden byder sig; han er efter søde Sager som en Bjørn efter Honning, stjæler som en Ravn og er nysgjerrig som en Skade. End ikke Intelligensens Triumfer ere ham negtede: naar han med Pegefingern mod Panden og et langstrakt „Oho“ antyder, at der er ifærd med at gaa en Praas op for ham, udtrykker hans hele Holdning den inderligste Glæde over Opdagelsen, uforstyrret af nogen Anelse om, at hans Kløgt neppe vil bringe ham andet Udbytte end nye Fortrædeligheder.

Volkersen, Børnenes erklærede Yndling — ikke alene i Kjøbenhavn, men i Provinserne, Sverig og Hamborg, hvor han er optraadt med sit Selskab — er nu en gammel Mand, og det er til at undres over, at

han endnu kan taale de Knubs, som Verden i saa rigeligt Maal giver Pierrot. Under hans sidste alvorlige Sygdom var den yngre BUSHOLM hans Afløser; han er opdragen i Pantomimetheatrets Skole fra Trearsalderen af, da han allerede var en vellykket „Djævlaunge“ med en Blære paa en Stang, og han vil sagtens med Tiden tage Pierrots Insignier i Arv.

Repræsenterer Volkersen og hans Trup Ballettens mimiske Del, for Columbines og Harlekins Vedkommende med en svag Antydning af pirouetterende Kunst, saa savner den egenlige Balletdans eiheller Navne, som fortjene at mindes i et Tilbageblik paa Tivolitheatrets Historie. Tre Søsterpar staa her med en egen Nimbus om sig: Søstrene GUNNIS.

Søstre HEALEY og Søstre CAREY, Alle nydelige Danserinder med en Uddannelse af deres Kunst, der stillede dem i første Række blandt Solodansens Udøvere. Carey'ernes Fader Gustave Carey afløste i Begyndelsen af Treerne Bournonville som Balletmester ved det kgl. Theater, og den Forening af Smidighed og Kraft, som

BUSHOLM.

den lille Franskmand lagde for Dagen, huskes endnu af Mange — en koreografisk Skole, som han med streng Disciplin opdrog sine Døttre i. Miss AGNES HEALEY nød Bournonvilles Undervisning og var i nogle Saisoner knyttet til det kgl. Theater, hvor hun bl. A. optraadte som Therese i „Søvnangængersken“ og flere Roller; ogsaa Søsteren engageredes og dansede i „Brama og Bayaderen“, men Tivolis Scene var og blev dog deres egenlige Arena og dets Publikum deres bedste.

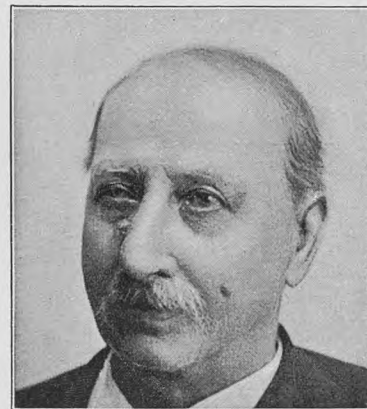
Søstre HEALEY og Søstre CAREY, Alle nydelige Danserinder med en Uddannelse af deres Kunst, der stillede dem i første Række blandt Solodansens Udøvere.

Carey'ernes Fader Gustave Carey afløste i Begyndelsen af Treerne Bournonville som Balletmester ved det kgl. Theater, og den Forening af Smidighed og Kraft, som

Overfor den Legion af gymnastiske Kunstnere, som have produceret sig paa Tivolis Theater, paa dets Plaine og i dets Cirkus, føler Beskrivelsen sig mest fristet til at staa stille. „Wer zählt die Völker, nennt die Namen?“ citerer man af Schiller — eller af Heiberg: „Hvo kan mindes, hvo kan nævne Alle?“ og seer sig raadvild omkring i den uoverskuelige Skare af Akrobater, Lineansere, Parforceryttere, Brydere, musikalske Clowner, Trampolinspringere, Gladiatorer, Trapezarbeidere etc. etc., som viser sig selv for et flygtigt Tilbageblik. Een Ting kan foreløbig siges i al Almindelighed: at de dyreste Engagementer ikke have været Tivoli for kostbare, naar det gjaldt om at knytte Verdensmarkedets berømteste Gymnaster til Etablissementet; og Celebriteterne blandt disse nøies ikke med danske Ministergager. Ogsaa en anden Bemærkning turde være paa sin Plads her. Fra visse Stader kan der naturligvis sees ned paa den legemlige Idræts Mænd: mellem en Alexander Volta og en Hanlon Volta er der en himmelvid Afstand, og Brødrene Avolo ere saa langt fra Brødrene Ørsted som A fra Ø. Men da just de mest Indsigtsfulde vedkjende sig Læren om det Afhængighedsforhold, i hvilket en sund Sjæl staaer til et sundt Legeme, saa kan det ikke falde vanskeligt at afvinde den legemlige Dressur en højere Interesse end den blotte Adspredelses. Hører Akrobaternes Aandsliv ikke til det mest kultiverede, saa er deres Sjæl til Gjengjæld ofte et Hjem for ægte mandige Dyder. Det er gjerne Folk med Hjertet paa rette Sted, og for at naa frem i deres Kunst maa de anspænde deres Villiekraft, øve deres Udholdenhed, udvikle deres Snarraadighed, skærpe deres Øje og modstaa de stimulerende Midlers Fristelse — alt efter en ganske anden Maalestok end Flertallet af Mennesker. Og hvad Skuet af et velproportioneret, kraftigt og smidigt Legeme var for Hellenerne, bør det vel ogsaa kunne være for os: ikke blot en kunstnerisk Skjønhedsnydelse, men en opdragende Tilskyndelse. At det ogsaa er saaledes, synes de senere Aars stærkt tiltagne Idrætsliv hos os som andensteds at tyde afgjort hen paa, utvivlsomt til Gavn for Slægten.

Allerede 1846 drog en østerlandsk Invasion ind gennem Tivolipor-

ten: Araberne, hvis Program aabnedes med „Karavane-Indtoget i Mekka“ og indeholdt baade et „Hvirvelvinds-Spring fra Ørkenen Sahara“, „det store Tigerspring“, „Løvespringet“, „Slangespringet“, ja endog „Djævlespringet“. Senere fik Tivoli en endnu ypperligere Trup af kaffebrune Gymnastikere i den berømte BENI-ZOUG-ZOUG-Stamme, der en Sommer igjennem var Kjøbenhavnernes Yndlinge. Araberselskabet HADJI-ABDULLAHS elegante Gymnastik ligger kun en Saison

HESSE.

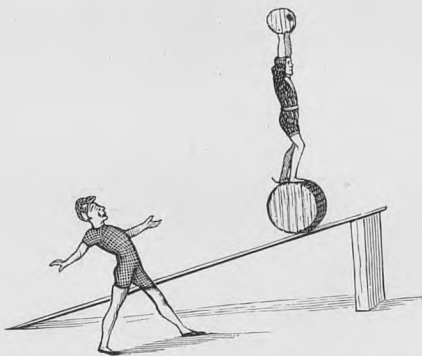

tilbage i Tiden og huskes af alle Tivoligjæster som fuldendt i sin Genre. Ligeledes af nyere Datum ere Brødrene SILBONS, Eliteselskabet SYLVESTER SCHÄFFER med de mange Familiemedlemmer, hvis Navne alle begynde med Bogstavet S, de engelske Luftgymnastikere HANLON VOLTA, ligeledes et af Artistbørsens fineste Firmaer, Bicycle-Rytterne SELBINI, det danske

Artister. (Fra Tivoliavisens tidligste Numre).

Akrobater har Tivolis Program at opvise; den første var den høitbeundrede EMMY BRATSCHE. Mindes bør ogsaa det elegante Skøitløberselskab FLETCHER, den Stærkeste af alle de Stærke, Athleten JAGENDORFER, og den danske „Kanonkonge“ HOLTUM, medens man som en yndefuld Modsætning til disse Kraftkarle fremkalder for Erindringen saadanne letsvævende Ascensionister som ELLA ZUILA og hendes Datter LULU, samt det gratieuse Billede af de to hver paa sin Line samtidigt agerende Søstre ELVIRA og GISELA MADIGAN, af hvilke den Første vandt tragisk Berømmelse ved sin frivillige Død i Ungdommens feireste Alder. Ogsaa Ascensioner fra den høie Mast har Tivoli saa jevnlig havt at opvise, men end ikke denne dristige Linedans betegner

Artister. (Fra Tivoliavisens tidligste Numre).

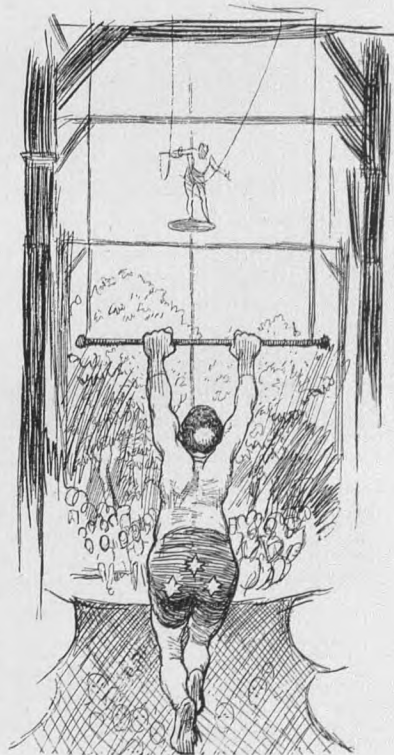
Kulminationen af den Stræben op-efter, som er Kunstens sande Væsen. Der er dem, som ikke have villet lade sig nøie med at se deres Medborgere over Hovedet fra en Ascensionslines høie Stade, men som først have givet sig tilfreds, naar de rent kunde forsvinde fra Publikums Synsvide ved at gjemme sig bag Skyerne. Den første Ballonopstigning fra Tivoli fandt Sted allerede i August 1845 — men det var en Ballon uden Luftskipper, „oplyst med bengalske Flammer“. Alligevel voldte det saamegen Vanskelighed at faae den tilveirs, at Opstigningen, der var bekjendtgjort til Onsdagen den 7., først fandt Sted over tre Uger efter, Torsdagen den 29. Klokken ti om Aftenen. Politiet og Brandmajoren havde nemlig gjort Nordenvind til en ufravigelig Betingelse for Ballonens Opsendelse, paa det at den maatte drive ud over Kalleboderne, og paa denne Vind gik nu Tivolibestyrelsen og ventede Dag efter Dag, medens dens Avis maatte forsvare den mod de andre Blades

Raillerier med den ikke ilde tournerede Ripost, at „Tivoli kan nu engang ikke gjøre Vind, ellers skulde Nordenvinden og med den Ballonen være til Tjeneste.“ I August 1851 foretog JOSEPH TARDINI fra Modena to Opstigninger fra Tivoli med „sin kolossale Silkeballon Samson“ og medtog ved den sidste en Passager; nogle Uger senere, da han steg op fra Kristiansborgs Ridebane, mistede han Livet i Kalleboderne. Der indtraf saa en længere Pause i Udøvelsen af Ballonsporten, men i Halvfjerdsenerne, efter at den fransk-tydske Krig paany havde henledt Tanken paa Luftskibets praktiske Nytte, fik det atter Vind i Seilene, om man tør bruge dette Udtryk. Amerikaneren WELLS gjorde Begyndelsen, og efter ham fulgte med kortere og længere Mellemlum Franskmanden SIVEL, Mad. POITEVIN, Mlle. GODARD, Kaptain JUHLES og 1891 Kaptain GODARD med den første fastbundne Ballon „Montebello“. Entreprisen synes nu ifærd med at gaa over paa indenlandske Hænder; de danske Luftskippere JOHANSEN og LAURSEN have lært de Fremmede Kunsten af og ruste sig til at tage Kampen op med dem.

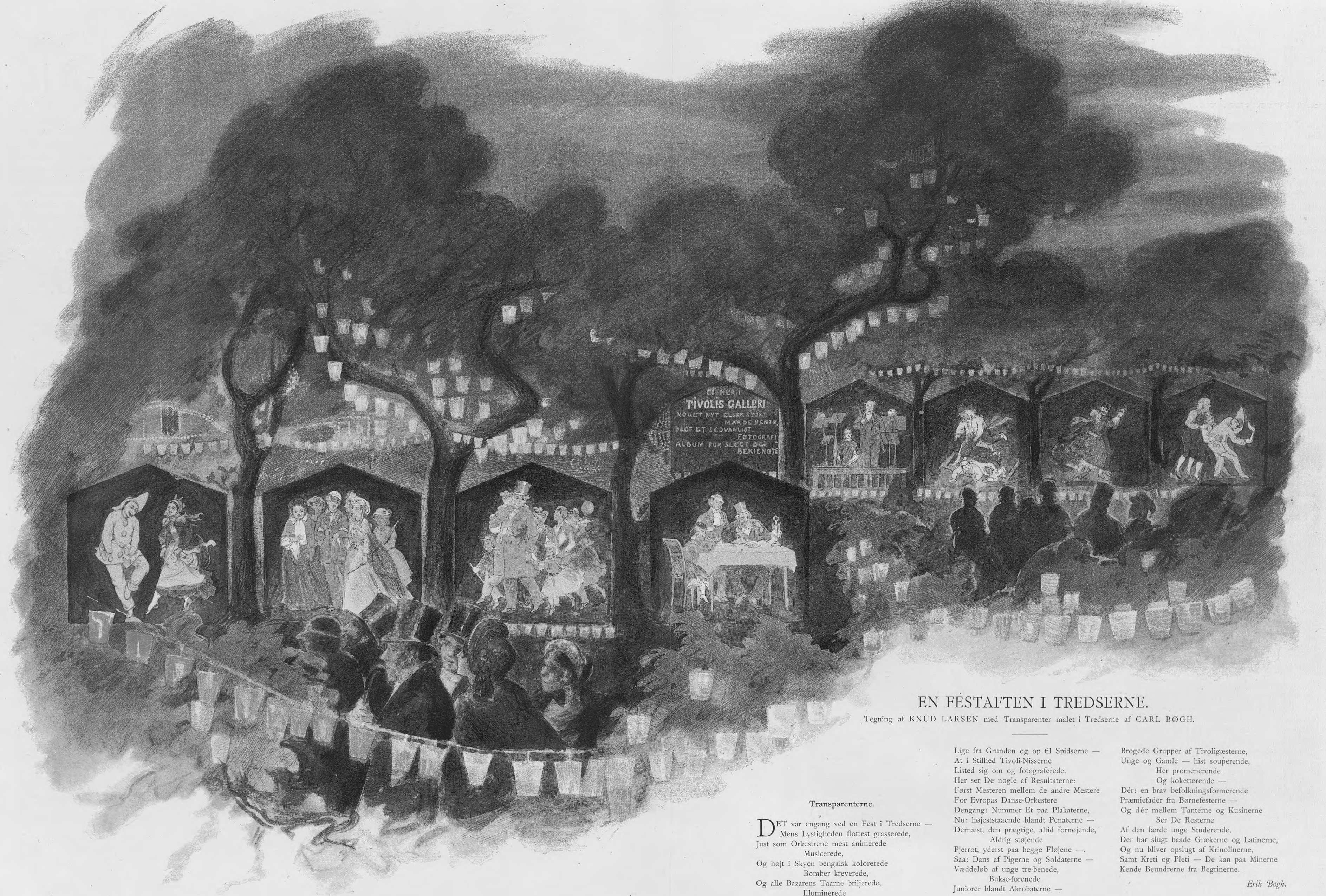

Artister. (Fra Tivoliavisens tidligste Numre).

En særlig Plads paa Tivolis Program have ligefra Aabningsdagen Kunstberider-Præstationerne indtaget. Efter ADOLPH BERGS lille Cirkus det første Aar kom 1845 RUDOLPH GUERRA med et Ensemble af tyve Personer og femten Heste, og siden den Tid have en Række af Manegens bedste Navne afløst hinanden: 1846 LIPHARDT, 1850 CARL HOFFMANN, 1859 GAUTHIER, 1860 og 1866 HALVORSEN, 1861 og 1862 LOISSET, 1867 COOKE, 1869 SALAMONSKY, 1870 HERZOG, 1879 SCHUMANN og KREMBSER, for blot at nævne nogle af Aargangene. Serien sluttes 1880 af Schumanns Selskab. Siden den Tid have Autoriteterne været utilbøielige til at indrømme det nuværende Tivoli-Publikum samme Ret som dets Forgængere til at „se paa Beridernes Kunst“, men for iaar, Jubelaaret, er Forbudet mod den høiere Rideskole dog sat ud af Kraft, og der næres et lønligt Haab om, at det Etablissement, hvor den første permanente Cirkus i Kjøbenhavn har havt sit Stade, ogsaa i Fremtiden vil faae Lov til at indbyde sit Publikum til sine billige Beriderforestillinger.

I Trapez. Af H. Tegner.

EN FĚSTAFTEN I TREDSEERNE.

Tegning af KNUD LARSEN med Transparenter malet i Tredserne af CARL BØGH.

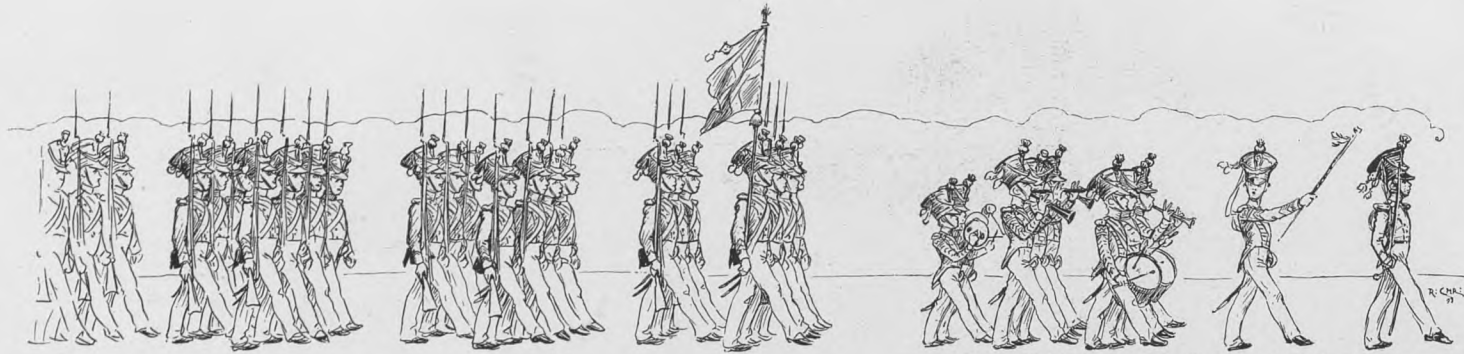
Transparenterne.

DET var engang ved en Fest i Tredserne —
 Mens Lystigheden flottest grasserede,
 Just som Orkestrene mest animerede
 Musicerede,
 Og højt i Skyen bengalsk kolorerede
 Bomber kreverede,
 Og alle Bazarens Taarne briljerede,
 Illuminerede

Lige fra Grunden og op til Spidserne —
 At i Stilhed Tivoli-Nisserne
 Listed sig om og fotograferede.
 Her ser De nogle af Resultaterne:
 Først Mesteren mellem de andre Mestere
 For Evropas Danse-Orkestere
 Dengang: Nummer Et paa Plakaterne,
 Nu: højststaaende blandt Penaterne —
 Dernæst, den prægtige, altid fornøjende,
 Aldrig støjende
 Pjerrot, yderst paa begge Fløjene —
 Saa: Dans af Pigerne og Soldaterne —
 Væddeløb af unge tre-benede,
 Bukse-forenede
 Juniorer blandt Akrobarerne —

Brogede Grupper af Tivoli-gæsterne,
 Unge og Gamle — hist souperende,
 Her promenerende
 Og koketterende —
 Dér: en brav befolkningsformerende
 Præmiefader fra Børnefesterne —
 Og dér mellem Tanterne og Kusinerne
 Ser De Resterne
 Af den lærde unge Studerende,
 Der har slugt baade Grækerne og Latinerne,
 Og nu bliver opslugt af Krinolinerne,
 Samt Kreti og Pleti — De kan paa Minerne
 Kende Beundrerne fra Begjernerne.

Erik Bøgh.

Den ældste Tivoligarde. Tegning af R. Christiansen.

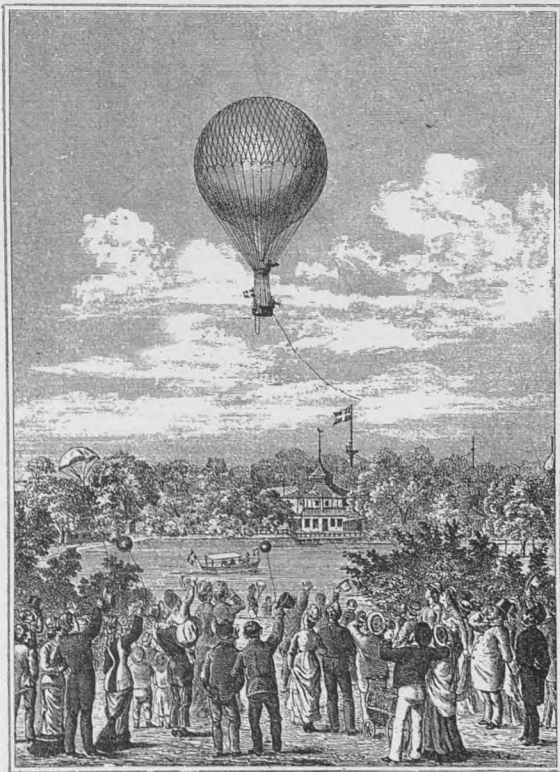
Tivolis Saison har sine almindelige og sine særlige Festaftener. Det er bekendt nok, at intet andet Etablissement Verden over byder sine Gæster saamange og saa gode Forlystelser mod en saa billig Entrée som Tivoli Aften efter Aften. Og ved de over Sommermaanederne jevnt fordelte store Arrangementer, hvor Tivoli opbyder al sin Kraft for at vise, hvad det formaer, straalere det i en Skjønhedens Farveglans, hvorom

Tivoligardister.

Tusinder og atter Tusinder af Udlændinge have bragt Melding hjem, forbausende deres Landsmænd ved Fortællingen om denne Armidas Have i det fjerne Nord. Især Bazarens Lyslinier drage atter og atter Blikket hen paa sig, men hvor man vender sig hen, ere de sindrigste Belysningseffekter smagfuldt anvendte, nye Dekorationsopstillinger gjøre de vante Rumforhold ukjendelige, medens Musikens nære og fjerne Klang ombølger de mylrende

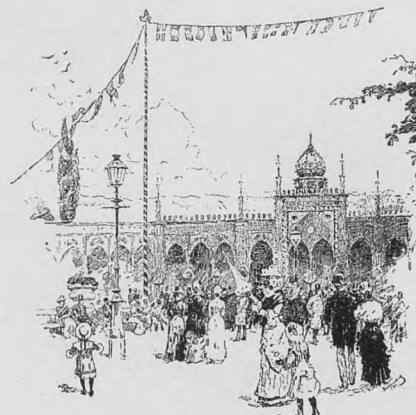
Skarer, der bane sig Vei Fod for Fod, men uden Kontroverser, uden Selvtægt; det gode Kjøbenhavn-humeur seirer over Utaalmodigheden, og en Slags selskabelig Complaisance behersker Massernes Færden paa dette fælles Mødested for alle Samfundets Klasser. Selv Dansen paa „den dertil indrettede Estrade“, hvor efter Sagens Natur det menige Folk er det egenlige Stampublikum, gaaer af uden Rivninger og giver Indtrykket af en glad og uskyldig Folkeforlystelse, hvor den fælles Opgave er den, at more sig saa godt og saa ivrigt som muligt. Folk, der ville gjøre Spektakler, trives aldeles ikke her, og Tivoli er derfor altid blevet behandlet med den største Elskværdighed og Imødekommen fra Politimyndighedernes Side.

Mademoiselle Godards Luftseilads fra Tivoli i 1878.

de Art, først og fremmest da selve Fødselsdagen, som feiredes første Gang den 15. August 1844 af et Antal Gratulanter, som „Tivoli-Avisen“ angiver til 16,000 — muligt noget overdrevent, skjøndt Veiret jo rigtignok begunstigede Festen, dens Vauxhall og dens Fyrværkeri med en Høstaften saa skøn og saa lun, som vort Klima sjelden har dem at opvise. Et Numer paa Programmet af 9. September 1846:

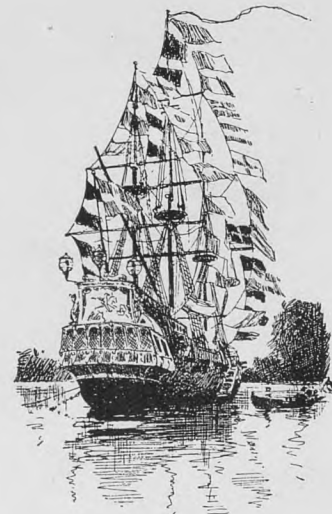
„Danske Børne-Folkeforlystelser“, synes at vidne om, at den langt senere realiserede Tanke om Børne- eller Feriefester allerede har dæmret for de tidligste Arrangører. Et Rudiment af Tivolis senere med saa stort Talent og tilsvarende Succes givne Høstfester forefindes allerede saatiligt som i September

Bazaren.

1846, da Etablissementet i Anledning af Landmandsfor- samlingen indbød til en „dansk Landmandsfest“ med et Program, der lovede baade Vædderivning og Tærskning, Kaptrilning med Børe og Dystvanding. Fyrværkeri- festerne lade sig føre tilbage til Tivolis tidligste Tid. GAETANO AMICI, „Fyrværker og Festarolo fra Frascati og Forte St. Angelo i Rom“, forestod i en halv Snes Aar den pyrotekniske Underholdning; i nogle Saisoner blev han afløst af Overkrigskommis- sair HØEGH-GULDBERG, men overtog senere paany Ledelsen; som Grundeier var han bleven knyttet fast til Danmark og overhovedet bleven saa nationaliseret, som en Italiener i det Hele taget kan blive det. I de sidste Aar har Kunstfyrværker F. BUSCH arrangeret Fyrværkerierne, der i vore Dage ere blevne betydelig hyppigere, end de vare i Tivolis første Tid.

Den første Grundlovs- fest paa Tivoli afholdtes den 5. Juni 1855. Efterat Fanetoget med „de forskellige Korporationer, Laug, Foreninger og Selskaber“ havde bragt Kongen deres Hyldest foran Kristiansborgs Kolonnade, drog det til Tivoli, „hvor det opløste sig ved den paa Plainen foran Koncertsalen oprettede festligsmykkede Talerstol og plantede Faner og Standarter paa den dertil indrettede Tribune“. Over 18,000 grundlovsglade Borgere og Borgerinder deltog i denne Dags Frihedsfest, som blev særlig

Fregatten „St. Georg“.

Fregatten løber af Stabelen.

mindeværdig ved Frederik den Syvendes og Grevindens Besøg senere paa Aftenen.

Studerne fandt naturligvis tidlig Vei til Tivoli. Den 18. Juni 1844 meddeler Avisen, at Etablissementet den foregaaende Aften havde et ualmindelig livligt Præg: „Et Antal af over et Par hundrede Studenter besøgte det en masse og feirede et lille improviseret Symposium paa Øen. Den, der engang

har været sammen med danske Studenter, veed ogsaa, at det er en Umulighed for dem at være muntre og fornøiede uden at meddele denne deres Munterhed til alle deres Omgivelser. Dette var ogsaa i rigeste Maal Tilfældet iaftes, idet de under deres Ophold paa Øen ved deres smukke harmoniske Sange samlede en saa stor Del af de Besøgende omkring sig, som Øen kunde rumme. Da det var blevet mørkt, lod Entreprenøren i al Hast indrette en lille Dansesalon paa en Plads nede ved Søen, som havde det store Fortrin, at der var dejlig høit til Loftet, og som var garneret med couleurve Lamper og Kroner. Efterat have tilbragt nogen Tid her og traadt en Dans, saa godt som dette uden Damer lader sig gjøre, vendte Gæsterne tilbage til Øen, hvor Bacchus og Polyhymnia i kjærlig Forening oplivede de ungdomsglade

Fra en Fest i Halvfjerserne (italiensk Slot) paa Stadsgraven.

Fra de italienske Fester.

Musasønner, til Tivoli-Klokens alvorlige Klang mindede om, at Alting har en Ende“. Senere hen paa Sommeren gjæstedes Tivoli af et Par Sneese Studenter fra Greifswalde i Forening

med deres kjøbenhavnske Kommilitoner. Veiret var daarligt, saa man maatte holde sig under Tag det meste af Tiden. Der blev spist til Aften i Bazar-Restauranten, hvor „Entreprenøren med sin sædvanlige Forekommenhed havde placeret et Musikkorps“, og ved Bollerne „henrandt Tiden under et lystigt Konvivium, ved hvilket danske, svenske og tyske Sange afvexlede med Skaaler for de fremmede Gæster, som fra disses Side besvaredes med Hochs for den danske Gæstfrihed, for Videnskabeligheden i Norden, Tydskland og hele Europa etc.“ Efter saadanne Antecedentia kan det ikke undre, at det nordiske Studentermøde 1845 havde valgt Tivoli til et af sine Mødesteder og holdt sin Afskeds-Sexa i Cirkusteltet, hvor der bl. A. var anbragt en uhyre Tønde, delt i flere Rum og fyldt med forskjellige Drikkevarer, som udskjænkedes af kostumerede Smaadrenge. Ogsaa under Studentermødet 1862 anlagde Tivoli sit Festskrud til Ære for den skandinaviske Tanke og blev i den Anledning besøgt af 16,000 Mennesker.

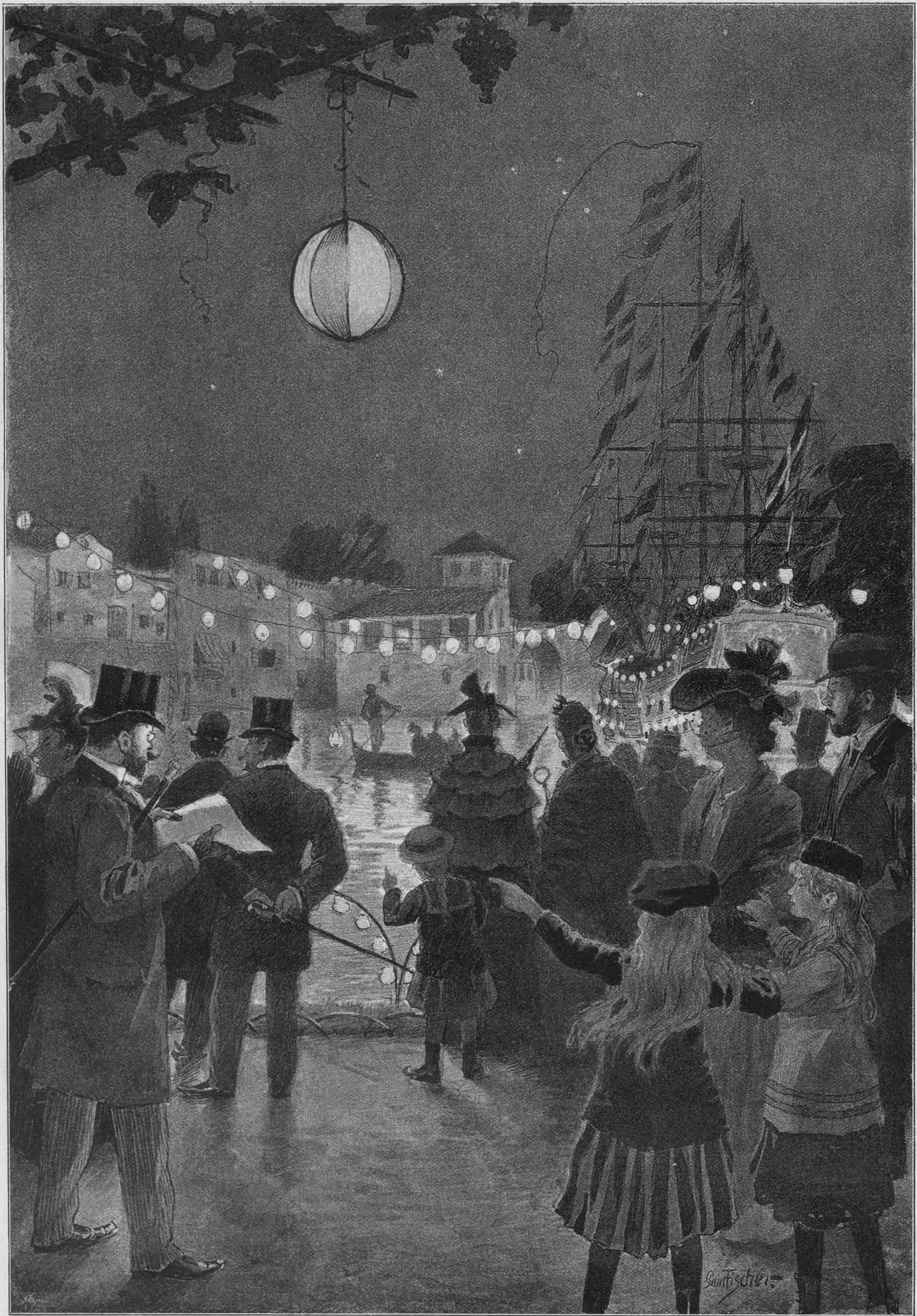
Ved Tivoliplakaten.

Ja, hvor ofte og i hvor høist forskjellige Anledninger har Tivoli ikke været Kjøbenhavns store Modtagelsessalon, naar det gjaldt om at gjøre Honneurs for notable Gæster! „Der findes ingen Festsal, der saadan strækker til, at rumme baade Høie og Lave“, synger Erik Bøgh:

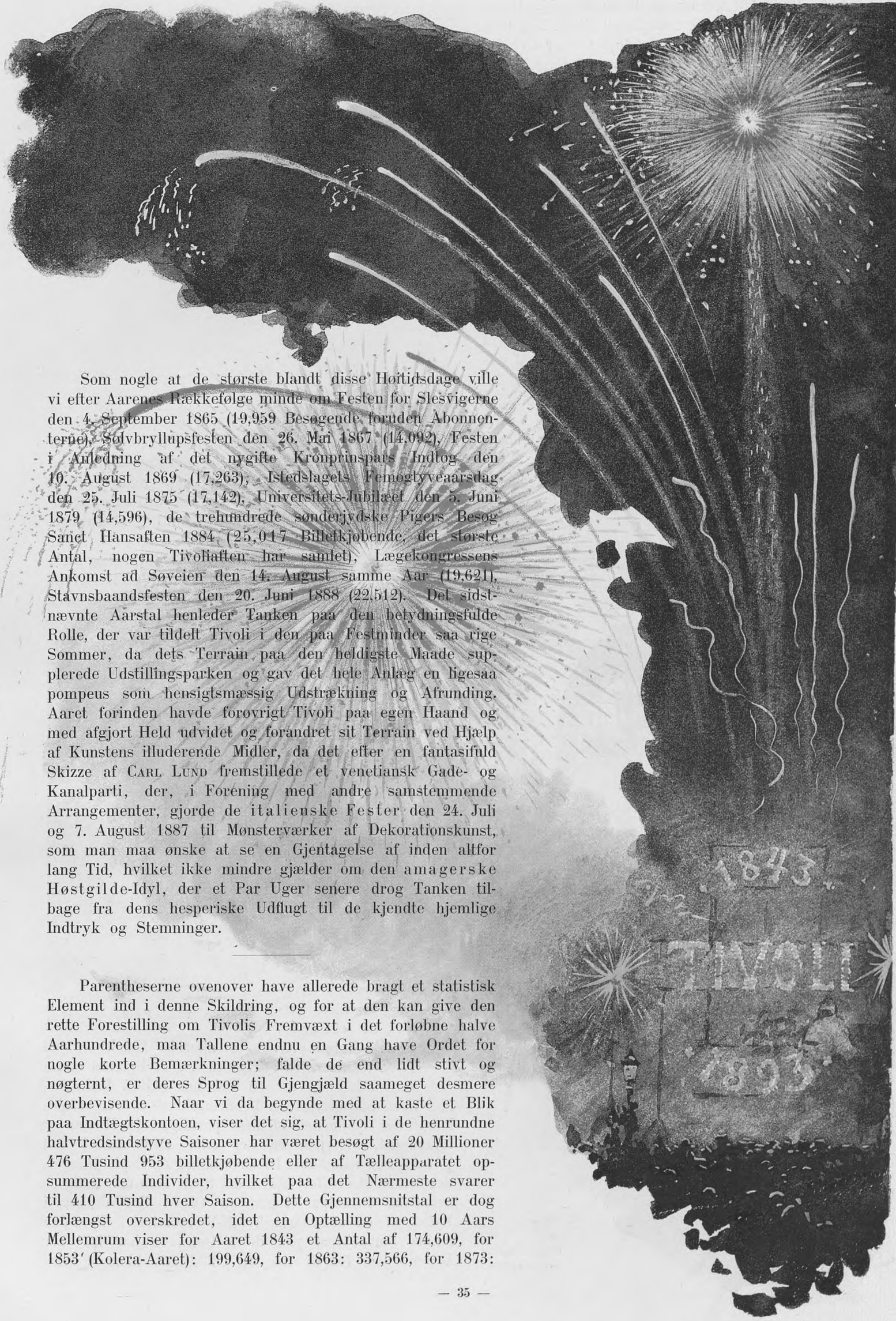

Blomsterpige.

„Her feirede vi Seire med rungende Kor og Frihedens Høitid med freidige Ord, her modtes vi med Brødre fra Syd og fra Nord og Fremmede fra Øster og Vester.“

FRA DE ITALIENSKE FESTER.
Efter Akvarel af POUL FISCHER.

Som nogle at de største blandt disse Høftidsdage ville vi efter Aarenes Rækkefølge minde om Festen for Slesvigerne den 4. September 1865 (19,959 Besøgende foruden Abonnenterne), Solvbryllupsfesten den 26. Mæi 1867 (14,092), Festen i Anledning af det nygifte Kronprinspats Indtog den 10. August 1869 (17,263), Istedslagets Femogtyveaarsdag den 25. Juli 1875 (17,142), Universitets-Jubilæet den 5. Juni 1879 (14,596), de trehundrede sonderjydske Pigers Besøg Sanct Hansaften 1884 (25,017 Billetkjøbende, det største Antal, nogen Tivoliaften har samlet), Lægekongressens Ankomst ad Søveien den 14. August samme Aar (19,621), Stavnbaandsfesten den 20. Juni 1888 (22,512). Det sidstnævnte Aarstal henleder Tanken paa den betydningsfulde Rolle, der var tildelt Tivoli i den paa Festminder saa rige Sommer, da dets Terrain paa den heldigste Maade supplerede Udstillingsparken og gav det hele Anlæg en ligesaa pompeus som hensigtsmæssig Udstrækning og Afrunding. Aaret forinden havde forøvrigt Tivoli paa egen Haand og med afgjort Held udvidet og forandret sit Terrain ved Hjælp af Kunstens illuderende Midler, da det efter en fantasifuld Skizze af CARL LUND fremstillede et venetiansk Gade- og Kanalparti, der, i Forening med andre samstemmende Arrangementer, gjorde de italienske Fester den 24. Juli og 7. August 1887 til Mønsterværker af Dekorationskunst, som man maa ønske at se en Gjentagelse af inden altfor lang Tid, hvilket ikke mindre gjælder om den amagerske Høstgilde-Idyl, der et Par Uger senere drog Tanken tilbage fra dens hesperiske Udflugt til de kjendte hjemlige Indtryk og Stemninger.

Parentheserne ovenover have allerede bragt et statistisk Element ind i denne Skildring, og for at den kan give den rette Forestilling om Tivolis Fremvæxt i det forløbne halve Aarhundrede, maa Tallene endnu en Gang have Ordet for nogle korte Bemærkninger; falde de end lidt stivt og nøgternt, er deres Sprog til Gjengjæld saameget desmere overbevisende. Naar vi da begynde med at kaste et Blik paa Indtægtskontoen, viser det sig, at Tivoli i de henrundne halvtredsindstyve Saisoner har været besøgt af 20 Millioner 476 Tusind 953 billetkjøbende eller af Tælleapparatet opsummerede Individuer, hvilket paa det Nærmeste svarer til 410 Tusind hver Saison. Dette Gjennemsnitstal er dog forlængst overskredet, idet en Optælling med 10 Aars Mellemlum viser for Aaret 1843 et Antal af 174,609, for 1853' (Kolera-Aaret): 199,649, for 1863: 337,566, for 1873:

446,356, for 1883: 502,588 og for 1892: 463,045. Hertil kommer Abonnementet, der 1863 beløb sig til 770, men 1892 til 5,425 Adgangskort. Selvfølgelig viser Udgifts-sidens Poster en lignende Stigen. Musiken og Kunstpræstationerne tilsammen kostede i 1843 et Beløb af 11,959 Kroner, medens der til Musiken alene udgaves

Fugleburet.

i 1853: 15,666 Kr., 1863: 21,330 Kr., 1873: 41,519 Kr., 1883: 52,363 Kr. og 1892: 59,884 Kr.; til Kunstpræstationerne 1853: 14,987 Kr., 1863: 24,989 Kr., 1873: 39,326 Kr., 1883: 50,219 Kr. og 1892: 59,118 Kr. Disse to Hovedudgifts-Conti holde, som man seer, omtrent hinanden Stangen og ere begge tiltagne efter en jævnt voxende Skala. En brat Stigning finde vi derimod paa en Konto, der oprindelig slet ikke spillede nogen Rolle: Pladsleien. Den Bagatel af nogle faa hundrede Rigsdaler, som Carstensen skulde betale Staten som Vederlag for Terrainets Benyttelse, er siden Kommunens Overtagelse af Eiendomsretten voxet til en aarlig Leieafgift af 80,000 Kroner. For at kunne udrede de ved dette stærkt stigende Budget foranledigede aarlige

Udenfor Bodega.
Af H. Tegner.

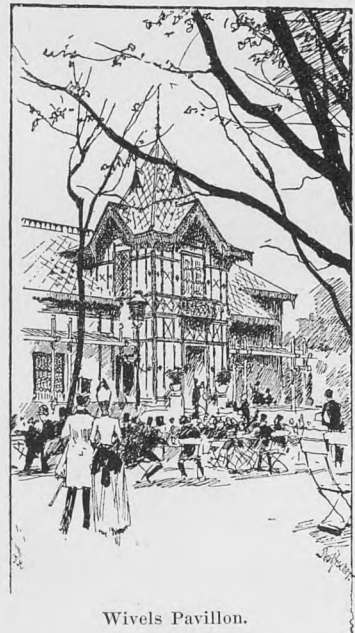

Arenatheatret.

Udgifter og for at kunne bestride de paa Grund af Terrainforandringerne nødvendiggjorte Bekostninger til Tilveiebringelse af Nybygninger og Inventarium, der nu staaer bogført for 1,280,500 Kr., har man maattet forøge Aktiekapitalen til det Tidobbelte af den oprindelige; den beløber sig nu til 1 Million 50,000 Kroner, fordelte paa 3500 Aktier à 300 Kr.

80,000 Kroner betaler Tivoli altsaa i aarlig Leie af sin Grund, og ifølge Kontrakten skal denne Afgift om fem Aar stige til 100,000 Kr., hvortil saa endvidere kommer Skatter og Afgifter til et Beløb af ca. 25,000

Kr. Som man seer, er det ikke Smaa-penge, Tivoli direkte indbetaler i Kommunens Kasse. Samtidig har Etablissementet maattet bringe de Offre, som Fæstningsterrainets Bebyggelse har krævet, og flere staa endnu tilbage: en ny Gade forbi Panoptikon vil bortskjære Bazaren og Labyrinthen, saa at førstnævnte uundværlige Bygning vil blive flyttet til et andet

Wivels Pavillon.

Sted. Tivolis Areal er allerede tildels og vil blive endnu mere rykket mod Øst, ligesom ogsaa dets Udseende for en Del har skiftet Karakter, idet Byen har draget sin Beleiringskreds nærmere omkring det og noget af dets parklignende Hygge er forsvundet. Herpaa er der efter Evne bødte ved prægtige og smagfulde Blomsteranlæg og Beplantninger, der væsenlig ere fortsatte i det Spor, som den tidligere artistiske Direktør BERNHARD OLSEN har draget i Løbet af en attenaarig Tivoli-Virksomhed. For den sikkre Smag, han paa dette Omraade har lagt for Dagen, som for de nye og effektfulde Ideer i Hen-

Tivolis Facade. Tegning af Poul Fischer.

seende til Belysningsarrangementer har han indlagt sig til Ære og Fordel. Da Carstensen udtalte de bevingede Ord: „Tivoli bliver aldrig færdigt“, havde han neppe nogen Forestilling om deres profetiske Betydning i Henseende til de Omdannelser, som Byens Væxt og Tidens Krav vilde nødvendiggjøre. Hans Ord skulde for ham selv og hans Efterfølgere i Ledelsen være et Program for den Aand, i hvilken Tivoli burde styres. Og i denne Betydning staa de ved Magt den Dag i Dag. De ere endnu den rette Devise for enhver Bestyrelse, der har det rigtige Blik for sin Opgave. Saa-

Ved den nu forestaaende sidste Omregulering af Tivolis Jordsmon, som maa foregaa med den forestaaende Ordning af de københavnske Jernbaneforhold for Øie, vil Etablissemmentet ventelig faae til Grænselinier Vesterbro, den nye Panoptikonsgade, Ny Vestergades Forlængelse og Raadhus-Boulevarden Forudsat at denne Omlægning nu ogsaa virkelig bliver den sidste, ialfald for en overskuelig Række af Aar, vil Tivoli i sin Beliggenhed, sine Terrainforhold og sin halvhundredaarige Tradition endnu have gode Betingelser for at bevare sin høie Yndest hos Københavnerne og hævde sig som et Etablissement, der er Hovedstaden baade

til Ære og Fordel. Da Carstensen udtalte de bevingede Ord: „Tivoli bliver aldrig færdigt“, havde han neppe nogen Forestilling om deres profetiske Betydning i Henseende til de Omdannelser, som Byens

Væxt og Tidens Krav vilde nødvendiggjøre. Hans Ord skulde for ham selv og hans Efterfølgere i Ledelsen være et Program for den Aand, i hvilken Tivoli burde styres. Og i denne Betydning staa de ved Magt den Dag i Dag. De ere endnu den rette Devise for enhver Bestyrelse, der har det rigtige Blik for sin Opgave. Saa-

længe Gjæringerne tale for, at der handles efter Principet: Tivoli bliver aldrig færdigt — saalænge blive heller ikke Københavnerne færdige med deres kjære Tivoli.

(Den Side 18 nævnte Tegning af Otto Bache findes i «Anders Tikkjøb».)

NOGLE AF TIVOLIS DIREKTORER:

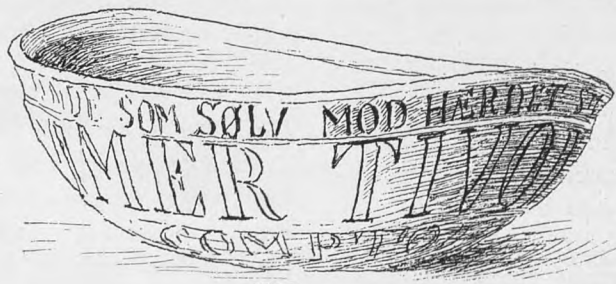

P. J. RECKE

BERNH. OLSEN

ROB. WATT

THRANE

Tivolis gamle Pengeskaal.

MANGE MÅRKER FALDT I DENNE SKAAL
KLINGRENDE SOM SØLV MOD HÆRDET STÅAL
KØBENHAVNS SOMMERTIVOLI
EFTER-MIDDAGS-COMPTOIR

ANNO:
1853.

DEN GAMLE Ø.

(1858).

DET var den gamle Ø — de mørke Gange,
 hvor Tjørnegrene Taget sammenfletted,
 mens' ud fra Pavillonen skingre Sange
 sig løkkende mod unge Tosser retted.

Jeg gik og gik i disse snoede Gange,
 saa paa Pavillonen — turde ej gaa ind;
 tom var min Pung, og fjollet var mit Sind.

Jeg saa mod Stranden ud, hvor Bølger leged
 med kreppet Haar som Damerne paa Bal.
 Som smaa Kaniner lydløst sig bevæged
 de hvide Piger under Løvets Hal;
 svandt bort, kom frem igjen. Jeg tog til Lommen
 — En Mark var jo Entrée til Helligdommen
 — En Mark endnu! Det var jo til et Glas.
 Og Pigerne har alt med Herrer Plads
 paa Lysthusbænke. Jeg staar dum som Kvæget.

Et Suk sig op fra Kroppens Dybder pumped;
 og, da jeg ej gad græde, højt jeg lo.
 Min Harme sig i Hjertet sammen klumped —
 jeg kaldte hvert et Pigebarn en Ko.

Fra Pavillonen Sang og Klang der lød.
 Vist noget rædsomt Tøj, det tror jeg gjerne;
 men nitten Aar og Sommeraftens Stjerne
 med Flammen tindrende og rosenrød,
 gjør Alt til Poesi, gjør den Slags Piger
 til Aabenbaringer fra Lysets Riger.
 Brat min Foragt for disse Nymfer viger;
 med Mørket Modet springvandsmæssig stiger.

Nu stod jeg stolt, fordi min Pung var tom
 og følte mig saa ideal, saa from.
 Jeg kunde digte om det allerdrøjeste
 til Poesi, ja til den allerhøjeste.

Ja jeg var Troldmand! Hver en flonet Tøs
 blir til en spansk Señora; hver en Fløs,
 Grossererdreng, en lang, en sløj Gorilla,
 blir en Señor Don Gomez fra Sevilla,
 med Kaarde løftende en Ridderkappe;
 og Pavillonens københavnske Sang
 faar fra Granadas Borg en lødige Klang,
 fortolket af en dejlig Maurerkvinde,
 hvis Taarefylde gjorde Barmen trang:
 — hun kan jo ej den kristne Ridder vinde
 — til Marmor blir den dumme Bræddetrappe,
 — og Knejpens Tralværk blir Alhambras Tinde.
 — Jeg var den kristne Ridder, from og stærk,
 Uldskjorten var min sikre Pansersærk.

Jeg mærked, Marken laa endnu i Pungen;
 mit sidste Ord jeg end ej havde sagt,
 og i mit stille Sind en Sang blev sunge
 i spanske Rythmer, i trokæisk Takt.

Jeg sejled i Gondol i Gravens Mudder;
 skrev Vers, da jeg kom hjem, i Nattens Stund.
 Den næste Morgen efter flygtig Blund
 jeg læste dem . . . Aa hvilket rædsomt Sludder!
 jeg skammed mig . . . ja som en dyngvaad Hund.

S. Schandorph.

„STUDENTERNE KOMMER!“

AF
VILHELM BERGSØE.

L ANGELINIE var stuvende fuld! Skulder ved Skulder, stod Masserne, stirrende ud over Sundet. I Kastelvoldens Træer, i Masternes Toppe dinglede Danmarks livlige Ungdom, beredt til at hilse den Ungdom, der ventedes — de norske og danske Studenter, som fra Upsala-farten vilde tømme Afskedsbægeret i det gamle, gæstfri Kjøbenhavn. Det var Fædre, Mødre og Søstre, der spejdede fra Langelinies Bastioner. — Naar kommer de dog?

Da øjnede de mest Langsynede to bitte Skystriber langt ude i Horisonten. — „Dér er de! — Dér er de!“ lød det fra Mund til Mund, og Mængden bølgede, tændes, trængte sig fremad — der kom Elektricitet i Luften, — men endnu var Alt stille, angsteligt stille.

Da dundrede det første Salutskud ude fra Sixtus. Kongeflaget paa Kastelvolden foer tilvejs, ind over Trekroner bølgede den hvide Røg, og som to sorte Svaner gled „Ganger-Rolf“ og „Hekla“ Side om Side forbi Fortet, smykkede med Flag og Vimpler, med lysende Birkeløv og jublende Ungdom.

Da klang der et Hurra, som fra Langelinie rullede ind over Havnen, og under Salutens Torden, Sangens Toner og Stadens Jubelraab dampede de tvende Skibe langsomt gennem Bommen, overalt hilsede af et Folk, som endnu troede paa Nordens Ungdom, Nordens Styrke, Nordens Sammenhold.

Dejlige Drømme! Hvor ere I nu?

* * *

Ved Ny Toldbod lagde „Ganger-Rolf“ til. Paa Dækket vrimlede det af sorte Huer med lange Kvaste, og paa Land stod Værterne. Mellem disse var ogsaa jeg — umaadelig stolt, umaadelig vigtig. Skjøndt næppe to Aars Student skulde jeg være Vært for fireogtyve norske Studenter, som Handelshuset J. B. Suhr & Søn havde tegnet sig for. Min Onkel havde givet mig en Blanko-Kredit for Alt, hvad jeg maatte rekvirere, og med den i Lommen følte jeg mig rigere end Krøsus. Kun vidste jeg ikke ret, hvorledes jeg skulde anvende al denne Rigdom. Jeg begyndte med at sætte hundrede Rigsdaler i Cigarer, men kunde saa ikke drive det videre end til at bestille tolv Drosker. Og i dette pompøse Optog svingede vi op foran Hotel „Phønix“.

I Stueetagen var der anrettet en splendid Souper, og denne gik i Løbet af Aftenen over til det uundgaaelige „Sold“. Venner fra Studenterforeningen stødte til — Fiedlers Døre stod den Aften paa vid Gab — og blandt Talerne optraadte ogsaa „Sproggranskeren“ Levin, men rigtignok som Loke ved Asernes Gæstebud. Der var ingen Malurt i Fiedlers herlige Champagne-punch, men der var i Levins Ord en skjult Braad, en dulgt Drillen, der hurtig blottede en svag Side hos mine ungdommelige Gæster.

Disse unge Mænd vare fødte i Norge, opdragne i Norge og selvfølgelig norske Normænd af det reneste Vand. Af den øvrige Verden havde de set Upsala, et Glimt af Stockholm og — Spisesalen i Hotel „Phønix“. Intet Under altsaa, at de endnu ansaa Christiania for Nordens Paris og Dovre for den Kjø, paa hvilken Verdensskibet sejler gennem Rummet.

Dette fik nu at være — det var jo blot komisk. Men værre var det, at Levins drillende Dvælen ved Norges „Staaen under Danmark“ fremkaldte en Bitterhed, som dog mest fik Luft i private Ytringer. Hvad vi havde „hernede“, det havde vi i sin Tid „taget deroppe“. Hvad de manglede „deroppe“, havde vi hernede forsømt at skaffe dem, og hvad vi regnede for vore berømteste Mænd — ja, de vare enten fødte i Norge eller haft „Noget“ med Norge at gjøre. Kort sagt — jeg fik en bestemt Følelse af, at hvis Norges Løve ikke i 1814 var sprunget ud af det danske Skjold, saa havde den gjort det senere, saa vist, som den vil springe ud af det svenske og kun lade de tre meget omtvistede Kroner tilbage.

Endelig fik vi Levin paa Porten, men Stemningen var brudt, og jeg følte, at der maatte lægges en ny Slagplan. Først maatte jeg faa mine Gæster gode igjen, og saa maatte jeg vise dem Noget, som vi ikke havde taget „deroppe fra“. Efter Samraad med Fiedler blev der lagt følgende Slagplan for næste Dags Frokost:

Stegte Rødspætter erstattes med kogt Lax, og Aalborg Akvavit ombyttes med Drammens (det meddeles Normændene, at „en Dram“ stammer fra sidstnævnte By). Roskilde Rejer falder bort som altfor ubetydelige, og der serveres kun de større norske; dem vi urigtigt kalder Hummer, Makrel og marinerede Sild bibeholdes som nationalnødvendige, hvorimod Schweizerost afløses af Myse-Dito. Det paalægges Opvarterne at synge paa R'erne og kun at henlægge Christiania-Adressebog i Læseværelset. Skulde der umuligvis spørges efter Kjøbenhavns, bliver der at svare, at en saadan endnu ikke eksisterer.

Det hjalp! — Allerede Frokosten frembragte næste Dag et umiskjendeligt Omslag i Stemningen, og da jeg erklærede, at jeg, i Mangel af Adressebog, stod parat som Fører, blev Tilbudet modtaget med Akklamation.

Min Plan var lagt efter nøje Overvejelse. Først viste jeg dem Marmorkirkens Ruiner, fortalte, at det var norsk Marmor, men tilføjede, at den Sort var saa urimelig dyr, at vi ikke havde haft Raad til at købe mere — derfor laa Kirken som den laa. Derfra førte jeg dem til Rosenborg, hvor jeg gled let hen over, at det var bygget af Christian den Fjerde. Han havde jo — rent af en Fejltagelse — ogsaa bygget Christiania; men at Løverne foran Tronstolen vare af Sølv fra Kongsberg glemte jeg ikke, en Meddelelse, der kun indbragte mig en Forespørgsel, om de ogsaa var betalte.

Da jeg ikke vilde skjændes om en lumpen Regning, — jeg havde jo Blanko-Kredit i Lommen — førte jeg mine Normænd til Thorvaldsens Museum — det vidste jeg da var betalt. Her fik jeg Kustoden til at vise os en Løve i norsk Marmor — og da vi havde set os mætte paa den, afleverede jeg mine Gæster paa Ridebanen — de skulde til kongeligt Taffel paa Erimitagen. Jeg maatte derimod blive hjemme — toaars Studenter ere ikke „hoffähige“, undtagen de kommer til Sverig. Hvad skulde jeg nu hitte paa om Aftenen?

Klampenborg havde sendt Indbydelse — men fy! — det var jo en Vandanstalt. Der laa Billetter til det kongelige Theater; men der blev jo ikke spillet Noget af Bergenseren Holberg, og hvad Fru Heiberg angik, havde hun endnu ikke begyndt sine norske Baderejser. Nej! *Tivoli* var Stedet; der skulde Slaget vindes!

Atter holdt de tolv Drosker foran Hotellet, og atter rullede vi i den lyse Sommeraften gennem flagsmykkede Gader, hvis Ungdom hilste os med livlige Tilraab. Ved Vesterport var der Trængsel — vi maatte kjøre Fod for Fod. Det var som hele Byen vandrede ud for at hilse Vaaren og Ungdommen Velkommen. Glade Grupper og gemyttlige Ansigter, unge Pigers skjælmske Smil og stjaalne Øjekast, Hurraraab og Hornmusik, blinkende Blus og brogede Lygter — det var det Indtryk, der slog os imøde, da Vogntoget standsede.

„Det var Fan'! Er det saa stort?“ spurgte en af Normændene. „Sligt har vi dog ikke i Christiania!“

„Nej, men vi kan faa det,“ bemærkede en anden.

„Hurra! Hurra! Der har vi Phønicierne!“ lød det rundt omkring os. „Leve Fiedlers fidele Dreng!“ Det var Studenter fra Foreningen med en Senior i Spidsen.

„Op til Cirkus! Der er Sold!“ raabte han, og vi begyndte at bore os gennem Trængselen.

Der laa en Sommeraftens lyse, vigende Glands over Anlægget. Fra Træer og Buske, fra Basarens Facade begyndte Illuminationslygterne at tindre frem som brogede Sankt Hansorme. De stod endnu matte i Kamp

mod Juniaftenens klare Himmel, laa som løst henstrøede Perler paa lyseblaat Fløjel.

Kun ét Sted havde man faaet tændt fuldt ud. Det var Grundlovs-Templet, som nu, før Tilfallet, havde faaet sig en ny Devise. I Straaleglorie lyste:

Kong Fredrik den folkekjære,
Kong Oscar ridderlig og bold —
Veed Nordens Frihed, Held og Ære
Beroe paa Nordens Sammenhold!

Tivolis Poeter har aldrig udmærket sig ved nogen høj Flugt — det har til Gjengjæld dets Balloner.

Puh! — Hvilken Menneskevrimmel omkring Cirkus! Det er en Ejendommelighed hos Kjøbenhavnerne, at kan de ikke komme ind et Sted, saa klumper de sig sammen udenfor som Bier der sværme, i Haab om, at der dog muligt kunde „vise sig Noget“. Men her viste sig kun Sadelmager Christensen, der som Borgerrepræsentanternes Moses bød Folkets Bølger at lægge sig — og det gjorde de. Vi slap ind.

I Cirkus var der en trykkende Hede, Tummel, Spræl og Spektakel. Nordens Faner har aldrig set en mere livlig Hær, og lifligt dampede Punchen i de store Boller. Man tog Plads, hvis man kunde, og „Borgerrepræsentanten“ bragte Byens Hilsen til Norges Ungdom.

Nu burde vel de skandinaviske Kongers Skaal have fulgt efter; men Grundtvig fik saa travlt med at udtale sit store Haab om Norges Fremtid i vort Højnordens Gyldenaar, at Kongerne fik sejle deres egen Sø. At ogsaa vi kunde sejle vor, fik vi at vide, da vi bejstrede istemmede hans Skjaldekvad:

Højnordens Rosengard!
Jo tiere den sejler,
Jo fastere den staa'r! — —

Noget, der længere hen paa Aftenen viste sig at være en stor *licentia poetica*.

Saa dukkede Clausens blege, noble Profil frem, og klassisk kort, smagfuldt behersket lød hans Tak til Nordens Konger ud over den lyttende Forsamling.

„Tale er Sølv; tie er Guld“, siger det gamle Ord; men det kjendte Grundtvig ikke. Op foer han paany, og begyndende med Ivar Aasens Ordsprog væltede han i sit Blomster-Sprog en saadan Urte-Kost af Skov-Blomster, Birke-Grene og Bøge-Løv ud over Forsamlingen, at min Sidemand, Aall, rejste sig og sagde:

„Hør, Du! Kan jeg ikke komme lidt udenfor? Jeg synes, dette her begynder at blive det bare Bavli!“

Jeg tog ham under Armen; flere af de andre fulgte med, og vi stod atter udenfor Cirkus. — Vældige Hurraa — Grundtvig leve!

„Aa nej! Aa nej!“ klagede Aall. „Punch alene kan jeg ta' det op med; men skal jeg skylle det i mig med al den Fest-Eau-de-Cologne — saa faar jeg ondt. — Aa, var jeg bare gaaet i Theatret da!“

„I Theatret? — Der kan vi magelig komme!“ —

„Nej, jeg vil i Nationaltheatret, vil jeg!“

„Brillant! Det er netop Nationaltheatret, jeg vil føre dig til. Kom med!“ — Vi gik ned langs Stadsgraven, kom bag om Pantomimetheatret og bankede paa.

„Her kommer Ingen ind!“ lød en gnaven Stemme.

„Vil De lukke op for en Species og ti Normænd? — Vi er den skandinaviske Forening.“

„Naa, saa det er de? Hvad var det, De sagde? — Jeg syntes, De snakkede Noget om en Species?“

En Haand kom ud gennem Døraabningen, Specien forsvandt, og et Øjeblik efter stod vi oppe paa Scenen. Den laa skummel og mørk.

„Ja, her er Ingenting at se!“ brummede Stemmen.

„Meget rigtigt, Højstærede!“ Vil De ha' en Specie til?“ — Stemmen tabte fuldstændig Mælet.

„Hør nu engang! Her er den! — Ja, De behøver ikke at se paa den — den er s'gu ægte. Gaa saa ind og sig til Volkersen, at de yngste Knupper af Højnordens sejlene Rosengard ønsker at bringe ham deres Hyldest. Næ, stop! Vent lidt! — Her er fem Rigsdaler. Løb saa over til Nielsen og skaf to Flasker Portvin og nogle Glas — De behøver ikke at gi'e igjen.“ Stemmen fik en Taksigelse forkert i Halsen og forsvandt.

„Det var da Fa'n til Hul det!“ udbrød Aall.

„Ja, saa er da vort i Christiania meget større,“ bemærkede en Anden triumferende.

Et Par Maskinkarle kom og begyndte at skruer Lamperne op. Vi stod i den klassiske Skov, hvor „Troldmanden“ huserer.

„Er den Dekoration af Theatermaler Christensen?“ spurgte en Tredie.

„Nej, af Gude — den er fra Düsseldorf.“

Normændene saae meget opmærksomt paa det gamle, falmede Bagtæppe. Saa udbrød en med Overbevisning: „Næ, det er da Løgn, det?“

Stemmen kom tilbage, fulgt af en Opvarter, som paa en Bakke bar Vin og klirrende Glas. Det lod til, at denne Musik virkede; thi i næste Øjeblik stod Volkersen bag os. Han kom tyst, aandeagtig frem bag en Kulisse, gjorde Halsen saa lang han kunde, stak Næsen helt ned i Glassene og sagde: „A—hah! —

„Fy, Fa'n! — Hvad er er det for et Gespenst!“ udbrød Aall og tumlede tilbage.

„Det er intet Gespenst, Højstærede! Det er Danmarks mest folkelige Folkeskuespiller. Maa jeg forestille Højnordens Haab og Dovres Dreng for vort Nationaltheaters Stjerner: Hr. Pjerrot-Volkersen, Hr. Harlekin-Kuhn og Frøken Columbine-Petoletti. — Leve Nordens og Maskekomediens Trekløvere!“

„Hurra!“ raabte Normændene og vilde tage Glassene. Men Pjerrot gjorde en stor, afværgende Bevægelse, satte sig i Positur som Festtaler, mimrede med Munden og tømte saa pludselig hele tre Glas.

„Bravo!“ brølede Normændene.

Atter satte Pjerrot sig i Positur, atter mimrede Munden under tilsvarende Gestus, og atter forsvandt tre Glas i en ubegribelig Fart.

„Holdt!“ raabte Aall. „Vi faar vel drikke med?“

Pjerrot satte et Ansigt op, som blev han lamslaaet af Forbauselse. Munden mimrede ikke mere; den hang slap ned med et fjøllt, næsten idiotisk Udtryk. Saa gjorde han en halv Vending, lod med Lynets Fart begge Portvinsflaskerne glide ned i sine Sidelommer, satte Hatten højt paa Sned, gjorde et klodset Skrabud og forsvandt med lange Skridt, fulgt af Columbine og Harlekin, der gjorde en Pirouette af Glæde over Byttet.

„Hvad Fa'n! Han render jo med Flaskerne!“ udbrød Aall overrasket. „Og det var god Vin, det — det kunde jeg lugte. Sikken en forbandet Skøjere!“

Vi brast i Latter, og et Øjeblik efter stod vi ved Concertsalen, hvor Lumbye bød os Velkommen med Champagnegaloppens brusende Rhytmer.

Men hvilken Forandring! Himlen, som før var sommerlig klar, havde trukket sin Regnkappe paa, ægte, nattesort Fløjel, bræmmet med bleggule Frynser. Luften var hed og kvalm; Støv af Tusinders Trin stod tungt i Vejret, ikke en Vind rørte sig i dette Mørke, hvor Træernes Kroner tabte sig som Skygger.

Men dette Mørke blev netop Tivolis Glands. Ud af det steg Basargangens fine Ildlinier med magisk Skjær; lange Guirlander af lysende Blus snoede sig fra Jorden op til de højeste Spir, Flagstængerne forvandlede til smækre Ildsøjler, lysende Frugter hang i Træernes Kroner, og Buskene rødmede af glødende Bær — det var Aladdinshaven, flyttet fra Bjergets Grube op under Nordens disede Himmel!

Aall saae sig beundrende om, drog et lille Suk og sagde: „Ja, det er vakkert det!“ —

„Ja, vel er her vakkert!“ bemærkede en ivrig Oppositionsmand; „men det er dog, som Bergenseren Holberg siger: „Danmark er flak som en Pandekake.“ Det er Fillefolk — men vi — vi er Fjeldfolk!“

Nu blev det mig for drøjt. „Er Du nogensinde bleven smidt ned af et Fjeld, Du?“ spurgte jeg

„Nej da!“ sagde Normanden. „Hvor sku' jeg det?“

„Nu vel! Kom blot med mig — saa skal I se, vi har ogsaa Fjelde i Danmark.“

Et Øjeblik efter stod vi nede ved Stadsgraven. Den laa i skummelt Mørke; thi Tivoli havde den Gang ikke saadanne Vauxhalls som nu. Herfra dukkede vi pludselig op ved en høj Bygning, hvis osende Begfakler belyste en brat, bugtet Slangegang, der syntes at tabe

sig oppe i den nattesorte Himmel. Saa hørte vi en vrælende Hyl, et brasende Brag, et dumpt Fald, og en Kvindestemme hvinede: „La' vær!“

„Hvad var det? — Hun slog sig vist ihjel!“ udbrød Aall forfærdet. — Atter brasede Noget ned gennem Mørket, og en ny Stemme hylede: „Uh! Jeg dør!“

„Hva' Fa'n er det? — Der faldt jo En til! — Hvor er vi? spurgte Aall.

„Paa Dovre, gamle Ven! Maa jeg præsentere dig Lange- og Filefjeld, som er løbne sammen i Tordenvej. Næ stop! — Vi skal op i Taarnet til venstre!“

Lidt efter stod vi paa Rutschbanens Platform. Under os laa Tivoli i Fugleperspektiv, over os den tunge, nattesorte Himmel. De røde, osende Begfakler gloede som en Række Øjne, der svandt i Dybet under os.

„Vil Herrerne ha' sig en Tur?“

„Fjorten!“ raabte jeg og slog mig paa Blankokrediten. „Men med fuld Kraft! — Det er fulde Fjeldfolk, skal jeg sige os.“

Karlene grinede og halede Vognen frem.

„Jeg skal da ikke i den Karriol?“ spurgte Aall.

„Jo, Gu' skal Du saa! — Og ham, Bergenseren Holberg, kan Du ta'e med til Trondhjem.“

„Næ! — Jeg vil ikke!“ udbrød sidstnævnte. „Jeg kunde gaa paa Ho'det i Hullet!“

„Saa hold paa Kasketten — det er det vigtigste. Saa! Spænd Forlæderet! — Lad gaa! — Tschuh!“

„Ratsch!“ sagde det, og ned susede Vognen. Vi saae Aalls Hue flyve over Rækværket og hørte Bergenseren brøle som en Besat. Saa kom den næste Vogn.

„Hvem vil nu? — Hej, Munthe, her er Plads!“

Normændene tav og trykkede sig.

„Er I bange? — Saa rutscher jeg alene!“

„Nej, Fa'n hakke mig, om vi er!“ raabte Munthe og krøb noget langsomt i Vognen. „Hej, Daa! Kom nu med paa Li'færden!“

Daa spændte med en betænkelig Mine Forlæderet og spurgte: „Hvor langt er der ned?“

„Aa, saadan et Par hundrede Fod. Tschu—uh!“ Og ned gik det, som røg de i Gabet paa Tartarus.

„Jeg synes, vi skulde ned og se Fyrværkeriet,“ bemærkede En. — „Hvad var det?“

Der foer en blegblaa Lysning hen over Himmelen. Var det et Lyn eller et Blaalyd? Rimeligvis det sidste; thi nu faldt de tre Kanonskud. Jeg saae mig om — mine Normænd var borte, men dybt nede stod Aall og Bergenseren med Panderne mod Menageriets Væg. — Man skal aldrig kjøre ned ad de danske Fjelde, naar man har drukket svensk Banco og norsk Akvavit.

Hvilken Trængsel ned imod Fyrværkeriplanen! Hvilket Støv, hvilken Hede, hvilken Tummel!

„Hurra for Phønicierne!“ klang det igjen fra Studenterne, der strømmede ud fra Cirkus, og i fælles Fylking borede vi os frem gennem Masserne. Det berettes med Stolthed, at der den Aften var 12,000 Mennesker i Tivoli — det vil sige det samme som 20,000 nu.

Det susede og brusede, knaldede og gnistrede lige foran os. Solene gik deres Ilddans, Florabomberne knaldede, i Straaleild tegnede Kong Oscars og Frederik den Syvendes Navnetræk sig i broderlig Forening, Men saa blev det til Røg Altsammen — det var som om Kruddampen ikke kunde komme bort — som frygtede den at stige op mod denne mørke, truende Nattehimmel.

Saa kom Glandsnummeret — Raketgirandolen! Som et bredt, glødende Ildneg susede den op mod den nattesorte Himmel, bøjede saa i elegante Buer blinkende af og sendte sin Regn af skandinaviske Ildfarver ud til alle Sider. Men i samme Nu skete der Noget, som ingen af de mange Tusind opadvendte Øjne mægtede at se paa. Det var, som Skydækket revnede fra Øverst til Nederst, og ud af denne Spalte flammede et blaalt, blændende Flammehav, imod hvilket Raketternes Gnister tog sig ud som hængende Funker paa udbrændt Papir. Deres knitrende Knalden overdøvedes af et bragende Bulder, og i næste Nu slyngedes Regn, Hagel og Isstumper ned over den sommerklædte Mængde.

Saa kom Bygekastet — et Stormsus, der sang gennem Tivolis Træer, saa Hattene røg af og Para-

sollerne vendte sig. Og nu gik det — Lyn i Lyn, Drøn i Drøn, Regn i styrtende Strømme! Vandet trommede paa Bazartaget, væltede som en Flod ned ad Skraaningen ved Concertsalen og forvandlede Støvet til sivende Slam. Saa susede det paany gennem Træerne — de sidste Lamper slukkedes — Alt laa i ravesort Mørke, hvori de brede, blinkende Lyn flammede med tidobbelt Styrke. Menneskehavet bølgede frem og tilbage. Ingen var Herre over sig selv; man førtes med Strømmen, hvorhen den bar — og pludselig stod vi atter ved Liphards Menageri i Nærheden af Cirkus.

Da hylede et nyt Stormstød gennem Luften — Telttaget paa Menageriet blæste af, og i næste Øjeblik blæste Elefanten en Trompet, der overdøvede selv Tordenens Bragen, medens Løverne brølede i vilden Sky.

„Bare Løverne ikke river sig løse!“ raabte Aall.

„Hvad siger De? — Gud, Petersen! Hører Du? — Løverne er løse!“ hvinede en trivelig Madam.

„Nej, undskyld, lille Frue, det er kun de norske Løver, der er løse, og de bider ikke.“

„Bider de ikke? Og det vil De bilde mig ind? — Gud, Petersen! Jeg besvimer — Løverne er løse!“

Der flammede et Lyn hen over Himlen, fulgt af et Tordendrøn, som overdøvede selv Dyrenes Brølen, og i samme Øjeblik flængedes Menageriets Beklædning, saa at man saae de vældige Dyr rase mod Burets Jernstænger som besatte. Elefantens Krigstrompet blandede sig med Løvernes vældige Brølen, og under Raabet: „Løverne er løse!“ tog Pokker ved Alt, hvad der havde Ben at løbe paa. Under Lyn og Torden, i Dynd og drivende Regn, over væltede Stakitter og nedtrampede Plæner tog Mængden Fart imod Udgangen, rivende Planekværket ud mod Vesterbro overende og ned i Grøften. Der pillede man hverandre op, og der fandt jeg min Aall — Alle de andre vare forsvundne.

En enlig Droske kom luntende; jeg raabte Kusken an.

„Jeg har Tur!“ lød Svaret.

„En Blaa for at kjøre til Hotel Phønix!“ raabte jeg.

Kusken steg af, strakte rolig Haanden ud og sagde: „Lad mig se den først?“

Haanden foer til Brystlommen — den var tom! Man havde lettet den for Alt, selv Blankokrediten.

„Naa, saa De er af den Slags!“ sagde Kusken og kravlede op paa Bukken igjen. „Stor Mulepose og muggen Havre — Adjøs!“

Der stod vi, vaade til Skindet. Saa tog jeg min Aall under Armen; han svømmede og jeg gik.

Da vi kom til Kongens Nytorv, spejlede Tranlampernes melankolske Blus sig i én eneste Flade. Torvet laa som en Sø, og vi begyndte at pjaske ud i den. Pludselig stod Aall stille, stirrede meget dybsindig ned for sig og spurgte: „Sig mig, Du! Er dette her Kjøbenhavns nye Vandværk?“

„Ja vel er det det! Pas paa — dér er et Hul!“

„Et Hul? — Ja, det er jo Hul altsammen! — Forresten tror jeg, jeg er fuld — jeg skulde ikke ha' kjørt ned ad det Fjeld, Du!“

„Kom! Nu skal en marineret Sild gjøre godt.“

„Ja vel! Men pas paa, at det bliver en norsk Flomsild, Du — jeg kan ikke taale disse danske Ansjøser. — Det var da Fa'n til Vandværk, det!“

Da vi den næste Morgen samledes paa „Ganger-Rolf“ for at tage Afsked, kom Aall hen til mig. Han var noget bleg, men der var en stille Overbevisning i hans Stemme, da han udbrød: „Nu veed jeg, hvad vi ikke kan faa i Christiania!“

„Naa — er det Tivoli?“

„Nej. Det kan vi vel faa endda!“

„Er det Tordenvejret?“

„Aa nej, sligt kan vi ogsaa faa deroppe.“

„Hvad er det da, I ikke kan faa?“

„Det skal jeg sige dig, Bror min! Vi kan aldrig faa sligt Vandværk, som det, jeg saae i Nat!“

„Aa, hvorfor ikke det?“

„Nej, for hos os fosser Vandet i Fjorden igjen — for vi ligger paa Fjeld, Du!“

Saa fik jeg da endelig at vide, hvad selv Normænd ikke kan faa i Christiania!

MIN FØRSTE AFTEN PAA TIVOLI.

AF
BERNHARDT OLSEN.

DET var i August 1844, at jeg første Gang ved min Faders Haand vandrede ind ad Tivolis Port. Der er snart gaaet 49 Aar siden, og man maa bære over med mig, hvis jeg ikke kan gjøre rigtig Rede for, hvorledes Alting saa ud paa den Tid. Jeg var kun 8 Aar og ikke oplagt til nogen kritisk Syslen med Detailler. Det kom mig tvertimod dejligt for altsammen, ja feagtigt selv i den tidlige Eftermiddagstime. Jeg tror nok at Alléerne, der endnu ere Havens faste Struktur, den Rygrad, hvorpaa alt Andet er fæstet, vare ved en Del bedre Huld, hvad Grene og Løv angaaer. Om det Nyplantede, og det var det meste af den Bevoksning, som for Tiden findes, kan jeg ikke sige noget, da jeg ikke stødtes af dets nyfødte Stand, men skal man tro Sturzenbecker, som beskrev Tivoli — humoristisk og velvilligt — i 1846, maa det have set ud som noget, der var kommet for tidlig. Han siger i sine *Danske epistlar*: „Om Dagen falder det Hele sammen til en ren Bagatel. Diverse mindre og større Træbygninger, hovedkulds opførte, lappede og overmalede paa tusinde Manerer for at maskere Skrøbeligheden, nogle fattige Ungtræer hist og her, nogle tynde og gjennemsigtige Lysthuse, nogle sparsomt besatte Blomsterbede! Se det er den prosaiske Virkelighed!“ — Ikke heller kan jeg huske, at der det Aar var gjort af Frisenette et nyt Haveanlæg med tre med Stakitter indhegnede Plantager, som Tivoli-Avisen siger med Selvfølelse, og af hvilke de to nu ere tilbage: den hvor det C. C. Møller & C. Lumbyeske Orkester spiller og Bazarplainen. Var det altsaa endnu smaat med de faste Arrangementers Udseende om Dagen, vare de bevægelige saa meget mere straalende: „Saasnart Skumringen falder paa, Musiken begynder og Tusinder af Lys blive tændte, hvor man vender sig, faaer alt straks et andet Udseende, i Særdeleshed er den theatralske Illusion fuldkommen de Aftener, man giver Vauxhaller, da, foruden de betydeligere Bygninger, alle Træer og Bosketter ere illuminerede med kouleurt Ild“.

Den nye Ildkunstner Gaëtono Amici var netop det Aar traadt i Engagement; han kaldtes paa Programmet „Fyrværker og Festarolo fra Frascati og Forte St. Angelo i Rom“, og debuterede glimrende med Luftballoner, der gik til Vejrs med bengalske Flammer, med store Fyrværkerier og smaa Divertissements. Hvor Forhaven til Labyrinten nu er anlagt, stod det Bjerg Vesuv og sprudede Ild ved højlys Dag. Det var af Tommer og Lærred, saavel som det tilvenstre for Bazaren anbragte Fra Diavolos Castel, „et lille Fort, fra hvilket opstiger Ildkugler, Raketter“ etc. etc., som Programmet beskedenligt siger, men som for mine Øjne var større end selve Vesuv og „Forte St. Angelo“ vise sig for mig nu. Det samme maa det have gjort for Tivoliavisens Redaktør Siesby, der, da Fæstningen senere til Ære for Meyerbeers Opera var døbt om til „Robert le Diables Castel“, digtede om det: Derinde i det skumle Taarn, bag disse tykke Mure, hvor Tiden alt med Flammeskraft har brændt sin dybe Fure — Som kneiser med sir brede Krop, i Natten mørk og truer, mens i dets Indre syde vildt de hede svovl-blaae Luer. — Der boer en Dæmon, stærk og vild, fordømt til Ild og Flammer, til evig Qval og Helvedbrand, i Taarnets mørke (!) Kammer. — — See Djævlen, hvor han griner vildt igjennem Flammebailet og glæder sig, fordi dets Glands, har Himlens overstraalet“.

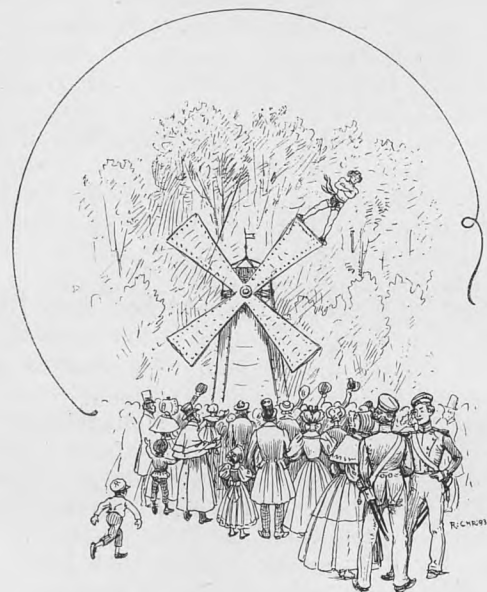
En Nyhed havde Tivoli faaet dette Aar i „Kilden“, der desværre nu er forsvunden. Den laa i Krogen tæt ved den saakaldte Tombolabygning og skulde efter Tivoli-Avisens Udsagn være bygget „i gammel romersk Stil“, hvilken, om saa var, maa have været den aller ældste og ufuldkomneste, da den nærmest lignede en Kjælderhals. Her udskænkedes Vand fra Kirsten Piils Kilde, som hver Morgen kjørted ind „i betydeligt Kvantum“. Den var et Led i den Kjæde af

skumle Planer, som Carstensen havde smedet for at røve Dyrehavsbakken endog det sidste Spor af sin ejendommelige Tiltrækning. Siesby garanterede endog for at ægte Kirsten Piils Nymfer vare til Stede ved denne Udskænkning à 1 Skilling Glasset.

Vandrede man saa videre, kom man forbi Begyndelsen til en zoologisk Have, bestaaende af „2 tamme Hjorte“ og Bure med Kaniner og Aber. Om denne digtede „Corsaren“ til et Billede af Siesby, ridende paa en Ko ved en Kilde: „Her er Tivoli, se her! tæt ved Stadens Volde; Siesby paa Pegasen seer man ved Kilden holde. Først han vander Dyret der, skriver saa blandt Abers Hær Tivoli-Avisen“ etc.

Derefter kom man forbi et „Hercules-Tempel“, hvor Herrer og Damer vejedes for 1 Skilling, og en Kraftprøve (ogsaa for Damer og Herrer), men hvor hvert Træk kostede 4 Skilling.

Hvor nu en Granplantning har afløst det gamle franske Anlæg var der i det Aar bygget en Mølle. Senere historiske

Studier have sagt mig, at den Mand, som gik rundt med den, surret til den yderste Vingetremme og som kun kaldtes Peter Olesen, senere blev en berømt Artist ved sine Bedrifter med en pommersk Bjelke og nobiliteret med en saadan i Navn og Vaaben*). Om Aftenen malede samme Mølle rundt med Vauxhallslamper og lignede et funkende, uhyre Storkors. Der var endelig Rutschbanen, hvis kolossale Masser fik Grüne, Redaktør af „Kjøbenhavnsposten“, til at gyse, hver Gang han kom til at tænke paa den, alene fordi saadanne Indretninger ogsaa fandtes i Rusland. Saa gik Vejen til Øen. En ny Bro var bygget over til den og der blev krævet 1 Skilling i Bropenge for at hindre Stimmel, men trods dette forebyggende Middel og skønt der ikke var andet seværdigt derovre end Amagerlands Linie i Horizonten, stod Folk dog taalmodig i Hale for at blive af med deres Skilling. Men Aaret efter, da man frygtede for at dette Perspektiv kunde have tabt Kraften, kom der en Krokodille, 9 Alen lang, som ventedes at skulle blive en stor attraction og med Alvor vist frem i et pretentiøst Hus af Glas med Messingsprosser. Til Trods for det fine Hus og den dyre Krokodille (den havde kostet 30 Rigsdaler pr. løbende Alen),

*) Hans fulde Navn var Peter Rosenerantz Olsen.

gik den snart ud af Interessen. Fremvisningen sygnede hen, Huset blev taget bort over dens Hoved og den kom under aaben Himmel til at fungere som et Knudepunkt for alle Amors Veje. Man satte Stevne ved Krokodillen.

Øen var i Programmets poetiske Sprog et Opholdssted for de gamle Guder — Lumbyes Dans minder herom — i Virkeligheden boede her kun en ensom Vertshusholder, og i hans Afkrog dyrkedes kun Bachus, men i Lundens dybe Skygger udenfor samledes man i Amors Navn. Om denne Gudsdyrkelse synger Siesby — „mens de sidde derinde og klinke og drikke paany, herudenfor det hvisler bag Grenenes tætte Ly. Saa underlig melankolisk lyder Gjøgens Kuk og Nattergalens Trille og ømme Elsskovssuk. Dens blide Kjærlighedssang bebude for Enhver, at Guden for alle Guder, at Amor selv er nær“ — hvilket paa jordisk Tale vil sige, at her holdtes Stevne-møderne. Krokodillen led under dem, blev rygbrudt og meget svaj allerede i sin anden Saison, og dens ædlere indre Dele, der dannedes af Halm og Tang, kom for en Dag. Dette taalmodige Husdyr blev i saadan Forfatning sat ud af Brødet og jævnlig falbudt i Adresseavisen uden dog at skabe Reflektanter.

I Koncertsalen var der to Orkestre, et i hver Ende af det aflange Rum. De koncerterede turvis. Foran det ene takterede Lumbye, for det andet (Harmoniorkestret) Braunstein. Orkestrene vare dengang forsynede med Instrumenter, der sjeldnere høres nu; der blev i Finalerne skudt med Pistoler, knaldet med Petarder og tændt bengalske Flamme, der stank gyseligt og fordrev Publikum, ja selv de slemmeste Dakaporaabere, og de vare rent besatte i hine Dage.

Paa Theatret optraadte Carl Rappo med Selskab. De spillede et Sensationsstykke, „Den skæbnesvangre Nat i en Røverkrog“. Uagtet deri forekom en vis „Cartusch, Værthusholder og Røverhøvding“, gik det aldrig op for Tivoliavisens Redaktion, at her var Talen om en Røverkro. Derefter gaves „herkuliske Kraftkunster“, som sluttedes med „Balancen med Skibet“, et Sensationsnummer, der ikke kan være gaaet den nulevende Slægt af Minde, da det holder sig til vore Dage paa Herr Busholm jun.s Repertoire og kommer frem af og til (i Mangel af bedre).

Theaterpladsen var ikke dengang en Skraaning, der, som nu, naar op til Alléernes Kant. Den saa ud som Koncertsalspladsen, nærmede sig Niveauet og havde, som den, Kontreeskarper i den udgaaende Vinkel. Mellem disses Kreter og Allétræerne stod en Række Lysthuse af Lægter og Lærred, og der var Bænke og Borde til Servering for et udvalgt Publikum, som ønskede at overse Præstationerne fra et ophøjet Standpunkt. Det maa have været en god Indretning, saalænge der ingen Folk var, men paa den Aften, jeg her gennemlevede, blev det en Torturplads uden Lige. Det vrimlede med Mennesker og overalt saaes Hoved ved Hoved. Da der var fyldt nedenfor, krøb Folk op ad Kontreeskarpen og Lysthusene fyldtes med Mennesker i den Grad, at vi, som formodentlig vare komne en halv Time før Forestillingen begyndte, for at faa en rigtig god Plads, fik den værste og bleve klemte op ad Bagvæggens Lærred til det var revnefærdigt. Alle Rygge tegnede sig i kraftige Kurver paa dets udvendige Side. Bagude færdedes en ryggesløs Skare af unge Ugjerningsmænd, som det var nægtet at se endog det Bitterste og som af Nag vare blevne blodtørstige. De bare Naale paa sig og anbragte dem uden Persons Anseelse i disse Rygge eller ogsaa noget længere nede og vakte Hyl, der løb Linien ned med en Styrke, som stod i Forhold til Smerten, alt efter som den var fremkaldt ved en Knappenaal, Stoppenaal eller vel og af en Spækkenaal. Jeg tror at kunne huske denne Afart af Naale. Intet af Ofrene evnede at flytte sig, end sige fjerne sig, og man kunde blot lindres ved at skribe og bande de udenvelts Bødler, der svarede med Brøl af Latter. Imens gik „den skæbnesvangre Nat“ sin Gang — hvor var den Nat dog lang — og medens Garl Rappo, paa Scenen: „Wabello, fransk Kavalleriøberst“, hans „Jokai“, „La France og det tapre franske Rytteri kjæmpede med skydende og blanke Vaaben for at befrie den skønne Rose, Kjøbmandsdatteren fra Livorno, rovet og fangen af „Cartusch“, leverede vi Tilskuere Hvin og Jammerskrig dertil. — Det var min første Aften paa Tivoli.

Senere kom jeg der adskillige Gange. Jeg blev den Anstalts Direktør og var det i 18 Aar. De første sytten vare de bedste. Vi havde i dem at gjøre med en velsignet og rar Presse, der flød med sød Mælk og Honning. Anmelderne vare næsten alle Kandidater, klædte Embeder eller faglige Bestillinger og anmeldte i deres Fritid mere for Fornøjelses Skyld. Vi vare Omgangsvener; de skreve ud af idel Velvilje, vare ikke egoistiske Stilister og ofrede aldrig en Ven for en Vendings Skyld. Traadte en af dem en Gang imellem over Snoren og faldt ud af Tonen, fik han straks et indigneret Brev og han gjengjeldte det saa med en venlig Forklaring om, at det ikke godt var muligt stadig at manøvre med nagelfaste Fraser af Ros. Fik en Enkelt — det skete sjældent — en Raptus og fremturede i sine Bespotteligheder, bleve Avertissementerne tagne fra Bladet til stor Morskab for Kollegerne, og det hjalp gjerne. Men da dette havde holdt ud i sytten samfulde Aar, var Freden forbi. Et nyt Kuld af Journalister skød op; for dem var Malicen en ny og nem Methode, men Vanskeligheden ved at vænne sig til den var, at den stak omtrent som Stoppenaalene forhen i min barnlige Ryg m. m. Jeg var stillet paa samme Maade, som paa min første Aften paa Tivoli; var ogsaa nu naglet til Pletten og ligesaa partielt eksponeret. Da min attende Saison endelig var løben ud — den kom adskilligt længere for end „Røverkrogen“ — snørede jeg min Bylt og gik min Vej ud af Tivoli, glad ved, at jeg dog havde været der i de gode Dage. Nu da Aar ere gaaede og Dybden af de Smerter, som Livet sender os, kan maales, maa jeg dog sige, at Svien var værst i 1844.

J'ai gardé de Tivoli un souvenir que rien n'est venu effacer, que rien n'a pu même atténuer. C'était au temps de ma première tournée. J'y fus reçu par tout ce que Capotaugne comptait de plus distingué et de plus bien allant dans les lettres et dans les arts; jamais réception ne me sembla aussi cordiale, et je salue la cinquantième année de ce beau jardin avec ce cher souvenir qui s'échappe du malheur de mon cœur.

C. Coussier

Marche Triomphale.
à l'occasion des noces d'or de leur Majestés
Le Roi Christian IX et la Reine Louise de Danemark

L. Zimmermann.
Chef d'orchestre de l'Équipage
de la Garde.
St. Pétersbourg.

En hjertelig Jubileumsbrev,
med ønsket om fortjærende Lykkes
og Fremgang for Høbenhavn's Tivoli

for
Lignad Hoff

Stockholm

I förskott i denna Ort
ningjorda förmyndings-
sammant i sinu -
vad för sig i högt
fästet i sinu. I sinu
vare med rönken
vare på
vare på
vare på
vare på
vare på
vare på
vare på

Andersson

Tackast för alla de njetningsrika
stunder jag tillbringat i Eders Musiksal,
sändes jag mina hjertligaste lyckönsk-
ningar till Tivolis Jubileum och Önskes
fortfarande dett lycka och framgång.

Anna Karlsson
Operasångerska vid Kongl Operan
Stockholm

En hvarning till det oförgätliga
Tivoli
från sin Edling
Kongl Operasångerska i Stockholm

Önskan om det sympatiske Tivoli fram-
gent lika odelad beundran som det.
tills från allmänhetens sida, uttalar för-
hoppningen att ännu i en snar framtid
på sjunga inför det älskade publik
Hjalmar Tey
Kejsertlig Koperasångerska
St. Petersburg 1893

Hjärtlig lyckönskning sändes
Tivoli
af
Anna Peterson - Karie

Det oft ang mig på minnsvärda "Tivoli" i minnelse
markeringen... på det största och största, som till sin
sinnfulla upställning och stora betydelse för, som den
upställning. I Tivoli funderat de bästa och bästa
Månen från linbrosvågerna älskade med minnsvärda
innvielsen, de stora stora Tivoli och minnsvärda
Tivoli... till det Tivoli och minnsvärda, som den
Tivoli... till det Tivoli och minnsvärda, som den
Tivoli 1893.

Julius Stinde

af glädje, af säng, af pulserande lif,
af muntera Tidsfordrif,
af bländande ljus,
af trädernas sus,
af sommaraftnar med stämning i
Så är mitt minne af Tivoli.

Sebra Eklund

Stockholm

Jambach

Ce qui m'a le plus frappé, lorsque j'ai
 visité le jardin de Tivoli à Copenhague, c'est le
 calme des spectateurs quand le rideau du théâtre tarde à
 se lever. Les danois donnent ainsi une leçon de
 patience dont on peut faire son profit aussi bien
 dans les choses de la science que dans celles de la
 politique.
 Un grand précepte de la sagesse humaine n'est-il
 pas de savoir attendre!

P. Parkung

Paris

DEN 14. AUGUST 1893.

AF
 DR. E.

BLANDT Tivolis store og straalende Minder indtager Festen for Lægekongressen en fremragende Plads.

Det var en dejlig, solvarm Dag, den 14. August 1884. De 1500 Deltagere i Kommunens monstruøse Banket paa Toldboden var færdige med den endeløse Spiseseddel og havde taget fat paa Kaffen. Kl. 8½ ankom der 4 af det „Forenedes“ Øresundsdampere, der skulde føre de mange Deltagere op gennem Havnen til Tivoli. Med Jubel hilste de fremmede de rød-bæltede Skorstene, hvis Flaademagt de den Aften fik et passende Begreb om; thi det var jo netop Torsdag Aften, da alle Jyllandsbaadene gaar ud. Kl. 6 præcise strøg de i Kolvandslinie, flagbehængte fra Top til Ræling og kippende med deres Postsplittflag forbi det uhyre Vindue, der dækkede den improviserede Festhals Havneside. Det var et Vindue, der naaede fra Tagskægget til Jorden, gennem hvilket de fremmede havde den skønneste Udsigt til Indrerheden. De fremmede havde faaet det Indtryk af denne Flaaderevue, at den var foranstaltet til Ære for dem, og det lykkedes os selvfølgelig med største Lethed at imponere dem, da vi fortalte dem, at det var de ordinære Postskibe.

Men, som sagt, Kl. 8½, da Mørket lige akkurat var begyndt at falde paa, lagde 4 af det samme Selskabs Dampere til ved vort store Vindue for at føre alle de forspiste Mennesker ud til Tivoli.

Det var en herlig og uforglemmelig Tur, — for dem, der fik noget at se. Thi der var somme, der da de kom om Bord, søgte ned i fredelige, smaa Rum, bort fra de stadig klingende Glas, og saa ganske faldt hen i stille Velvære, at de først Dagen efter blev fundne i deres Smuthuller, paa Skibenes ordinære Sundture. *Nomina sunt odiosa.*

Langsomt gled Skibene op igennem den larmende, festlig smykte Havn. Skibe af alle Nationaliteter havde

iført sig deres Flagpynt; flere af dem hilste Kongresmedlemmerne med straalende Sole, Raketter, Sværmere og Blaalys og inde paa Bolværkerne bølgede en Menneskemængde, der jublede, skreg Hurra, svingede og viftede med Hatte og Tørklæder. København har aldrig taget imod nogen fremmed Potentat, end ikke den russiske Kejsler, med en saadan Begejstring, som den, hvormed man her hilste Æskulapsønnerne.

Hver Gang jeg i Udlandet har talt med en af vore Gæster fra den Gang, har jeg hørt Sejladsen til Tivoli og Aftenens Fest nævne som noget af det smukkeste og hjærteligste, vi havde budt dem.

Kirurgen VOLKMANN, der senere er død, stod og græd af Begejstring paa Fordækket af det Skib, med hvilket jeg sejlede. Overraskelsen var ubeskrivelig; thi disse forhærdede og prøvede Kongresgæster havde endnu ikke gæstet en By, der var lille nok til at deres Nærværelse ikke kunde gaa ubemærket hen. I Paris, Berlin, London, Wien og Rom plejer Kongresmedlemmerne at forsvinde i Mængden; men hos os, hvor ganske anderledes Smaabegivenheder vækker kolossal Opsigt, var det en Umulighed; og vor nationale Gæstfrihed vilde ikke lade en saadan Lejlighed gaa ubenyttet hen til at manifestere Ærbødighed for Lægekunstens Dyrkere.

Hvorledes vi kom ind i Tivoli — véd jeg egentlig ikke rigtig. Vi kom ind bagfra, vistnok gennem en Port, der var lavet for Tilfældet — Tælleapparat var der i al Fald sikkert ikke. Og lige saa saare som vi vare komne inden for Plankeværket, der paa denne Side ellers kun er tilgængeligt for Gratisgængerne, blev vore Gæster nappet væk for os. Københavnerne var opmarcherede for at deltage i Kongressen, og nu vilde de have deres Andel i de fremmede. Der slæbte SØRENSEN af med PASTEUR og præsenterede ham for sin Kone og sin Svigermoder; her halede stud. med & chir. PETERSEN, der fungerede som Vicevært hos Gehejmetatsraad MORTENSEN, af med ESMARCH og Sir JAMES PAGET, og forestillede dem for hans Fader Urtekræmmeren, der bød paa en „halv Historie.“ Det var den skønneste Gemytlighed og Samdrægtighed.

Vi var faldet sammen med 3 franske Professorer fra Lille, og vore gentagne Opfordringer til vore højtærede Gæster om at udtale et Ønske, vi kunde have den Glæde at opfylde, var blevne besvarede med det beskedne Forlangende om et Glas „vin danois“. Det var os umuligt at gætte, hvad det kunde være. Carlsberg-Øllet kendte de alle, og spurgte man, om det var BRØNDUMS Akvavit, saa lød Svaret: „Snaps! non! connais, j'en bois tous les jours maintenant“. Vi forsøgte med svensk Punsch; men det var det heller ikke. Endelig var der én, et ualmindelig lyst Hoved maa det have været, der foreslog at give dem PETER F. HEERINGS „Cherry Cordial“, og det var netop det rigtige. Det havde undret de fremmede i høj Grad, at ingen endnu havde budt dem det, der dog i Udlandet gik under Navnet „vin danois“.

Naa! saa satte vi os ned og tømte paa ny vore Glas for vor internationale Videnskab og lod de mærkelige „tre lange og tre korte“ lyde for de forundrede fremmede, der døvede af vort Skraal, berusede af den „danske Vin“ og blændede af Skæret fra Basarens Tusinder af Illuminationslys kun havde overstrømmende Komplimenter for vort Sommerparadis, vort Tivoli.

TIVOLI-HUMØR.

„JA, det er i Grunden Tivolis store Hemmelighed! „Tivoli-Humøret“.“

„Visdomsord, kære! Det „Tivoli-Humør“ er det altsaa jeg vil have med i Bogen — med *Petit*. De forstaar mig; en Vrimmel af Anekdoter fra de 50 Aar derinde! Pluk mig en Buket af hundrede, to hundrede, tre hundrede Anekdoter og Bonmots fra Tivoli. — der er nok af dem! Saa sætter vi dem med *Petit* og Stjerner imellem. Og Tivoli-Humøret er naglet fast til Bladene i al dets Ejendommelighed.“

„Top — det er jeg Mand for. Der er jo Masser af Kilder at gaa til. Om otte Dage har De mig med alle Lommerne struttede af *Tivoli-Humør*. Pas endelig paa, at De har Stjerner nok i Sætteriet!“

Saa begynder Jagten efter Tivoli-Humøret.

Den første Visit gælder en meget gammel, mer end hvidhaaret Restauratør, den ældste og fortrinligste Tivoli-Kender, der er til at opdrive. Efter kyndiges Udsagn er der Stof i ham til et nordisk illustreret Konversationslexikon over Tivoliana i 365 Bind.

Jeg stedes for hans Aasyn og siger ham mit Ærinde.

Den gamle sender mig et langt, prøvende Blik, sukker dybt, ryster paa Hovedet. Saa kommer det endelig, usigelig tungsindigt:

„Ja, De har sagtens ikke kendt Tivoli i Carstensens Dage?“

„Nej — gør mig ondt — var virkelig lovlig undskyldt.“

„Ja — ja — ork ja! Jeg vil saamæn gjerne tro Dem. Ja, der er passeret mange, mange mærkelige Ting derinde . . . hvis man vilde skrive *det* ned . . . Ork ja! — Hvad falder — Anekdoter? — pudsige Smaatræk, siger De . . . ja, hvis jeg vilde begynde at fortælle Dem alle *de* pudsige Smaatræk, saa . . .“

Da der var gaaet halvanden Time begyndte jeg at faa en salig Fornemmelse af, at *nu* var den hvidhaarede og Erindringen ved at tømme sig. Jeg sporede tydeligt, hvorledes Ungdomsilden og Tivoli-Humøret lyste op i Oldingens slukte Blik, jeg nærmede krampagtigt Blyantspidsen til Noterbogens første jomfruelig rene Blad, — den gamle lod en ganske stille, ligesom underjordisk Grynte-Latter høre, og fik frem:

„Der var . . . der var en Gang . . . ork ja, det er længe længe siden . . . en økonomisk Direktør derinde . . . han gik og pillede Søm op, — gamle, rustne Søm op fra Jorden . . . for at være rigtig økonomisk . . .“

Og saa gryntede han igen, denne Gang saa stærkt at han hostede ved det og nær var kvalt i dette Anfald af Tivoli-Humør.

Men — saa var han ogsaa ganske og aldeles udtømt. Det var mig ikke muligt at faa en Døjt mere ud af ham.

Bare ikke forknýt. Der er da dem, der er yngre, tænkte jeg og ringede paa hos Justitsraaden. Han var kun halvfjerds, spil-rask og utrolig lebendig, ældste Abonnent i Tivoli, Dus med hele Etablissementet fra Direktør til Manden ved Tyrehovedet, levende københavnsk Personal-Register over de forløbne 50 Aar, — umuligt at opdrive et bedre konserveret Exemplar af Tivoli-Humøret.

Han lo, — lo saa han var nær ved at sprække ved det, inden jeg fik talt ud. Øjeblikkelig med paa det hele.

„Skriv!“ sagde han, „skriv bare ned, min brave Ven! Jeg skal nok fortælle — her har De strax én — men den er fin, og onskabsfuld . . . nederdrægtig hvas! Peter Svendsen, ham kendte De, ham ved „Flydebroen“ . . .“

„Naa, Svend Enarm . . .“

„Nej, vist ikke . . .“

„Naa — Peter Nikolaj, da . . .“ (Jeg kendte mine Klassikere).

„Herregud, det er jo den samme! Nej, Peter Svendsen . . . ved Flydebroen . . . naa, det er for Resten ogsaa ligemeget . . . men det var en forfærdelig vittig Hund, og onskabsfuld som bare Satan. Nu skal De høre én: det var ham, den bekendte kgl. Kapelmusikus R, — han sidder en Aften sammen med en Del andre hos Peter Svendsen og fortæller om, alt hvad han kunde spille og spille . . . Men den Aften er Peter Svendsen nu gal i Kalotten. Han vender sig om mod Musikeren, og siger . . .

(Kunstpause. Jeg er saa spændt som en Urfjeder).

„Ja — spille mig her og spille mig der! Du kan spille! Pyt! Ja — — Basset kan du spille!“

Justitsraaden gør atter en Pavse, som jeg dog synes bliver for lang.

„Naa . . . og *saa*?“ opmuntrede jeg ham.

„Saa! — ja, saa er der saagu ikke mer af den. Nu skal De faa en anden, men den er nu ikke *saa* fin . . .“

Jeg takkede ærbødigt og bad om Tilladelse til at komme igen en anden Gang. Naturligvis var det min Fejl — men ogsaa Justitsraadens Tivoli-Humør syntes mig alligevel ikke netop det, jeg egentlig vilde have fat paa.

Men — der var jo mange endnu paa Listen. Frisk Mod, Antonius — det gælder bare om at komme til den rette. Der er den forhenværende Direktør Y . . . han *maa* da sidde inde med en Mængde Stof, om ellers nogen gør det, og han er ikke mer end 60.

Allons enfants . . . banker paa . . . overordenlig elskværdigt modtaget.

Forhenv. Direktør Y er en meget diplomatisk anlagt Karakter. Han siger foreløbig ikke et Ord, men lader mig fortælle vidt og bredt om, hvad det er jeg vil, alt imedens han hører paa mig med et stille Smil.

Saa siger han:

„Kære Ven! — Nu forstaar jeg endelig, hvad det er De vil. Men . . .“ Han piner mig som med Tommelskruer med dette „men“. — „Men . . . jeg har selv skrevet en større Afhandling om Tivoli, og dér har jeg virkelig selv Brug for alt hvad jeg véd desangaaende, saa . . . De forstaar . . . og *maa* have mig undskyldt.“

„Men Herregud! blot et Par Smuler fra den riges Bord . . .“

„Nej, unge Mand! De *maa* virkelig ikke forlange af mig, at jeg skal pille Rosinerne ud af Kagen og give dem til Dem! — *saa* lidt egoistisk er jeg ikke!“

Jeg farer i en lærd Mand, Historiker, inde i hver en Fold af det gamle og nye Kjøbenhavn. „Fortæl!“ raaber jeg fortvivlet. „Fortæl! — Noget Tivoli-Humør! —“

Han bestiger et indbildt Katheder og holder en Forelæsning om hvorlunde en meget loyal Grundlovssang, der i 1856 blev afsunget inde paa Etablissementet, ved nærmere Eftersyn viste sig at være den rene Majestætsforbrydelse. Naar man læste de første Bogstaver i hver Linje nedad stod der: „Gid Fanden havde Kongen og hans Ministre, der har tyvstjaalet Grundloven.“ Forfatteren maatte 3 Maaneder i Logis i Hestemøllestræde for den Spas' Skyld!

— Se, *det* var da endelig noget! Det fyldte hele 3—4 Sider i Noterbogen, da det var skrevet ned. Jeg trykkede rørt den begavede, lærde Mands Haand, siger Farvel og kan ikke dy mig for allerede nede i Gadedøren med Velbehag at læse alt det skrevne igennem. „Her har du da endelig . . . ja, kan man egentlig kalde det for Tivoli-Humør? Majestætsfornærmelse og tre Maaneder „Almensikkerhed?“ — Ja, *kan* man? . . . Jeg ved ikke!“

I hvert Fald kan det ikke opstilles som et Paradigma paa Tivoli-Humøret. Det *maa* danne en Undtagelse. Men jeg *maa*, jeg *skal* have fat i det rigtige, egentlige Tivoli-Humør . . .

Nu farer jeg paa Gaden som en bidsk Hund løs paa hver eneste forbigaaende, der blot kan tænkes en eneste Gang at have været i Tivoli.

Der kommer en meget kendt Skuespiller-Ven. Han *maa* kunne. „Tivoli-Humør, Kære! — De *maa* jo have oplevet saa meget derinde, Kære!“

„Gærne!“ og han fortæller: „De kendte Carl Wulff. I hans sidste Aar. Han var brystsyg. De kendte ogsaa Hager, den berømte Skolerytter, Renz's Svigersøn. Han var ogsaa brystsyg. Meget.“

Saa var det en Aften henimod Tivoli-Sæsonens Slutning, for nogle Aar siden. Renz gav et Gilde i Tivoli-Bazarens Restaurant. Der var mange til Stede. Wulff var til Stede, Hager var til Stede, jeg var ogsaa til Stede. Saa rejser ved Bordet Hager sig op og udbringer Wulffs Skaal med Ønsket om at Wulff, der i længere Tid paa Grund af Sygdom ikke havde kunnet spille Komedje, snart maatte komme til at optræde igen. Dertil følger Hager, der skulde rejse et Par Dage efter, Ønsket om snart igen at træffe sammen med Wulff.

Wulff rejser sig op for at takke Hager og gør det paa følgende Maade:

„Tak, kære Ven! Dine Ønsker vil nok gaa i Opfyldelse, og det vil næppe tage lang Tid. Du skal se, vi snart baade mødes og kommer til at optræde — og véd du hvor? — — I „Kisten!““

Der blev en meget uhyggelig Stilhed, der ikke godt kunde kaldes Lystighed. Og den mest trykkede var Hager. Men et Par Maaneder efter var ganske rigtig baade Hager og Wulff døde.“

„Tak — mange Tak! — men . . . undskyld! Det kan man vel egentlig mere kalde for Galgen-Humor eller Kadaver-Lyrik! Ikke saa meget træffende just Tivoli-Humør!“

„Ja, da *var* det skam inde paa Tivoli, det blev sagt, højst-

ærede! Men er De ikke fornøjet med, hvad jeg fortæller Dem, saa — Farvel! Farvel!

Nu begyndte *mit* Tivoli-Humør at synke. Jeg gjorde nogle sidste fortvivlede Anstrængelser. Interviewede en Pantomime-Artist, der øjeblikkelig var parat til at fortælle mig den, om da gamle Hesse slog en hel Række dobbelte Saltomortaler, fordi Carstensen gav ham Gagetillæg . . . ja, Tak — den havde jeg hørt 1003 Gange og den havde været trykt 103 Steder!

Jeg fik under Tavshedsløfte betroet en sandfærdig Beretning om, at selve Tivoli-Direktionen en Aften, den holdt Gilde i sin lille private Have bag Nimbs Divan, havde endt med at kaste Borde og Stole ud i Stadsgraven — det var da et Udslag i højeste Potens af Tivoli-Humøret! Men jeg maatte for Guds Skyld ikke sige det til en Moders Sjæl, endsige skrive det ned og faa det bragt i Trykken.

Jeg fik andet Steds fra en Historie om en Flaske Chartreuse, der blev taget for Haarolie — eller var det omvendt — men den var bare slet ikke passeret paa Tivoli . . . endelig fik jeg at vide, at gamle Lumbye en Gang havde fisket i Stadsgraven og glædesstraalende trukket en stor Fisk op, som ved nærmere Eftersyn viste sig at være en af de maledede Tøjsk fra Pantomimeteatret, som Pjerrot et eller andet Steds slaas med.

Den Historie slog ned i mig. Var jeg ikke selv saadan en Fisker i Tivolis gamle Stadsgrav, der hvert Øjeblik havde ventet at faa Bid, — det rigtige uforfalskede Tivoli-Humør paa Krogen. Og hver Gang jeg trak Snøren til mig, var der ingenting eller ogsaa en Attrap-Fisk af Lærred med Hø indeni!

Flintrende gal i Hovedet og opgivende det hele gik jeg hjem. Hjem til min ganske unge Kone og mit ganske nye Hjem. For jeg er nygift. Min Kone er henrivende o. s. v. Men jeg har allerede saa smaat mærket, at hun betragter det som sin fornemste Mission, med stræng om end blød Haand at faa mig bragt væk fra adskillige Ungkarle-Vaner, der endnu klæber ved mig: saasom at komme sent hjem, spise paa offentlige Steder, omgaas for meget med løse og ledige Mandfolke-Bekendtskaber — for slet ikke at tale om kvindelige — og saa fremdeles.

Naa, jeg kom altsaa hjem til min rare lille Kone, der blev meget ked over mit udpræget daarlige Lune, det, jeg ikke en Gang gad fortælle hende Grunden til. Jeg satte mig strax til mit Skrivebord for at skrive til Forlæggeren, at saaledes og saaledes . . . Tivoli-Humøret var det en ren fysisk Umulighed at faa fat paa.

Gud fri mig, hvor det Brev ærgrede mig. Den rene Fallit-Erklæring selvfølgelig. Men hvad skulde jeg gøre.

Min lille Kone kom hen og lagde Haanden paa min Skulder. „Ved du, hvad jeg har tænkt paa?“ hviskede hun blidt og indsmigrende. „Jeg synes, vi skulde gaa i Tivoli i Aften . . .“

„I Tivoli!“ Det var i dette Øjeblik ubetinget det uheldigste hun kunde finde paa at foreslaa mig, men Herregud! det kunde det Skind jo ikke ane!

„Jeg synes, det kunde være morsomt, om vi to alene gik i Tivoli sammen“, fortsatte min Viv. „Jeg har faaet saadan Lyst dertil, og du er jo i daarligt Humør! Bare en lille Tur i al Tarvelighed. Ingen Extravagancer, ved du nok. Vi har jo daarlig Raad. Blot et Par Stykker Smørrebød med Rejer, en Tur Arm i Arm, og saa hjem. Nu kan du en Gang prøve at være i Tivoli paa den Maade. Det var nok ellers ikke saadan, du før fejrede Aftenen derinde“, tilføjede hun truende.

Jeg vilde naturligvis ikke i Tivoli. Ikke for aldrig det. Ikke paa nogen Maade.

Men naturligvis gik vi der alligevel.

Jeg saa med et hadefuldt Blik paa Institutionen i alle dens Enkeltheder, da vi slap igennem Tælleapparaterne. Vi drev omkring Arm i Arm. Himlen blev dybere og dybere blaa. Folk trængte sig om Koncertsalen og Pavillonerne. Det var Spisetid.

Sandt at sige var jeg glubende sulten. Af lutter Ærgrelse havde jeg ingenting spist til Middag, maaske ogsaa noget fordi det var sød Suppe og opvarmet Steg. Vi kom hen i Nærheden af Nimbs Veranda: gamle Ungkarleminder og ny Madduft slog mig imøde.

„Skal vi saa sætte os hen og spise det Smørrebød?“ foreslog min Kone.

Jeg er øjeblikkelig parat med et Ændringsforslag: „Hør nu, min lille Ven! Smørrebød er en Uting, Smørrebød er en National-Last — usund Føde — fylder bare — nærer ikke — hvad siger ikke Wessel: At Smørrebød er ikke Mad . . .“

„Nej, hør nu! vi skal være fornuftige. Smørrebød er billigt!“

„Indrømmer jeg aldrig! Smørrebød er dyrt, — det allerdyreste. Jeg er nemlig saa sulten i Aften, at jeg ruinerer mig, hvis jeg begynder at spise Smørrebød. En tre-ni og firsindstyve Stykker vil ikke forslaa!“

„Aa Snak — for min Skyld! Jeg elsker Rejer . . .“

„Jamen jeg véd det, der er bedre og større end Rejer. Det er Krebs, Og det allerbedste og allerstørste er Hummer — navnlig med Mayonnaise.“

Jeg vidste nok, hvad jeg gjorde. Min lille Kone *kan* ikke modstaa Hummer med Mayonnaise.

Saa kapitulerede hun ogsaa. „Lad os da være ufornuftige, for denne ene Gangs Skyld. Første Aften i Tivoli — vi to — alene! . . . Men ikke andet end en halv Hummer hver, og lidt Øl!“

„Selvfølgelig!“

Vi sad hos Nimbs og spiste Hummer med Mayonnaise, og blev hurtigt enige om, at en lille Kødret *maatte* man have ovenpaa. Desuden lidt Ost og lidt Salat . . . og . . .“

Kort sagt, Regningen voxede, men mit Humør unægtelig ogsaa efter samme Maalestok.

Og min Kones „Fornuft“ aftog efter samme Skala. Jeg behøvede kun en ganske lille Anstrængelse for at overbevise hende om, at det vilde være ganske malplaceret ikke at fejre vor første Tivoliaften i Bodega. Resten er snart fortalt. Vi kom til at sidde ved Siden af et Par af mine Ungkarlevenner, endda nogle af de mest inkarnerede, dem, som min Kone mente, hun burde frelse mig fra. I Løbet af et Kvarter dannede vi ét Selskab om én Tønde, min lille Kone var den allernydligste og allerelskværdigste Værtinde, hvad mine Ungkarle-Venner ogsaa fandt. De gjorde Stormkur til hende, hvad hun ikke lod til at have det mindste imod, og hvad der selvfølgelig kun kunde smigre mig.

Det begyndte med Nr. 9 og saa tror jeg nok vi gik det meste af den lille Tabel igennem. I hvert Fald blev der slukket og Kellneren kom hen og gjorde os opmærksom paa, at nu kunde han ikke hjælpe mere: nu blev der ogsaa lukket.

Men hvem der ikke vilde hjem — *saa* tidlig! — det var min lille Kone. Hun vilde have Kaffe. Hvad vi andre for Resten ogsaa allesammen vilde. Og vi fik Kaffe og grøn Chartreuse hos Wivel — det var næsten helt farlige Anlæg min lille Kone til alles Forbavselse udviklede overfor grøn Chartreuse. At se hende, *min* højst fornuftige lille Hustru nippe — men nippe stærkt — til de smaa Glas med den irgrønne Gift — det var for mig som at se et Barn lege med Dynamitpatroner.

— — Da vi endelig Arm i Arm i en lang Kæde gik ud ad Tivoli dæmrede det første Morgengry blegt, men sikkert gennem Træernes Løv; der vi kom til Gammeltorv var det den klare Dag, og da vi stod udenfor vor Bolig i Havnegade maatte min Kone slaa Parasollen op.

Men — endda syntes hun, at vor første Tivoli-Aften endnu ikke burde være tilende. Hun inviterede hele Selskabet op i Lejligheden paa Kaffe og Spejlæg! — Jeg var ved at faa et Slagtilfælde. Men vi raabte alle Hurra, saa det rungede ud over Havnen og skyndte os op ad Trapperne, før Politiet kom om Hjørnet.

Vi sad i vor stille, hyggelige Lejlighed ved aabent Vindu i den klare, lune Foraarsmorgen og saa ud over Havnen — mine Ungkarlevenner og jeg. Og min Kone serverede Kaffe med piskede Æggeblommer i — for det var umuligt at skaffe Fløde. Og vi havde det saa henrivende idyllisk og dejligt, som nogen nygift Ungkarl blot i sine vildeste Drømme kunde ønske sig det.

— — Pludselig hvisker min Kone ind i Øret paa mig: „Hvad var det saa, du var saa urimelig gnaven over i Eftermiddag . . . nej, i Aften . . . i Aften! mener jeg?“

Jeg foer op, som stukket af en Brems. „Jeg gnaven? — jeg er i straalende Humør! Men du har ret — igaar!“ Og jeg slog mig for Panden. „Jeg Dosmer! Erke-Dumrian! Der gaar jeg som en anden Diogenes rundt med en tyk Noterbog og Blyant og vil interviewe mig Tivoli-Humøret til! Selvfølgelig umuligt! Som at strø Salt paa Spurvehaler! — Men her, her i denne Stue — og før . . . paa Anstalten i Nat! i Aften! min lille fornuftige Kone, der opgiver Fornuften! mine gamle Ungkarlevenner — grøn Chartreuse . . .! Tivoli-Humør! Tivoli-Humør har jo hele Tiden haaret os paa sine Bølger! Det var det, der greb os strax, vi satte Foden indenfor Laagen og fik os til at spise af Nimbs de forbudne Hummere . . . hvorefter alt det andet fulgte!“

Og i den klare, friske Morgen rejste jeg mig op med min unge Hustru om Livet og udbragte i Kaffe med Æg en dundrende Toast for Tivoli-Humøret! — Nu kendte jeg det!

Charles Kjerulf.

ET HALVT DUSIN NYE TIVOLIVISER.

AF
AXEL HENRIQUES OG ANTON MELBYE. ILLUSTRERET AF HANS NIC. HANSEN.

Somanden:

Mel.: Du er rig, Du er dejlig o Syd.

O Tivoli, jeg synger din Pris
I en Vise — vær'sartig her er den!
Der er ikke din Mage i Verden,
I Chicago saalidt som Paris.
Jeg hos Mahdien har været Gæst
Og hos Tyrkernes Kejser i Porten,
:|: Overalt kan de stryge Rigsorten,
Meh! Tivoli, Du gør det s'gu bedst. :|:

Hvor jeg kom, en Svingom jeg mig fik
For et Smask og et Glas Lemenade,
Naar der blot var en aaben Estrade
Og saa Piger og Dansemusik.
Sikke Piger i Moskov — og Pesth!
Og Musik da — af Strauss og af Glinka!
:|: Men jeg danser nu helst med Kathinka
I Tivoli — dér danser jeg bedst. :|:

I Neapel — ja vel var der flot,
Naar Vesuv saadan futed og spruttet,
Men naar Busch ret har ruttet med Krudtet,
Har det moret mig mindst li'saa godt.
Jeg har været i Havre og Brest,
Dér er Fartøj! Jeg letter paa Hatten;
:|: Men jeg holder nu mer' af Fregatten
I Tivoli — dér sejler jeg bedst. :|:

Og derude er Pjerrot stupid,
Tænk: jeg saa ham i Spanjen i „lilla“,
Og i rødbrunt — det var paa Manilla,
Men han skal da ved Gud være hvid!
Ja paa det kan jeg skaffe Attest,
Lad saa Spanjerne brøle og buldre!
:|: Ham, jeg saa fra min Bedstefars Skuldre
I Tivoli, den Pjerrot er bedst. :|:

I Tivoli, dér kom vi som smaa,
Og dér holder vi til nu som store.
Naar Tivoli ei mér kan mig more,
Vil jeg rolig i Ligkisten gaa.
Der er skønt i Tivoli til Fest,
Der er skønt i Tivoli til Hverda',
:|: Og Moralen af Visen, det er da:
I Tivoli er altid der bedst. :|:

Abonminnen:

Mel.: Gik jeg min ensomme Søndermarkstur. (af »Abekatten«).

HER har jeg siddet tit og mangen Gang,
— Saadan jeg i mange Aar har plejet —
Siddet i Ly af Havens Bladehang,
Set paa Børnene, som glade leged.
Ivrig ved Strikkeposen paa mit Bord
Tænker jeg med Tankerne tilbage:
Tivoli bestandig jeg ser i Rosenflor,
Næsten som i Carstensens Dage.

Her har jeg gaaet ved min Parasol
I de tætte Gange rundt paa Øen,
Set paa den kære, stolte, gamle Vold
Og de grønne Bøge langsmed Søen.
Hygge og Fred der hersker i det fri, —
Mens de travle Folk i Byen jage,
Sidder jeg og nynner paa en gammel Melodi,
Den fra salig Carstensens Dage.

Tivoli! fra lille var jeg din Gæst,
Altid vi hinanden kunde finde,
Aftnen dog aldrig bød mig større Fest
End min stille Formiddag herinde.
Blev Du med Tiden lidt for elegant,
Du beholdt det bedste dog tilbage,
Og det bedste ved Dig — ja, det er dog, ikke sandt?
Minderne fra gode, gamle Dage.

Ensomt herinde min Tur jeg har spasert,
Ensomt hørt paa Sang fra Fuglekoret,
Her har jeg flittig strikket og brodert,
Midt i yndig Duft fra Blomsterfloret.
Tivoli! Du har din egen Poesi,
Den skal ikke nogen fra Dig tage,
Spiller blot Musiken, drager Minderne forbi,
Minderne fra H. C. Lumbyes Dage.

Er Du ej stadig Tivoli som før?
Er det sandt, at Du er bleven ældet?
At Du har tabt dit Huld og dit Humør
Med de gamle Træer, der er fældet?
At Byens Huse Lyset fra Dig ta'er,
At Du trykkes af de mange Tage? — —
Tivoli! blot Solskin! og Glans for mig Du har,
Glansen fra de glade Ungdomsdage.

Asfaltier'en:

Mel.: Sig Clara hvorfor rødmer Du — ?

JEG priser ikke Tivoli — nej sig mig, lille Ven,
Naar Fanden har Du hørt mig noget prise?
Men et Sted — det er soleklart — maa man jo drive hen,
Hvis man om Aften vil ha' no'et at spise;
Om Somren kan man da'nte gaa til Riise.

Jeg roser ikke Tivoli — den Ros, som det skal ha',
Har det fra alle Verdens Kanter hugget,
Det meget godt kan stikke mig, at blive væk derfra,
Dog ærligt: det kun sjældent har mig stukket;
Men tidt gaar jeg først ind, naar der er lukket.

Jeg dadler ikke Tivoli — for hvad gaa det mig an,
Om Direktionen stundom mangler Gnisten;
Jeg har nu dog den Følelse, at de gør, hvad de kan,
Fra Neijendam og ned til dem i „Kisten“,
Saa skyder jeg s'gu ej paa Pianisten.

Jeg savner ikke Tivoli — om Vinteren, fordi
Saa er der Steder nok, hvor man kan havne.
Men fandt de paa at lukke vores Sommer-Tivoli,
Saa tror jeg sikkert, jeg det vilde savne,
Det hør' nu engang til de „kendte Navne“.

Jeg takker ikke Tivoli — som mange det har gjort,
Hvem Tivoli er Alfa og Omega.
Med Dig et Glas jeg drikker — Du er ikke noget stort,
Nej kun en meget hyggelig Collega,
Og Glasset vil jeg drikke i Bodega.

Pensionisten:

Mel.: Det gaar atter hjemad til den lille By.
(Af »Verdens Herkules«).

FRA den Blæsvejrsgang, de lukker op, i Maj,
Ingen Aften Tivoli jeg svigter — nej!
Før de lukked, naar det var ugunstigt Vejr,
Gudskelov! det gør de ikke mer'. :|:

Mange ta'r til Bakken og til Kirsten Piil,
Hvorfor skulde jeg ta' mange, mange Mil,
For at se lidt Sø, en Kilde og lidt Trær,
Naar jeg har det samme gratis her? :|:

Fra min Ungdom har jeg været Abonnent,
Agent Carstensen har jeg personlig kendt,
Og med Krigsraad Lumbye har jeg talt en Nat,
Han var vist den største, vi har ha't. :|:

Ked af Lumbyes Danse jeg vist aldrig bli'er,
Nu hver Lørdag Georg spiller Symphonier.
At det morer mig, jeg ikke paastaa vil,
Men jeg tror, man værner sig dertil. :|:

Naar i Tivoli jeg kommer, gaar jeg først
Lige hen til Kilden, slukker dér min Tørst,
Ser saa paa Fregatten »Georg« (Kaptain Thor).
Jeg har aldrig været dér ombord. :|:

Hvad de gi'r paa Plainen, kan jeg ikke li'e,
Nej jeg vender Ho'det, naar jeg gaar forbi.
Jo — Rakterne, dem ser jeg gærne paa,
Det var mig, der første Gang sa': Aah! :|:

Tivolis Geburtsdag før jeg fejret har
Med et stor Glas Punsh, jeg fik hos Niels Husar,
Men nu er Husarens stolte Saga endt,
Han er samlet hist med sin Agent,
Hver Geburtsdag faar de to en Hilsen sendt
Fra en gammel, trofast Abonnent.

Syngepiggen:

Mel.: Napoleon var en tapper Kriger.

NAPOLEON var en tapper Kriger,
Som Du og jeg og alle véd,
Men det er dog Løgn, hvad Visen siger
Om Grunden til hans Tapperhed.
Det laa ej i Krambamboli,
Nej Fyren gik i Tivoli
Hver Dag i Tivoli—voli—voli!

Og li'som Napoleon gør vi andre, —
Og deri gør vi ganske ret —
Den Vej bør vi allesammen vandre,
Saa meget mer som Vej'n er let:
Spaser kun ud ad Vesterbro,
Du slaar Dig dog gesvindt til Ro
I Tivoli—voli—voli—voli.

Ja, Du gaar derind, men før din Vandring
I Haven Du begynder paa,
Strax føler Du en total Forandring
Fra Issen lige til Din Taa.
Du føler Dig saa glad og fri,
Og det er simpelthen fordi
Du er i Tivoli—voli—voli.

Ja, er man blot naaet igennem Porten,
Alverden staar i Rosenskær,
Og Tivolis Garde, ja Du tror den
Er mindst saa stor som Ruslands Hær.
Og det, det ligger bare i,
At Du har drukket Nr. 9
I Tivoli—voli—voli—voli.

Og blæs paa, om og det skulde regne,
Søg Tivoli, det er Gevinst!
Det fremmer enormt din Hygieine,
Gaar du derind hver Aften — mindst.
Du naar saa nemt de 100 Aar,
Naar blot hver Aften ind Du naar
I Tivoli—voli—voli—voli.

Ja! Tivoli være evig priset!
For Tivoli er Jordens Salt!
Du er næstendels som Paradiset,
Nej, Du er mere — Du er alt!
Man jager alle Sorger bort,
Blot man i Lommen har et Kort
Til Tivoli—voli—voli—voli.

Københavneren:

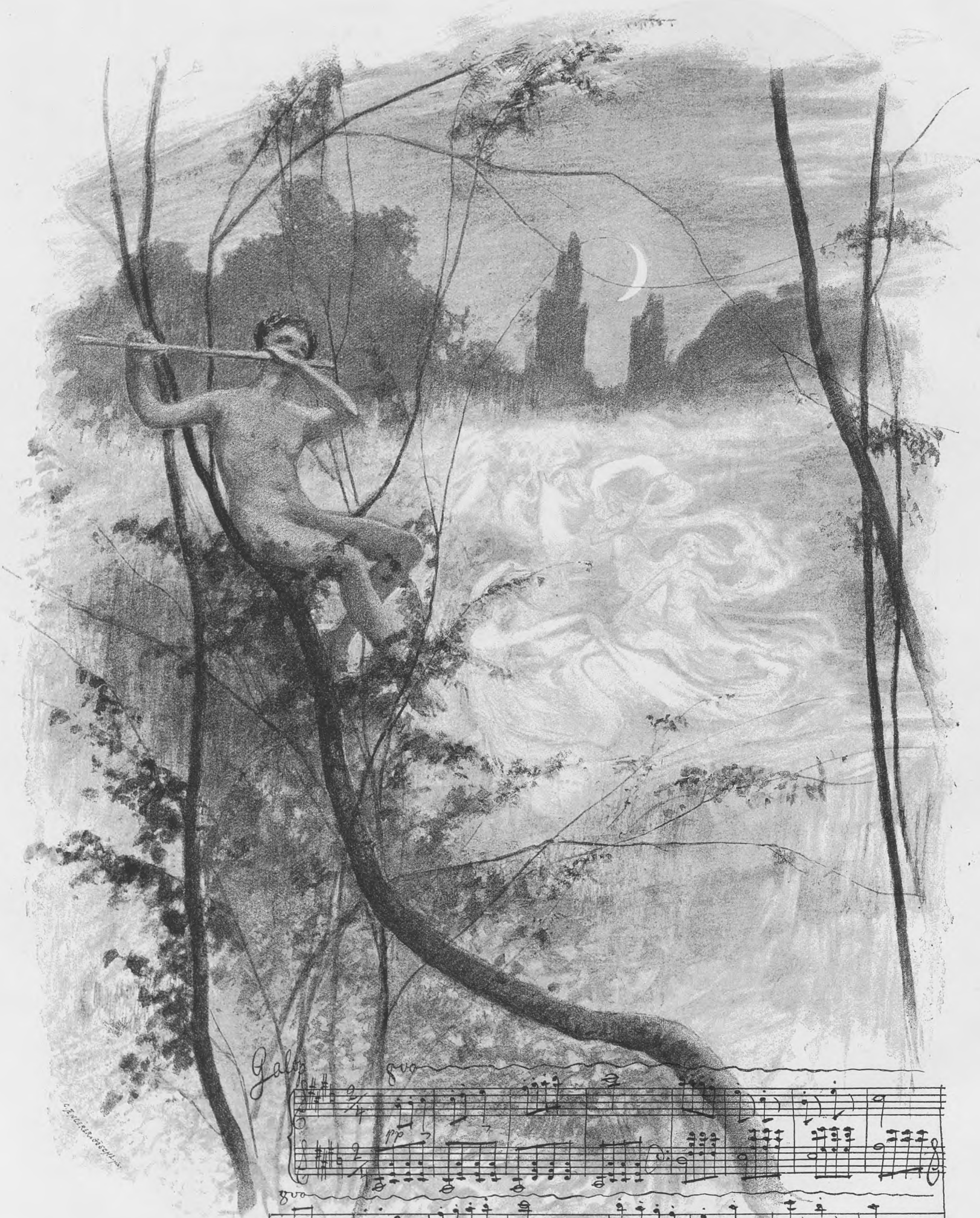
Mel.: En Sextur, ak i det lille Ord.

A! dersom vi ej havde Tiveli,
Saa var København saamænd liveli,
Hvor skulde man gaa
Og Folderne slaa,
Naar man havde Kærrest paa?
Saasnaart Du lukker op i Maj,
Om det saa regner eller ej,
Du roligt regne kan paa mig,
Jeg kigger ind om til Dig,
Og ser om Du ej noget nyt har faaet
Og hører Volkersen sige no'et
Og hilser paa Georg og Carl og C. C.
Jeg holder nu svært af dem alle tre.

O! Tivoli Du er en yndig Plet,
Ritsch, ratsch, Du skal ha' en Raketbuket!
Jeg elsker dit Flor
Af Roser, der gror;
Jeg elsker dit Skiv med Thor,
Det pynter i din egen Dam —
Og Wivel, Nimb og Neijendam;
Jeg elsker al din fine Pynt,
Men Gud, hvor Du koster for Mønt!
For skal man blot rutsche og ha' lidt Mad
Og Plainen og nu og da Øl fra Fad
Og gaa lidt i Gyngen, som jeg har gort,
Saa gaar der s'gu mere end én Rigsort.

Du er med dit Liv og din Luftballon, Ja Tivoli! nu er Du Jubilar
Hvad Fransmanden kaldte en *Stitution*, Og stadigvæk yngre end før Du var;
En Saligheds Ø — O! Du er os kær,
At Øen maatte dø, Og hvad Du er værd,
Det glemmer man pø om pø; Véd vor Magistrat især.
For her er nok alligevel Med Ømhed den omfatter Dig,
Fra Labyrinth til Karoussel, Og voldsomt højt den skatter Dig. —
Fra Keglebaner til Basar Vi har haft mange store Mænd
Og Dans og Sjokkebillard. Men faa kun som Carstensen:
Og knitrer Raketten mod Himmelen, Vi lægger en Krans paa din Statue,
Og Lamperne skinner paa Vrimmelen Hør véd Du hva' Carstensen, hva' Du e'?
I hundredetusind og én Nats Pragt, Den, der har befæstet først København
— Saa skal der vist ingēn ha' no'et Med Tivoli — — Vauxhall til Efter-
sagt. navn.

Galy *gva*

pp

gva

H. P. Lumbye

